

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

ខន្ធក្នុរ

។ និមោ តស្ស ភក្កវត្តោ អរហត្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

ខន្ធវគ្គ-អដ្ឋកថា

១. ខន្ធសំយុត្តំ

១. នកុលបិតុវគ្គោ

១. នកុលបិតុសុត្តវណ្ណោ

១. ខន្ធយវគ្គស្ស បឋមេ ភក្កស្វតិ ឯវនាមកេ ជនបទេ។ សុសុមារគិរេតិ
សុសុមារគិរនគរេ។ តស្មី កិរ មាបិយមាទេ សុសុមារោ សទ្ធមកាសិ, តេនស្ស
“សុសុមារគិរ”ន្ទេវ នាមំ អកំសុ។ ភេសកឡាវនេតិ ភេសកឡាយ នាម
យក្ខិនិយា អធិវុត្តត្តា ឯវលទ្ធជាមេ វនេ។ តនេវ មិគគណាស្ស អភយត្តាយ
ធិន្ទត្តា មិគគាយោតិ វុច្ឆតិ។ ភក្កវា តស្មី ជនបទេ តំ នគរំ និស្សាយ តស្មី
វនសណ្ណោ វិហារតិ។ នកុលបិតាតិ នកុលស្ស នាម ទារកស្ស បិតា។

ជិណ្ហោតិ ជរាជិណ្ហោ។ វុឡោតិ វយោវុឡោ។ មហាល្លកោតិ
ជាតិមហាល្លកោ។ អន្ទគតោតិ តិយន្ទគតោ។ វយោអនុប្បត្តោតិ តេសុ តីសុ
អន្ទេសុ បច្ឆិមវយំ អនុប្បត្តោ។ អាតុរកាយោតិ គិលានកាយោ។ ឥន្ទញ្ញិ សរិរំ
សុវណ្ណាវណ្ណម្បិ និច្ចបគ្បវណ្ណជ្ជន អាតុរំយេវ នាម។ វិសេសេន បនស្ស
ជរាតុរតា ព្យាធាតុរតា មរណាតុរតាតិ តិស្សោ អាតុរតា ហោន្តិ។ តាសុ
កិញ្ចាបិ ឯសោ មហាល្លកត្តា ជរាតុរោវ, អភិណ្ឌោរោគតាយ បនស្ស

ព្យាបាតុរតា ឥធម៌ អធិប្បតា។ អភិក្ខណាតត្ថោតិ អភិណ្ឌារោគោ និរន្តរោគោ។
អនិច្ចទស្សវីតិ តាយ អាតុរតាយ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ អាគន្ធី អសក្កោន្តោ
កនាចិនេវ ទដ្ឋំលភាមិ, ន សត្វកាលន្តិ អត្ថោ។ មនោការវនីយានន្តិ
មនវឡកានំ។ យេសុ ហិ ទិដ្ឋេសុ កុសលវសេន ចិត្តំ វឡតិ, តេ
សារិបុត្តមោគ្គល្លាណាទយោ មហាថេរា មនោការវនីយា នាម។ អនុសាសត្វតិ
បុនប្បុនំ សាសតុ។ បុរិមញ្ញំ វចនំ ឱវាទោ នាម, អបរាបរំ អនុសាសនី នាម។
ឱតិណ្ឌោ វា វត្ថុស្មី វចនំ ឱវាទោ នាម, អនោតិណ្ឌោ តន្តិវសេន វា បវេណីវសេន
វា វុត្ថំ អនុសាសនី នាម។ អបិច ឱវាទោតិ វា អនុសាសនីតិ វា អត្ថតោ ឯកមេវ,
ព្យញ្ញនមត្ថមេវ នានំ។

អាតុរោ ហាយន្តិ អាតុរោ ហិ អយំ, សុវណ្ណាវណ្ណោ បិយដ្ឋុសាមេបិ
សមាវោ និច្ចបគ្បរណាដ្ឋេន អាតុរោយេវ។ អណ្ណាភូតោតិ អណ្ណំ វិយ ភូតោ
ទុត្តលោ។ យថា កុក្កដណ្ណំ វា មយុរណ្ណំ វា គេណ្ណកំ វិយ គហេត្វា ឱបន្តេន វា
បហារន្តេន វា ន សក្កា កីឡិតុំ, តាវនេវ ភិដ្ឋតិ, វេមយម្បិ កាយោ កណ្ណាកេបិ
ខាណុកេបិ បក្ខុលិតស្ស ភិដ្ឋតីតិ អណ្ណំ វិយ ភូតោតិ អណ្ណាភូតោ។
បរិយោនធ្វោតិ សុខុមេន ធូរមត្តេន បរិយោនធ្វោ។ អណ្ណាញ្ញំ សារតថេន
បរិយោនធ្វំ, តេន ខំសមកសាទយោ និលីយិត្វាបិ ធូរិ ធូរិត្វា យូសំ បគ្បរាបេតុំ
ន សក្កាន្តិ។ ឥមស្មី បន ធូរិ ធូរិត្វា យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ ករោន្តិ។ ឯវំ សុខុមាយ ធូរិយា
បរិយោនធ្វោ។ កិមញ្ញាត្រ ពាល្យាតិ ពាលភាវតោ អញ្ញំ កិមតិ? ពាលោយេវ
អយន្តិ អត្ថោ។ តស្មាតិ យស្មា អយំ កាយោ ឯវុចោ, តស្មា។

តេនុបសង្កមីតិ រញ្ជោ ចក្កវត្តិស្ស ឧបជ្ឈានំ គន្ធា អនន្តរំ
បរិណាយករតនស្ស ឧបជ្ឈានំ គន្ធា រាជបុរិសោ វិយ, សទ្ធម្មចក្កវត្តិស្ស
ភគវតោ ឧបជ្ឈានំ គន្ធា, អនន្តរំ ធម្មសេនាបតិស្ស អបចិតី កាតុកាមោ

យេនាយស្នា សារិបុត្តោ, តេនុបសង្កមិ។ វិប្បសន្នានីតិ សុដ្ឋបសន្នានិ។
ឥន្ទ្រិយានីតិ មនច្ឆជ្ជានិ ឥន្ទ្រិយានិ។ បរិសុទ្ធាតិ និទ្ទោសោ។ បរិយោទាតោតិ
តស្សេវ វេវចនំ។ និរុបក្កិលេសតាយេវ ហិ ឯស បរិយោទាតោតិ វុត្តោ, ន
សេតភារេន។ ឯតស្ស ច បរិយោទាតតំ ទិស្វាវ ឥន្ទ្រិយានំ វិប្បសន្នតំ អញ្ញាសិ។
នយគ្គាហបញ្ញា កិរេសា ថេរស្ស។

កថញ្ញា នោ សិយាតិ កេន ការណេន នលទ្ធា ភវិស្សតិ? លទ្ធាយេវាតិ
អត្តោ។ ឥមិនា កី ធីបេតិ? សត្តុវិស្សាសិកភារំ។ អយំ កិរ សត្តុ ទិដ្ឋកាលតោ
បដ្ឋាយ បិតិបេមំ, ឧចាសិកា ចស្ស មាតិបេមំ បដិលភតិ។ ឧភោបិ “មម
បុត្តោ”តិ សត្តារំ វទន្តិ។ ភវន្តរគតោ ហិ នេសំ សិនេហោ។ សា កិរ ឧចាសិកា
បញ្ច ជាតិសតានិ តថាគតស្ស មាតាវ, សោ ច, គហបតិ, បិតាវ អហោសិ។
បុន បញ្ច ជាតិសតានិ ឧចាសិកា មហាមាតា, ឧចាសកោ មហាបិតា, តថា
ចូឡាមាតា ចូឡបិតាតិ។ ឯវំ សត្តា ទិយឡអត្តភាវសហស្សំ តេសំយេវ ហាត្ថ
វឡិកោ។ តេនេវ តេ យំ នេវ បុត្តស្ស, ន បិតុ សន្តិកេ កថេតុំ សក្កា, តំ សត្តុ
សន្តិកេ និសិដ្ឋា កថេន្តិ។ ឥមិនាយេវ ច ការណេន ភគវា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំ ឧចាសកានំ វិស្សាសិកានំ យទិទំ នកុលបិតា គហបតិ, យទិទំ
នកុលមាតា គហបតានី”តិ (អ. និ. ១.២៥៧) តេ ឯតទគ្គេ បរិបេសិ។ ឥតិ សោ
ឥមំ វិស្សាសិកភារំ បកាសេន្តោ កថញ្ញា នោ សិយាតិ អាហា។ អមតេន
អភិសិទ្ធាតិ នស្សិធ អញ្ញំ កិញ្ញំ ឈានំ វា វិបស្សនា វា មគ្គោ វា ផលំ វា
“អមតាភិសេកោ”តិ ទដ្ឋញ្ញោ, មធុរធម្មទេសនាយេវ បន “អមតាភិសេកោ”តិ
វេទិតញ្ញោ។ ទូរតោបីតិ តិរោវជ្ជាបិ តិរោជនបទាបិ។

អស្សុតវា បុព្វដ្ឋនោតិ ឥទំ វុត្តត្ថមេវ។ អរិយានំ អទស្សវីតិអាទីសុ
អរិយាតិ អារកត្តា កិលេសេហិ, អនយេ ន ឥរិយនតោ, អយេ ឥរិយនតោ,

សនេរកេន ច លោកេន អរណីយតោ ពុទ្ធា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ច
វុច្ឆន្តិ។ ពុទ្ធា ឯវ វា ឥធម អរិយា។ យថាហ - “សនេរកេ, ភិក្ខុវេ, លោកេ... បេ....
តថាគតោ អរិយោ” តិ វុច្ឆតីតិ (សំ. និ. ៥.១០៩៨)។ សប្បវិសានន្តិ ឯត្ថ បន
បច្ចេកពុទ្ធា តថាគតសាវកា ច សប្បវិសាតិ វេទិតញ្ញា។ តេ ហិ
លោកុត្តរគុណាយោគេន សោភនា បុរិសាតិ សប្បវិសា។ សញ្ញេវ វា ឯតេ ទ្វេធាបិ
វុត្តា។ ពុទ្ធាបិ ហិ អរិយា ច សប្បវិសា ច, បច្ចេកពុទ្ធា ពុទ្ធសាវកាបិ។ យថាហ -

“យោ វេ កតញ្ញូ កតវេទិ ដីរោ,
កល្យាណមិត្តោ ទន្ធិរត្តិ ច ហោតិ;
ទុខិតស្ស សក្កច្ឆ ករោតិ កិច្ចំ,
តថាវិធំ សប្បវិសំ វទន្តី” តិ។ (ជា. ២.១៧.៧៨);

“កល្យាណមិត្តោ ទន្ធិរត្តិ ច ហោតិ” តិ ឯត្តាវតា ហិ ពុទ្ធសាវកោ វុត្តោ,
កតញ្ញូតាធិហិ បច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធាតិ។ ឥធានិ យោ តេសំ អរិយានំ
អទស្សនសីលោ, ន ច ទស្សនេ សាធុការី, សោ “អរិយានំ អទស្សនី” តិ
វេទិតញ្ញា។ សោ ច ចក្កនា អទស្សនី, ញាណោ អទស្សនីតិ ធុរិដោ។ តេសុ
ញាណោ អទស្សនី ឥធម អធិប្បតោ។ មំសចក្កនា ហិ ទិព្វចក្កនា វា អរិយា
ទិដ្ឋាបិ អទិដ្ឋាវ ហោន្តិ តេសំ ចក្ខុនំ វណ្ណាមត្តគ្គហណតោ ន
អរិយភាវកោចរតោ។ សោណសិដ្ឋាលាទយោបិ ចក្កនា អរិយេ បស្សន្តិ, ន
ចេតេ អរិយានំ ទស្សនីនោ នាម។

តត្រិទំ វុត្ថុ - ចិត្តលបព្ពតវាសិនោ កិវ ឱណាសវត្ថេរស្ស ឧបដ្ឋាកោ
វុឡបព្ពជិតោ ឯកធិវសំ ថេរេន សទ្ធិ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា, ថេរស្ស បត្តចីវរំ
គហេត្វា, បិដ្ឋិតោ អាគច្ឆន្តោ ថេរំ បុច្ឆិ - “អរិយា នាម, ភន្តេ, កីទិសា” តិ? ថេរោ
អាហា - “ឥធមកេន្ធោ មហាល្លកោ អរិយានំ បត្តចីវរំ គហេត្វា វុត្ថុបដិវត្តំ កត្វា

សហចរន្តោបិ នេវ អរិយេ ជាតាតិ, ឯវំ ទុដ្ឋាធាវុសោ, អរិយា”តិ។ ឯវំ វុត្តេបិ សោ
នេវ អញ្ញាសិ។ តស្មា ន ចក្កនា ទស្សនំ ទស្សនំ, ញាណេន ទស្សនមេវ ទស្សនំ។
យថាហ - “កី តេ, វុត្តេបិ, ឥមំនា បូតិកាយេន ទិដ្ឋេន? យោ ខោ, វុត្តេបិ, ធម្មំ
បស្សតិ, សោ មំ បស្សតិ។ យោ មំ បស្សតិ, សោ ធម្មំ បស្សតី”តិ (សំ. និ. ៣.៨៧)។
តស្មា ចក្កនា បស្សន្តោបិ ញាណេន អរិយេហិ ទិដ្ឋំ អនិច្ចាទិលក្ខណំ
អបស្សន្តោ, អរិយាធិគតញ្ច ធម្មំ អនធិគច្ឆន្តោ អរិយករធម្មានំ អរិយភាវស្ស
ច អទិដ្ឋត្តា “អរិយានំ អទស្សវី”តិ វេទិតញ្ចោ។

អរិយធម្មស្ស អកោវិទោតិ, សតិបដ្ឋានាទិភេទេ អរិយធម្មេ អកុសលោ។
អរិយធម្មេ អវិនីតោតិ ឯត្ថ បន -

“ទុរិយោ វិនយោ នាម, ឯកមេកេត្ត បញ្ចជា;
អភាវតោ តស្ស អយំ, អវិនីតោតិ វុច្ឆតិ”។

អយញ្ញំ សំវរវិនយោ បហានវិនយោតិ ទុរិយោ វិនយោ។ ឯត្ថ ច ទុរិយេបិ
វិនយេ ឯកមេកោវិនយោ បញ្ចជា ភិដ្ឋតិ។ សំវរវិនយោបិ ហិ សីលសំវរោ
សតិសំវរោ ញាណសំវរោ ខន្តិសំវរោ វីរិយសំវរោតិ បញ្ចវិដោ។
បហានវិនយោបិ តទទ្គប្បហានំ, វិក្ខម្ពនប្បហានំ សមុច្ឆេទប្បហានំ
បដិប្បស្សន្តិប្បហានំ និស្សរណប្បហានន្តិ បញ្ចវិដោ។

តត្ថ “ឥមំនា ចាតិមោក្ខសំវរេន ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ”តិ (វិភ. ៥១១)
អយំ សីលសំវរោ។ “រក្ខតិ ចក្កុទ្ធិយំ, ចក្កុទ្ធិយេ សំវរំ អាបដ្ឋតី”តិ អយំ (ធិ. និ.
១.២១៣; ម. និ. ១.២៩៥; សំ. និ. ៤.២៣៩; អ. និ. ៣.១៦) សតិសំវរោ។

“យានិ សោតានិ លោកស្មី, (អជិតាតិ ភគវា)
សតិ តេសំ និវារណំ;

សោតានំ សំវរំ ព្រម,
បញ្ញាយេតេ បិដ្ឋយេវ”តិ។ (សុ. និ. ១០៤១; ចូឡនិ.
អធិតមាលាវបុច្ឆានិទ្ទេស.៤) -

អយំ ញ្ញាណសំវរោ។ “ខមោ ហោតិ សីតស្ស ឧណ្ហាស្ស”តិ (ម. និ. ១.២៤; អ. និ.
៤.១១៤; ៦.៥៨) អយំ ខន្តិសំវរោ។ “ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ នាធិវាសេតី”តិ (ម. និ.
១.២៦; អ. និ. ៤.១១៤; ៦.៥៨) អយំ វិរិយសំវរោ។ សញ្ញេបិ ចាយំ សំវរោ
យថាសកំ សំវរិតញ្ញានំ វិនេតញ្ញានញ្ច កាយទុច្ឆរិតាធិនំ សំវរណតោ “សំវរោ”
វិនយនតោ “វិនយោ”តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ តាវ សំវរវិនយោ បញ្ចេនា ភិដ្ឋតីតិ
វេទិតញ្ញោ។

តថា យំ នាមរូបបរិច្ឆេទាធិសុ វិបស្សនាញ្ញាណសុ បដិបក្ខការតោ
ធិតាលោកេនេវ តមស្ស, តេន តេន វិបស្សនាញ្ញាណេន តស្ស តស្ស
អនត្ថស្ស បហានំ។ សេយ្យបីធំ - នាមរូបវវត្ថានេន សក្កាយទិដ្ឋិយា,
បច្ចយបរិគ្គហេន អហេតុវិសមហេតុទិដ្ឋិនំ, តស្សេវ អបរភាគេន
កម្ពីរវិតរណេន កបំកបីការស្ស, កលាបសម្មសនេន “អហំ មមា”តិ
តាហស្ស, មគ្គាមគ្គវវត្ថានេន អមគ្គេ មគ្គសញ្ញាយ, ឧទយទស្សនេន
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិយា, វយទស្សនេន សស្សតទិដ្ឋិយា, ភយទស្សនេន សភយេ
អភយសញ្ញាយ, អាធិនវទស្សនេន អស្សាទសញ្ញាយ, និព្វិនានុបស្សនាយ
អភិរតិសញ្ញាយ, មុច្ចិតុកម្មតាញ្ញាណេន អមុច្ចិតុកាមតាយ។
ឧបេក្ខាញ្ញាណេន អនុបេក្ខាយ, អនុលោមេន ធម្មដ្ឋិតិយំ និព្វានេ ច
បដិលោមការស្ស, គោត្រគុណា សម្ព័ន្ធនិមិត្តតាហស្ស បហានំ, ឯតំ
តទន្ត្ថប្បហានំ នាម។

យំ បន ឧបចារប្បនាគេទេន សមាធិនា បវត្តិការវិនិវរណតោ
យជប្បហារេនេវ ឧទកបិដ្ឋេ សេវាលស្ស, តេសំ តេសំ នីវរណាធិធម្មានំ
បហានំ, ឯតំ វិត្តម្ពនប្បហានំ នាម។ យំ ចតុន្នំ អរិយមគ្គានំ ភាវិតត្តា
តំតំមគ្គវតោ អត្តនោ សន្តានេ “ធិដ្ឋិតតានំ បហានាយា” តិអាធិនា នយេន (ធន. ស. ២៧៧; វិភ. ៦២៨) វុត្តស្ស សមុទយបក្ខិកស្ស កិលេសគណស្ស អច្ចន្តំ
អប្បវត្តិការេន បហានំ, ឥទំ សមុច្ឆេទប្បហានំ នាម។ យំ បន ជលក្ខណោ
បដិប្បស្សន្ធត្ថំ កិលេសានំ, ឯតំ បដិប្បស្សន្ធិប្បហានំ នាម។

យំ សព្ពសង្ខតនិស្សដត្តា បហ័នសព្ពសង្ខតំ និព្វានំ, ឯតំ និស្សរណប្បហានំ
នាម។ សព្ពម្បី ចេតំ បហានំ យស្មា ចាគដ្ឋេន បហានំ, វិនយដ្ឋេន វិនយោ, តស្មា
“បហានវិនយោ” តិ វុច្ចតិ។ តំតំបហានវតោ វា តស្ស តស្ស វិនយស្ស
សម្ពវតោបេតំ “បហានវិនយោ” តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ បហានវិនយោបិ បញ្ចាធា
ភិដ្ឋតីតិ វេទិតញ្ចោ។

ឯវមយំ សង្ខេបតោ ធុរិយោ, ភេទតោ ច ធនវិយោ វិនយោ ភិទ្ទសំវត្តា
បហាតព្ពស្ស ច អប្បហ័នត្តា យស្មា ឯតស្ស អស្សតវតោ បុប្ផនស្ស នត្ថិ,
តស្មា អភាវតោ តស្ស អយំ “អវិនិតោ” តិ វុច្ចតីតិ។ ឯស នយោ សប្បវិសានំ
អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិសធម្ម អវិនិតោតិ ឯត្តាបិ។
និដ្ឋានាករណញ្ចិ ឯតំ អត្តតោ។ យថាហ -

“យេវ តេ អរិយា, តេវ តេ សប្បវិសា។ យេវ តេ សប្បវិសា, តេវ តេ
អរិយា។ យោ ឯវ សោ អរិយានំ ធម្មោ, សោ ឯវ សោ សប្បវិសានំ ធម្មោ។
យោ ឯវ សោ សប្បវិសានំ ធម្មោ, សោ ឯវ សោ អរិយានំ ធម្មោ។ យេវ តេ
អរិយវិនយោ, តេវ តេ សប្បវិសវិនយោ។ យេវ តេ សប្បវិសវិនយោ, តេវ
តេ អរិយវិនយោ។ អរិយេតិ វា សប្បវិសេតិ វា, អរិយធម្មេតិ វា

សប្បុរសធម្មតិ វា, អរិយវិទយេតិ វា សប្បុរសវិទយេតិ វា ឯសេសេ
ឯកេ ឯកេជ្ជេ សមេ សមភាគេ តត្ថាតេ តញ្ញោវា” តិ។

រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតី តិ ឥតេកេច្ឆា រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, “យំ
រូបំ, សោ អហំ, យោ អហំ, តំ រូប” តិ រូបញ្ច អត្តញ្ច អទ្ធយំ សមនុបស្សតិ។
សេយ្យថាបិ នាម តេលប្បធិបស្ស ឈាយតោ យា អច្ចិ, សោ វណ្ណោ។ យោ
វណ្ណោ, សា អច្ចិតិ អច្ចិញ្ច វណ្ណាញ្ច អទ្ធយំ សមនុបស្សតិ, ឯវមេវ ឥតេកេច្ឆា រូបំ
អត្តតោ សមនុបស្សតិ... បេ... អទ្ធយំ សមនុបស្សតិ តិ ឯវំ រូបំ “អត្តា” តិ
ធិដ្ឋិបស្សនាយ បស្សតិ។ រូបវន្តំ វា អត្តានន្តិ អរូបំ “អត្តា” តិ គហេត្វា នាយាវន្តំ
រុក្ខំវិយ តំ រូបវន្តំ សមនុបស្សតិ។ អត្តនិ វា រូបន្តិ អរូបមេវ “អត្តា” តិ គហេត្វា
បុប្ផស្មី គន្ធិវិយ អត្តនិ រូបំ សមនុបស្សតិ។ រូបស្មី វា អត្តានន្តិ អរូបមេវ
“អត្តា” តិ គហេត្វា ករណ្ណកេ មណីវិយ តំ អត្តានំ រូបស្មី សមនុបស្សតិ។
បរិយុដ្ឋដាយី តិ បរិយុដ្ឋាណាការេន អភិកវនាការេន បិតោ, “អហំ រូបំ, មម
រូប” តិ ឯវំ តណ្ហាធិដ្ឋិហិ គិលិត្វា បរិនិដ្ឋបេត្វា តណ្ហានកោ នាម ហោតី តិ
អត្តោ។ តស្ស តំ រូបន្តិ តស្ស តំ ឯវំ គហិតំ រូបំ។ វេទនាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តត្ថ “រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតី” តិ សុទ្ធករមេវ អត្តាតិ កថិតំ។ “រូបវន្តំ វា
អត្តានំ, អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មី វា អត្តានំ, វេទនំ អត្តតោ... បេ... សញ្ញំ... សម្ពាវេ...
វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតី” តិ ឥមេសុ សត្តសុ ហិណេសុ អរូបំ អត្តាតិ
កថិតំ។ “វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ, អត្តនិ វា វេទនំ, វេទនាយ វា អត្តាន” តិ ឯវំ ចតុសុ
ខន្ទេសុ តិណ្ហំ តិណ្ហំ វសេន ធានសសុ ហិណេសុ រូបារូបមិស្សកោ អត្តា
កថិតោ។ តត្ថ “រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វេទនំ... សញ្ញំ... សម្ពាវេ... វិញ្ញាណំ
អត្តតោ សមនុបស្សតី” តិ ឥមេសុ បញ្ចសុ ហិណេសុ ឧច្ឆេទធិដ្ឋិ កថិតា,

អវសេសេសុ សស្សតទិដ្ឋិតិ ឯវមេត្ត បន្ទុវស ភវទិដ្ឋិយោ បញ្ចវិភវទិដ្ឋិយោ
ហោត្តិ, តា សញ្ញាបិ មគ្គាវរណា, ន សគ្គាវរណា, បឋមមគ្គវដ្ឋាតិ វេទិតញ្ញា។

ឯវំ ខោ, គហបតិ, អាតុរកាយោ ចេវ ហោតិ អាតុរចិត្តោ ចាតិ កាយោ
នាម ពុទ្ធានម្បិ អាតុរោយេវ។ ចិត្តំ បន រាគទោសមោហានុគតំ អាតុរំ នាម, តំ
ឥធ ទស្សិតំ។ នោ ច អាតុរចិត្តោតិ ឥធ និក្ខិលេសតាយ ចិត្តស្ស អនាតុរកាវោ
ទស្សិតោ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ លោកិយមហាជនោ អាតុរកាយោ ចេវ
អាតុរចិត្តោ ចាតិ ទស្សិតោ, ឡីណាសវា អាតុរកាយា អនាតុរចិត្តោ, សត្ត
សេខា នេវ អាតុរចិត្តោ, ន អនាតុរចិត្តោតិ វេទិតញ្ញា។ ភជមាណា បន
អនាតុរចិត្តតំយេវ ភជន្តិតិ។ បឋមំ។

២. នេវទហសុត្តវណ្ណានា

២. ទុតិយេ នេវទហន្តិ នេវា វុច្ឆន្តិ រាជាណោ, តេសំ មជ្ឈិមទហោ, សយំជាតោ
វា សោ ទហោតិ, តស្មា “នេវទហោ”តិ វុត្តោ។ តស្ស អវិទូរេ និគមោ
នេវទហន្តេវ នបុំសកលិផ្តុវសេន សម្ពំ គតោ។ បច្ឆាភូមគមិកាតិ បច្ឆាភូមំ
អបរទិសាយំ និវិដ្ឋំ ជនបទំ គន្តកាមា។ និវាសន្តិ តេមាសំ វស្សវាសំ។
អបលោកិតោតិ អាបុច្ឆិតោ។ អបលោកេថាតិ អាបុច្ឆថ។ កស្មា ចេវ
អាបុច្ឆាបេតិ? តេ សភារេ កាតុកាមតាយ។ យោ ហិ ឯកវិហារេ វសន្តោបិ
សន្តិកំ ន គច្ឆតិ បក្កមន្តោ អនាបុច្ឆា បក្កមតិ, អយំ និព្វារោ នាម។ យោ
ឯកវិហារេ វសន្តោបិ អាគន្ធា បស្សតិ, បក្កមន្តោ អាបុច្ឆតិ, អយំ សភារោ
នាម។ ឥមេបិ ភិក្ខុ ភគវា “ឯវមេ សីលាធិហិ វឡិស្សន្តិ”តិ សភារេ
កាតុកាមោ អាបុច្ឆាបេតិ។

បណ្ឌិតោតិ ធាតុកោសល្លាទិនា ចតុត្ថេជន បណ្ឌិត្វេន សមន្នាគតោ។
អនុគ្គាហាកោតិ អាមិសានុគ្គហេន ច ធម្មានុគ្គហេន ចាតិ ធូរិហិមិ អនុគ្គហេហិ
អនុគ្គាហាកោ។ ឃេរោ កិរ អញ្ញោ ភិក្ខុវិយ ចាតោវ បិណ្ណាយ អគន្ធា
សត្តភិក្ខុសុ គតេសុ សកលំ សង្ឃារមំ អនុវិចរន្តោ អសម្មជ្ជដ្ឋានំ សម្មជ្ជតិ,
អនុត្តំ កចរំ ធម្មតិ, សង្ឃារមេ ទុន្ទិក្ខត្តានិ
មញ្ញបីបដានុកណ្ឌមត្តិកាកណ្ឌានិ បដិសាមេតិ។ កី ការណា? “មា
អញ្ញតិវិយាវិហារំ បរិជ្ជា ទិស្វា បរិករំ អកំសូ”តិ។ តតោ គិលានសាលំ គន្ធា
គិលានេ អស្សាសេត្វា “កេនត្តោ”តិ បុច្ឆិត្វា យេន អត្តោ ហោតិ, តទត្ថំ តេសំ
ធម្មាសាមណេវេ អាធាយ ភិក្ខុចារវត្តេន វា សភាគដ្ឋានេ វា ភេសន្តំ
បរិយេសិត្វា តេសំ ទត្វា, “គិលានុបដ្ឋានំ នាម ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធមារិ វណ្ណិតំ, គប្បថ
សប្បវិសា អប្បមត្តា ហោថា”តិ តេ បេសេត្វា សយំ បិណ្ណាយ ចរិត្វា
ឧបដ្ឋាកកុលេ វា ភត្តកិច្ចំ កត្វាវិហារំ គប្បតិ។ ឥទំ តាវស្ស ទិពទ្ធវាសដ្ឋានេ
អាចិណ្ណំ។

ភគវតិ បន ចារិកំ ចរមានេ “អហំ អគ្គសាវកោ”តិ ឧបាហានំ អារុយ្ហ ធន្តំ
គហេត្វា បុរតោ បុរតោ ន គប្បតិ។ យេ បន ភត្ត មហាល្លកា វា អាពាធិកា វា
អតិធមារា វា, តេសំ រុដ្ឋនដ្ឋានានិ តេលេន មក្ខាបេត្វា បត្តចីវរំ អត្តនោ
ធម្មាសាមណេវេហិ គាហាបេត្វា តំទិវសំ វា ទុតិយទិវសំ វា តេ គណ្ហិត្វាវ
គប្បតិ។ ឯកទិវសញ្ញា តញ្ជោវ អាយស្មន្តំ អតិវិកាលេ សម្បត្តត្តា សេនាសនំ
អលភិត្វា, ចីវរកុដិយំ និសិទ្ធិទិស្វា, សត្តា បុនទិវសេ ភិក្ខុសង្ឃំ
សន្និចាតាបេត្វា, ហត្ថិវាជរតិត្តិវត្ថុំ កថេត្វា, “យថាវុឡំ សេនាសនំ ធាតព្ភ”ន្តិ
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។ ឯវំ តាវេស អាមិសានុគ្គហេន អនុគ្គណ្ហាតិ។ ឡីវនន្តោ
បនេស សតវាម្យិ សហស្សវាម្យិ តាវ ឡីវនតិ, យាវ សោ បុគ្គលោ
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាតិ, អថ នំវិស្សន្តេត្វា អញ្ញំ ឡីវនតិ។ ឥមិនា នយេន

ឡើងតាមច្បាប់ឡើងវិញ បន្ទាប់មក បន្ទាប់មក គណនបង អតីតក្រសួង។ ឯង
 ឯងម្នាក់ឯង អតីតក្រសួង។

បច្ចុស្សាសុន្តិ តេ ភិក្ខុ “អម្ពានំ នេវ ឧបជ្ឈាយោ, ន អាចរិយោ ន
សន្និដ្ឋសម្ពត្តោ។ កី តស្ស សន្តិកេ ករិស្សាមា”តិ? តុណ្ហីភារំ អនាបដ្ឋិតា “ឃំ,
ភន្តេ”តិ សត្តំ វេនំ សម្មជិដ្ឋិសុ។ ឯឡុកលាគុម្ពេតិ កន្ធមណ្ឌបកេ។ សោ កិរ
ឯឡុកលាគុម្ពោ ធុវសលីលជ្ជានេ ជាតោ។ អថេត្ថ ចត្វហិ ចានេហិ មណ្ឌបំ
កត្វា តស្ស ឧបរិ តំ គុម្ពំ អាហារេសុំ, សោ តំ មណ្ឌបំ ធានេសិ។ អថស្ស ហេជ្ជា
ឥដ្ឋកាហិ បរិច្ឆិនិត្វា វាលិកំ ឱកិរិត្វា អាសនំ បញ្ញាបយីសុ។ សីតលំ ធិវាជ្ជានំ
ឧទកវាតោ វាយតិ។ ថេរោ តស្សី និសីទិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “ឯឡុកលាគុម្ពេ”តិ។

នាពេលវេជ្ជគតន្ត្រី ឯកស្ស រញ្ជោ រដ្ឋតោ នាពិធី រដ្ឋគតំ។ វិវរដ្ឋន្ត្រី អញ្ញំ រដ្ឋិ
យថា ហិ សនេសតោ អញ្ញាវិទេសោ, ឯវំ និវុត្តរដ្ឋតោ អញ្ញំ រដ្ឋិវិរដ្ឋំ នាម, តំ
វេរដ្ឋន្ត្រី វុត្តំ។ ឧត្តិយបណ្ឌិតាតិ ពិម្ពិសារកោសលរាជាធរយោ បណ្ឌិតរាជានោ។
ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាតិ ចង្គ្គិតារុក្ខាធរយោ បណ្ឌិតព្រាហ្មណៈ។
គហបតិបណ្ឌិតាតិ ចិត្តសុទត្តាធរយោ បណ្ឌិតគហបតយោ។
សមណបណ្ឌិតាតិ សភិយបិលោតិកាធរយោ បណ្ឌិតបរិព្ពាជកា។ វិមំសកាតិ
អត្ថគវេសិនោ។ កីវាជីតិ កី អត្ថនោ ធស្សនំ វេទតិ, កី លទ្ធិកោតិ អត្ថោ។
កិមក្ខាយេតិ កី សាវកានំ ឱវាទានុសាសនី អាចិត្តតិ? ធម្មស្ស ចានុធម្មន្តិ
ភគវតា វុត្តព្យាករណស្ស អនុព្យាករណំ។ សហធម្មិកោតិ សការណោ។
វាទានុវាទោតិ ភគវតា វុត្តវាទស្ស អនុវាទោ។ “វាទានុចាតោ” តិបិ ចាថោ, សត្ត
វាទស្ស អនុចាតោ អនុបតនំ, អនុគមនន្ត្រី អត្ថោ។ ឥមិនាបិ វាទំ អនុគតោ
វាទោយេវ ជីវិតោ ហោតិ។

អវិគតរាគស្សន្តិអាធិស្ឋ តណ្ហាវសេនេវ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ តណ្ហា ហិ
រជ្ជនតោ រាគោ, ធន្តិយនតោ ធន្តោ, បិយាយនជ្ជន បេមំ, បិវិតុកាមជ្ជន
បិចាសា, អនុទហនជ្ជន បរិឡាហោតិ វុច្ចតិ។ អកុសលេ ចារុសោ, ធម្មតិអាធិ
កស្មា អារទ្ធុ? បញ្ចសុ ខន្ទេសុ អវិគតរាគស្ស អាធិនវំ, វិគតរាគស្ស ច អាធិសំសំ
ធស្សេតុំ។ តត្រ អវិយាតោតិ និទ្ទក្ខោ។ អនុចាយាសោតិ និរុបតាចោ។
អបរិឡាហោតិ និទ្ទាហោ។ វេសព្ពត្ត អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ទុតិយំ។

៣. ហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណាធា

៣. តតិយេ អវន្តិស្វតិ អវន្តិទក្ខិណាបថសម្ព័ន្ធតេ អវន្តិរដ្ឋេ។ កុររយវេតិ
វេនាមកេ នគរេ។ បចាតេតិ ឯកតោ បចាតេ។ តស្ស កិរ បព្ពតស្ស ឯកំ
បស្សំ ធិន្ទិក្ខា ចាតិតំវិយ អហោសិ។ “បវត្ថេ”តិបិ ចាថោ, ធានាតិត្តិយានំ
លទ្ធិបវត្ថុដ្ឋានេតិ អត្ថោ។ ឥតិ បេរោ តស្មី រដ្ឋេ តំ នគរំ និស្សយ តស្មី បព្ពតេ
វិហារតិ។ ហាលិទ្ធិកានិ វេនាមកោ។ អដ្ឋកវគ្គិយេ មាគណ្ឌិយបញ្ចេតិ
អដ្ឋកវគ្គិកម្មិ មាគណ្ឌិយបញ្ចោ ធាម អត្ថិ, តស្មី បញ្ចោ។ រូបធាតុតិ រូបក្ខន្ធា
អធិប្បតោ។ រូបធាតុរាគវិនិពទ្ធន្តិ រូបធាតុម្ហិ រាគនវិនិពទ្ធុំ។ វិញ្ញាណន្តិ
កម្មវិញ្ញាណំ។ ឌីកសារីតិ គេហសារី អាលយសារី។

កស្មា បនេត្ត “វិញ្ញាណធាតុ ខោ, គហបតី”តិ ន វុត្តន្តិ?
សម្មាហវិយាតត្ថំ។ “ឌីកោ”តិ ហិ អត្ថតោ បច្ចយោ វុច្ចតិ, បុរេជាតញ្ច
កម្មវិញ្ញាណំ បច្ឆាជាតស្ស កម្មវិញ្ញាណាស្សបិ វិចាកវិញ្ញាណាស្សបិ
វិចាកវិញ្ញាណញ្ច វិចាកវិញ្ញាណាស្សបិ កម្មវិញ្ញាណាស្សបិ បច្ចយោ ហោតិ,
តស្មា “កតវំ នុ ខោ ឥធិវិញ្ញាណា”ន្តិ? សម្មាហោ ភវេយ្យ, តស្ស វិយាតត្ថំ តំ
អគហេត្វា អសម្ពិជ្ជាវ ទេសនា កតា។ អបិច អារម្មណាវសេន ចតស្សោ
អភិសម្ព័ន្ធវិញ្ញាណាជ្ជិតិយោ វុត្តាតិ តា ធស្សេតុម្បិ ឥធិវិញ្ញាណំ ន គហិតំ។

ឧបយុទ្ធានាគតិ តណ្ហាបយទិដ្ឋបយវសេន ទ្វេ ឧបយា, កាមុទាទានាទិទិ
ចត្តារិ ឧទាទានាទិ ច។ ចេតសោ អធិដ្ឋានាទិទិវេសានុសយាទិ
អកុសលចិត្តស្ស អធិដ្ឋានភូតា ចេវ អភិទិវេសភូតា ច អនុសយភូតា ច។
តថាគតស្សាទិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ សព្វេសម្មិ ហិ ទីណាសវានំ ឯតេ បហីនាវ,
សត្ត បន ទីណាសវភារោ លោកេ អតិចាកដោទិ ឧបរិមកោជិយា ឯវំ វុត្តំ។
វិញ្ញាណធាតុយាទិ ឥធវិញ្ញាណំ កស្មា គហិតំ? កិលេសប្បហានទស្សនត្ថំ។
កិលេសា ហិ ន កេវលំ ចត្វសុយេវ ខន្ធសុ បហីនា បហីយន្តិ, បញ្ចសុបិ
បហីយន្តិយេវាទិ កិលេសប្បហានទស្សនត្ថំ គហិតំ។ ឯវំ ខោ, គហបទិ,
អនោកសារី ហោតិទិ ឯវំ កម្មវិញ្ញាណោ ន ឱកំ អសវន្តេន អនោកសារី នាម
ហោតិ។

រូបនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធាទិ រូបមេវ កិលេសានំ បច្ចយដ្ឋេន និមិត្តំ,
អារម្មណាកិរិយសម្ពាទនិវាសនដ្ឋានដ្ឋេន និកេតន្តិ រូបនិមិត្តនិកេតំ។ វិសារោ ច
វិនិពន្ធា ច វិសារវិនិពន្ធា។ ឧគយេនបិ ហិ កិលេសានំ បត្តជភារោ ច
វិនិពន្ធនភារោ ច វុត្តោ, រូបនិមិត្តនិកេតេ វិសារវិនិពន្ធាទិ
រូបនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធា, តស្មា រូបនិមិត្តនិកេតម្ហិ ឧប្បន្នេន
កិលេសវិសារេន ចេវ កិលេសពន្ធនេន ចាទិ អត្តោ។ និកេតសារីទិ វុច្ចតិទិ
អារម្មណាករណាវសេន និវាសនដ្ឋានំ សារីទិ វុច្ចតិ។ បហីនាទិ តេ
រូបនិមិត្តនិកេតកិលេសវិសារវិនិពន្ធា បហីនា។

កស្មា បនេត្ត បញ្ចក្ខន្ធា “ឱកា”ទិ វុត្តោ, ន អារម្មណានិ “និកេត”ន្តិ?
នន្ទរាគស្ស ពលវុទុព្ពលតាយ។ សមាទេបិ ហិ ឯតេសំ អាលយដ្ឋេន វិសយភារេ
ឱកោទិ និច្ចនិវាសនដ្ឋានកេហមេវ វុច្ចតិ, និកេតន្តិ “អន្ធិ អសុកដ្ឋានេ
កិឡិស្សាមា”ទិ កតសន្តេតដ្ឋានំ និវាសដ្ឋានំ ឧយ្យានាទិ។ តត្ថ យថា

បុត្តទារជនធម្មបុណ្ណគេហោ ធន្តរាគោ ពលវា ហោតិ, ឯវំ អជ្ឈត្តិកេសុ
ខន្ទេសុ។ យថា បន ឧយ្យានដ្ឋានាធិសុ តតោ ធុព្ពលតរោ ហោតិ, ឯវំ ពាហិរេសុ
ធនុ អារម្មណេសូតិ ធន្តរាគស្ស ពលវឺធុព្ពលតាយ ឯវំ ទេសនា កតាតិ
វេទិតញោ។

សុខិតេសុ សុខិតោតិ ឧបដ្ឋាកេសុ ធនធម្មលាភាទិវសេន សុខិតេសុ
“ឥនាធាហំ មនាបំ ភោជនំ លភិស្សមី”តិ គេហសិកេសុខេន សុខិតោ ហោតិ,
តេហិ បត្តសម្មត្តី អនុភវមាណោវិយ ចរតិ។ ធុក្ខិតេសុ ធុក្ខិតោតិ តេសំ
កេនចិទេវ ការណេន ធុក្ខេ ឧប្បន្នេ សយំ ធុគុណេន ធុក្ខេន ធុក្ខិតោ ហោតិ។
កិច្ចករណីយេសូតិ កិច្ចសម្ព័ន្ធតេសុ ករណីយេសុ។ តេសុ យោគំ អាបជ្ជតីតិ
ឧបយោគំ សយំ តេសំ កិច្ចានំ កត្តព្ពតំ អាបជ្ជតិ។ កាមេសូតិ វត្ថុកាមេសុ។
ឯវំ ខោ, គហបតិ, កាមេហិ អវិត្តោ ហោតីតិ ឯវំ កិលេសកាមេហិ អវិត្តោ
ហោតិ អន្តោ កាមានំ ភាវេន អតុន្នោ។ សុក្កបក្ខោ តេសំ អភាវេន វិត្តោ
តុន្នោតិ វេទិតញោ។

បុរក្ខរាណេតិ វដ្ឋំ បុរតោ កុរុមាណោ។ ឯវំ រូចោ សិយន្តិអាធិសុ
ធិយរស្សកាឡោធាតាធិសុ រូបេសុ “ឯវំ រូចោ នាម ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តេតិ។
សុខាធិសុ វេទនាសុ ឯវំ វេទនោ នាម; និលសញ្ញាធិសុ សញ្ញាសុ ឯវំ សញ្ញា
នាម; បុញ្ញាភិសម្ព័ន្ធរាធិសុ សម្ព័ន្ធរេសុ ឯវំ សម្ព័ន្ធរោ នាម; ចក្កវិញ្ញាណាធិសុ
វិញ្ញាណេសុ “ឯវំ វិញ្ញាណោ នាម ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តេតិ។

អបុរក្ខរាណេតិ វដ្ឋំ បុរតោ អកុរុមាណោ។ សហិតំ មេ, អសហិតំ តេតិ តុយ្ហំ
វេទនំ អសហិតំ អសិលីដ្ឋំ, មយ្ហំ សហិតំ សិលីដ្ឋំ មគ្គុទានសទិសំ។ អធិចិល្លំ តេ
វិបរាវត្តន្តិ យំ តុយ្ហំ ធិយេន កាលេន បរិចិតំ សុប្បគុណំ, តំ មម វាទំ អាគម្ម
សត្តំ ខណេន វិបរាវត្តំ និវត្តំ។ អាហេបិតោ តេ វាទោតិ តុយ្ហំ ទោសោ មយា

អាហារិកោ។ ចរ វាធម្មមោក្ខាយាតិ តំ តំ អាចរិយំ ឧបសង្កមិត្វា ឧត្តរិ
បរិយេសន្តោ ឥមស្ស វាធស្ស មោក្ខាយ ចរ អាហិណ្ណាហិ។ និព្វេវេហិ វា សចេ
បហោសីតិ អថ សយមេវ បហោសិ, ឥដេវ និព្វេវេហិតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណានា

៤. ចតុត្ថេ សក្កបញ្ចេតិ ចូឡសក្កបញ្ចេ, មហាសក្កបញ្ចេបេតំ វុត្ថមេវ។
តណ្ហាសម្ពុយវិមុត្តាតិ តណ្ហាសម្ពុយេ និព្វានេ តទាវម្ពណាយ ជលវិមុត្តិយា
វិមុត្តា។ អច្ចន្តនិដ្ឋាតិ អន្តំ អតិក្កន្តនិដ្ឋា សតតនិដ្ឋា។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមាធិសុត្តវណ្ណានា

៥. បញ្ចមេ សមាធិន្តិ ឥទំ ភគវា តេ ភិក្ខុ ចិត្តេ កក្កតាយ បរិហាយន្តេ ទិស្វា,
“ចិត្តេ កក្កតំ លភន្តានំ ឥមេសំ កម្មជ្ជានំ ជាតិ គមិស្សតិ” តិ ញាត្វា អាហា។
អភិនន្តតិ បត្តេតិ។ អភិវទតិ តាយ អភិនន្តនាយ “អហោ បិយំ ឥដ្ឋំ កន្តំ
មនាប” ន្តិ វទតិ។ វាចំ អភិនន្តនោបិ ច តំ អារម្មណំ និស្សាយ ឯវំ លោភំ
ឧប្បាទេន្តោ អភិវទតិយេវ នាម។ អដ្ឋោសាយ តិដ្ឋតិ គិលិត្វា បរិនិដ្ឋបេត្វា
គណ្ហាតិ។ យា រូបេ នន្តិ យា សារូបេ ពលវបត្តនាសម្ព័ត្តាតា នន្តិ។ តទុចាទានន្តិ
តំ គហណាជ្ជេន ឧចាទានំ។ នាភិនន្តតិ ន បត្តេតិ។ នាភិវទតិ បត្តនាវសេន
ន “ឥដ្ឋំ កន្តំ” ន្តិ វទតិ។ វិបស្សនាចិត្តេន ចេតសា “អនិច្ចំ ទុក្ខ” ន្តិ វចិកេទំ
ករោន្តោបិ នាភិវទតិយេវ។ បញ្ចមំ។

៦. បដិសល្លាណសុត្តវណ្ណានា

៦. ធម្មេ បដិសណ្ឋានោតិ ឥទំ ភគវា តេ ភិក្ខុ កាយវិវេកេន បរិហាយន្តេ
ទិស្វា “កាយវិវេកំ លភន្តានំ ឥមេសំ កម្មជ្ជានំ ជាតិ គមិស្សតី” តិ ញាត្វា អាហ។
ធម្មំ។

៧. ឧបាទាហវិវតស្សនាសុត្តន្តបិដក

៧. សត្តមេ ឧបាទាហវិវតស្សនន្តិ គហាលោន ឧប្បន្នំ បរិវតស្សនំ។
អនុបាទាហវិវតស្សនន្តិ អគ្គហាលោន អបរិវតស្សនំ។
រូបវិបរិណាមាណុបវិវត្តិវិញ្ញាណំ ហោតីតិ “មម រូបំ វិបរិណាត” ន្តិ វា “អហុ វត
មេតំ, ធានិ វត មេ នត្តិ” តិ វា អាទិនា នយេន កម្មវិញ្ញាណំ រូបស្ស ភេទានុបវិវត្តិ
ហោតិ។ វិបរិណាមាណុបវិវត្តិជាតិ វិបរិណាមស្ស អនុបវិវត្តិតោ
វិបរិណាមារម្មណចិត្តតោ ជាតា។ បរិវតស្សនា ធម្មសមុប្បាទាតិ
តណ្ហាបរិវតស្សនា ច អកុសលធម្មសមុប្បាទា ច។ ចិត្តន្តិ កុសលចិត្តំ។
បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ តិ បរិយាទិយិត្វា តិដ្ឋន្តិ។ ឧត្តាសវាតិ សឧត្តាសោ។
វិយាតវាតិ សវិយាតោ សទុក្ខោ។ អបេក្ខវាតិ សាលយោ។ ឧបាទាយ ច
បរិវតស្សតីតិ គណ្ហិត្វា បរិវតស្សកោ នាម ហោតិ។ ន
រូបវិបរិណាមាណុបវិវត្តិតិ វិណាសវស្ស កម្មវិញ្ញាណមេវ នត្តិ, តស្មា
រូបភេទានុបវិវត្តិ ន ហោតីតិ វត្ថុំ វដ្តតិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយឧបាទាហវិវតស្សនាសុត្តន្តបិដក

៨. អដ្ឋមេ តណ្ហាមានទិដ្ឋិវសេន ទេសនា កតា។ ឥតិ បដិចាជិយា ចត្វសុ
សុត្តសុ វដ្តិវដ្តមេវ កចិតំ។ អដ្ឋមំ។

៩. កាលត្ថយអនិច្ចសុត្តន្តបិដក

៩. នវមេ កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្យាតិ បច្ចុប្បន្នម្ហិ កថាវ កា, អនិច្ចមេវ
តំ។ តេ កិវ ភិក្ខុ អតីតានាគតំ អនិច្ចន្តិ សល្លកេត្វា បច្ចុប្បន្នេ កិលមីសុ, អថ
នេសំ ឥតោ អតីតានាគតេបិ “បច្ចុប្បន្នំ អនិច្ច”ន្តិ វុច្ចមានេ ពុជ្ឈិស្សន្តិតិ
អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា សត្តា បុគ្គលជ្ឈាសយេន ឥមំ ទេសនំ ទេសេសិ។ នវមំ។

១០-១១. កាលត្ថយទុក្ខសុត្តានិវណ្ណានា

១០-១១. ទសមេកាទសមាធិ ទុក្ខំ អនត្តាតិ បទេហិ វិសេសេត្វា
តថាវុបេនេវ បុគ្គលជ្ឈាសយេន កថិតានីតិ។ ទសមេកាទសមាធិ។

នកុលបិតុវគ្គោ បឋមោ។

២. អនិច្ចវគ្គោ

១-១០. អនិច្ចសុត្តានិវណ្ណានា

១២-២១. អនិច្ចវគ្គោ បរិយោសានសុត្តំ បុច្ឆាវសីកំ, សេសានិ តថា តថា
ពុជ្ឈនកានព្វា វិសេន ទេសិតានីតិ។ បឋមាធិនិ។

អនិច្ចវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. ការវគ្គោ

១. ការសុត្តវណ្ណានា

២២. ការវគ្គស្ស បឋមេ បញ្ចចានក្ខន្ធាតិស្ស វចនីយន្តិ
បញ្ចចានក្ខន្ធា ឥតិ អស្ស វចនីយំ, ឯវំ វត្ថុត្ថំ ភវេយ្យាតិ អត្ថោ។ អយំ វុច្ចតិ,
ភិក្ខុវេ, ភាវេតិ យេ ឥមេ បញ្ចចានក្ខន្ធា, អយំ ភាវេតិ វុច្ចតិ។ កេនជ្ឈេនាតិ?

បរិហារភារិយដ្ឋេន។ ឯតេសញ្ញា

ហឺបនគមននិសីទាបននិបជ្ជាបនន្តាបនមណ្ឌនខាទាបនកុញ្ញាបនាទិបរិហា
រោភារិយោតិ បរិហារភារិយដ្ឋេន ភារោតិ វុច្ឆតិ។ ឯវំនាមោតិ តិស្សោ
នត្តោតិអាទិនាមោ។ ឯវំគោត្តោតិ កណ្ណាយនោ វុច្ឆាយនោតិអាទិគោត្តោ។
ឥតិ វោហារមត្តសិទ្ធិំ បុគ្គលំ “ការហារោ”តិ កត្វា ទស្សតិ។ បុគ្គលោ ហិ
បដិសន្ធិក្ខណោយេវ ខន្ធការំ ឧត្តិបិទ្វា ទសបិ វស្សនិវិសតិបិ វស្សសតម្បីតិ
យាវជីវំ ឥមំ ខន្ធការំ ញាបេន្តោ គោដេន្តោ មុទុសម្ពស្សមញ្ចបីវេសុ
និសីទាបេន្តោ និបជ្ជាបេន្តោ បរិហរិទ្វា បុតិក្ខណោ ធម្មេទ្វា បុន បដិសន្ធិក្ខណោ
អបរំ ខន្ធការំ អាទិយតិ, តស្មា ភារហារោតិ ជាតោ។

ហោនោភវិកាតិ បុនព្យវនិព្ពត្តិកា។ នន្ទិរាគសហគតាតិ នន្ទិរាគេន សហ
ឯកត្ថមេវ គតា។ តព្យាវសហគតញ្ញា ឥធម អធិប្បតំ។ តត្រ តត្រាភិនន្ទិនិតិ
ឧបបត្តិដ្ឋានេ វា រូចាទីសុ វា អារម្មណេសុ តត្ថ តត្ថ អភិនន្ទនសីលាវ។
កាមតណ្ហាទីសុ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ កាមតណ្ហា នាម,
រូចារូបភវរាគោ ឈាននិកន្ទិ សស្សតទិដ្ឋិសហគតោ រាគោតិ អយំ ភវតណ្ហា
នាម, ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោវិភវតណ្ហា នាម។ ភារាទានន្ទិ ភារគហណំ។
តណ្ហាយ ហិ ឯស ភារំ អាទិយតិ។ អសេសវិរាគនិរោធាតិអាទិ សព្វំ
និព្ពានស្សេវ វេវចនំ។ តញ្ញា អាគម្ម តណ្ហា អសេសតោវិវដ្ឋតិ និរុដ្ឋតិ បដិយតិ
បដិនិស្សន្ធិយតិ វិមុច្ចតិ, នត្តិ ចេត្ត កាមាលយោ វា ទិដ្ឋាលយោ វាតិ និព្ពានំ
ឯតានិ នាមានិលភតិ។ សមូលំ តណ្ហាន្តិ តណ្ហាយ អវិជ្ជា មូលំ នាម។ អពុប្បាតិ
អរហត្តមគ្គេន តំ សមូលកំ ឧទ្ធវិទ្វា។ និព្វានោ បរិនិព្វតោតិ និត្តណ្ហា
បរិនិព្វតោ នាមាតិ វត្ថុំ វដ្ឋតីតិ។ បឋមំ។

២. បរិញ្ញាសុត្តរណ្តោ

២៣. ទុតិយេ បរិញ្ញេយ្យតិ បរិជានិតព្ពេ, សមតិក្កមិតព្ពេតិ អត្ថោ។
បរិញ្ញន្តិ អច្ចន្តបរិញ្ញំ, សមតិក្កមន្តិ អត្ថោ។ រាគក្ខយោតិអាទិ និព្វានស្ស នាមំ។
តញ្ញិ អច្ចន្តបរិញ្ញា នាម។ ទុតិយំ។

៣. អភិជានសុត្តវដ្ឋាន

២៤. តតិយេ អភិជានន្តិ អភិជានន្តោ។ ឥមំនា ញាតបរិញ្ញា កថិតា,
ទុតិយបទេន តិរលាបរិញ្ញា, តតិយចតុត្ថេហិ បហានបរិញ្ញាតិ ឥមស្មី សុត្ថេ
តិស្សោ បរិញ្ញា កថិតាតិ។ តតិយំ។

៤៩. ធន្ទរាគសុត្តាទិវដ្ឋាន

២៥-៣០. ចតុត្តាទីនិ ធាតុសំយុត្តេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពានិ។ បដិចាជិយា
បនេត្ត បញ្ចមធម្មសត្តមេសុ ចត្តារិ សច្ចានិ កថិតានិ, អជ្ឈមនវមេសុ វដ្ឋវិវដ្ឋំ។
ចតុត្តាទីនិ។

១០. អយម្ភលសុត្តវដ្ឋាន

៣១. ទសមេ អយន្តិ ទុក្ខំ។ វិវមេត្ត ទុក្ខលក្ខណមេវ កថិតំ។ ទសមំ។

១១. បក្កន្តីសុត្តវដ្ឋាន

៣២. ឯកាទសមេ បក្កន្តីន្តិ បកិដ្ឋនសភារំ។ វិវមិធម អនិច្ចលក្ខណមេវ
កថិតន្តិ។ ឯកាទសមំ។

ការវគ្គោ តតិយោ។

៤. នតុម្ហាកវគ្គោ

១. នតុម្ហាកសុត្តរវដ្តានា

៣៣. នតុម្ហាកវគ្គស្ស បឋមេ បដហថាតិ ធន្តរកប្បហានេន បដហថ។
តិណាធិសុ តិណំ នាម អន្តោដេគ្គុ ពហិសារំ តាលនាឡិកេរាធិ។ កដ្ឋំ នាម
អន្តោសារំ ពហិដេគ្គុ ខទិរសាលសាកបនសាធិ។ សាខា នាម រុក្ខស្ស ពាហា
វិយ និក្ខន្តា។ បលាសំ នាម តាលនាឡិកេរបល្លាធិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយនតុម្ហាកសុត្តរវដ្តានា

៣៤. ទុតិយំ វិណា ឧបមាយ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។ ទុតិយំ។

៣. អញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តរវដ្តានា

៣៥. តតិយេ រូបព្វោ, កន្តេ, អនុសេតីតិ យទិ រូបំ អនុសេតិ។ តេន សង្ខំ
គច្ឆតីតិ កាមរាគាធិសុ យេន អនុសយេន តំ រូបំ អនុសេតិ, តេនេវ
អនុសយេន “រត្តោ ទុដ្ឋោ មូឡោ” តិ បល្លាតី គច្ឆតិ។ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតីតិ តេន
អភូតេន អនុសយេន “រត្តោ ទុដ្ឋោ មូឡោ” តិ សង្ខំ ន គច្ឆតីតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយអញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តរវដ្តានា

៣៦. ចតុត្ថេ តំ អនុមីយតីតិ តំ អនុសយិតំ រូបំ មរណេន អនុសយេន
អនុមរតិ។ ន ហិ អារម្មណេ ភិជ្ជមាទេ តទារម្មណា ធម្មា តិជ្ជន្តិ។ យំ
អនុមីយតីតិ យំ រូបំ យេន អនុសយេន អនុមរតិ។ តេន សង្ខំ គច្ឆតីតិ តេន
អនុសយេន “រត្តោ ទុដ្ឋោ មូឡោ” តិ សង្ខំ គច្ឆតិ។ អថ វា យន្តិ ករណាវចនមេតំ,
យេន អនុសយេន អនុមីយតិ, តេន “រត្តោ ទុដ្ឋោ មូឡោ” តិ សង្ខំ គច្ឆតីតិ
អត្តោ។ ចតុត្ថំ។

៥-៦. អាននុស្សតាទិវណ្ណានា

៣៧-៣៨. បញ្ចមេ បិតស្ស អញ្ញបត្តំ បញ្ញាយតីតិ ធរមានស្ស ជីវមានស្ស
ជរា បញ្ញាយតិ។ បិតីតិ ហិ ជីវិតិន្ទ្រិយសង្ខាតាយ អនុចាលនាយ នាមំ។
អញ្ញបត្តន្តិ ជរាយ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“ឧប្បាទោ ជាតិ អក្ខាតោ, ភង្គោ វុត្តោ វយោតិ ច;
អញ្ញបត្តំ ជរា វុត្តា, បិតិ ច អនុចាលនា”តិ។

ឯវំ ឯកេកស្ស ខន្ធស្ស ឧប្បាទជរាភង្គសង្ខាតានិ តីណី លក្ខណានិ ហោន្តិ
យានិ សន្ធាយ វុត្តំ “តីណីមាណិ, ភិក្ខុវេ, សង្ខតស្ស សង្ខតលក្ខណានី”តិ (អ. និ.
៣.៤៧)។

តត្ថ សង្ខតំ នាម បច្ចយនិព្ពុត្តោ យោ កោចិ សង្ខារោ។ សង្ខារោ ច ន
លក្ខណំ, លក្ខណំ ន សង្ខារោ, ន ច សង្ខារេន វិនាលក្ខណំ បញ្ញាបេតុំ សក្កា,
នាមិ លក្ខណំ វិនា សង្ខារោ, លក្ខណេន បន សង្ខារោ ចាកដោ ហោតិ។ យថា
ហិ ន ច ភាវីយេវ លក្ខណំ, លក្ខណមេវ ន ភាវី, នាមិ ភាវី មុញ្ញត្វាលក្ខណំ
បញ្ញាបេតុំ សក្កា, នាមិ លក្ខណំ មុញ្ញត្វា ភាវី, លក្ខណេន បន ភាវី ចាកដោ
ហោតិ, ឯវំសម្បទមិទំ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ សង្ខារានំ ឧប្បាទក្ខណោ សង្ខារោបិ ឧប្បាទលក្ខណាម្បិ កាលសង្ខារោ
តស្ស ខណោបិ បញ្ញាយតិ។ “ឧប្បាទោបិ”តិ វុត្តេ សង្ខារោបិ ជរាលក្ខណាម្បិ
កាលសង្ខារោ តស្ស ខណោបិ បញ្ញាយតិ។ ភង្គក្ខណោ សង្ខារោបិ
តំលក្ខណាម្បិ កាលសង្ខារោ តស្ស ខណោបិ បញ្ញាយតិ។ អបរេ បន វេទន្តិ
“អរូបធម្មានំ ជរាខណោ នាម ន សក្កា បញ្ញាបេតុំ, សម្មាសម្ពុទ្ធា ច ‘វេទនាយ
ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, បិតាយ អញ្ញបត្តំ បញ្ញាយតិ’តិ វេទន្តោ

អរូបធម្មានុញ្ញ តីណិលក្ខណានិ បញ្ញាបេតិ, តានិ អត្តិក្ខណំ ឧបាទាយ
លព្ពន្ធី"តិ វត្ថា -

“អត្តិតា សព្វធម្មានំ, បីតិ នាម បុព្វតិ;
តស្សេវ ភេទោ មរណំ, សព្វទា សព្វចាណិន”ន្តិ។ -

ឥមាយ អាចរិយតាថាយ តមត្ថំ សាដេន្តិ។ អថ វា សន្តតិវសេន ហំ បីតិ
វេទិតព្ពន្ធី ច វេទន្តិ។ យស្មា បន សុត្តេ អយំ វិសេសោ នត្តិ, តស្មា អាចរិយមតិយា
សុត្ថំ អបដិពាហេត្វា សុត្តមេវ បមាណំ កត្តព្ពំ។ ធម្មំ ឧត្តានមេវ។ បញ្ចមធម្មានិ។

៧-១០. អនុធម្មសុត្តាធិវណ្ណា

៣៩-៤២. សត្តមេ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នស្សតិ នវន្នំ លោកុត្តរធម្មានំ
អនុលោមធម្មំ បុព្វភាគបដិបទំ បដិបន្នស្ស។ អយមនុធម្មោតិ អយំ
អនុលោមធម្មោ ហោតិ។ និព្វិនាពហុលោតិ ឧក្កល្ឋានពហុលោ ហុត្វា។
បរិជាតាតីតិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជាតាតិ។ បរិមុច្ចតីតិ មគ្គកូលោ ឧប្បន្នាយ
បហានបរិញ្ញាយ បរិមុច្ចតិ។ វេ ឥមស្មី សុត្តេ មគ្គោវ កថិតោ ហោតិ, តថា
ឥតោ បរេសុ តីសុ។ ឥធម បន អនុបស្សនា អនិយមិតា, តេសុ និយមិតា។ តស្មា
ឥធាបិ សា តត្ថ និយមិតវសេនេវ និយមេតញ្ញា។ ន ហិ សក្កា តីសុ អញ្ញាតវំ
អនុបស្សនំ វិនា និព្វិន្ទតុំ បរិជានិតុំ វាតិ។ សត្តមាធិនិ។

នតុម្ហាកវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អត្ថធិបវគ្គោ

១. អត្ថធិបសុត្តវណ្ណា

២៣. អត្ថធិបរគ្គស្ស បឋមេ អត្ថធិចាតិ អត្តានំ ធិបំ តាណំ លេណំ គតិ
បរាយណំ បតិជ្ជំ កត្វា វិហរថាតិ អត្តោ។ អត្តសរណាតិ ឥទំ តស្សេវ វេវចនំ។
អនញ្ញសរណាតិ ឥទំ អញ្ញស្ស សរណបដិក្ខេបវេចនំ។ ន ហិ អញ្ញោ អញ្ញស្ស
សរណំ ហោតិ អញ្ញស្ស វាយាមេន អញ្ញស្ស អសិជ្ឈនតោ, វុត្តម្មិ ចេតំ -

“អត្តា ហិ អត្តនោ នាថោ,
កោ ហិ នាថោ បរោ សិយា” តិ។ (ធម. ប. ១៦០);

តេនាហ “អនញ្ញសរណា” តិ។ កោ បនេត្ត អត្តា នាម?
លោកិយលោកុត្តរោ ធម្មោ។ តេនេវាហ - “ធម្មធិចា ធម្មសរណា
អនញ្ញសរណា” តិ។ យោនីតិ ការណំ - “យោនិ ហោសា, ភូមិជ, ជលស្ស
អធិគមាយា” តិ អាធិសុ (ម. និ. ៣. ២២៧) វិយ។ កីបហោតិកាតិ កីបតុតិកា,
កុតោ បភវន្តិ អត្តោ? រូបស្ស ត្វេវាតិ ឥទំ តេសំយេវ សោកាធិនំ
បហានទស្សនត្ថំ អារទ្ធំ។ ន បរិតស្សតីតិ ន គណ្ណាតិ ន គហាតិ។
តទទ្គនិព្ពតោតិ តេន វិបស្សនទ្គេន កិលេសានំ និព្ពតត្តា តទទ្គនិព្ពតោ។ ឥមស្មី
សុត្តេ វិបស្សនាវ កថិតា។ បឋមំ។

២. បដិបទាសុត្តវណ្ណា

២៤. ទុតិយេ ទុក្ខសមុទយគាមិនី សមនុបស្សនាតិ យស្មា សក្កាយោ ទុក្ខំ,
តស្ស ច សមុទយគាមិនី បដិបទា នាម “រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតី” តិ ឯវំ
ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា វុត្តា, តស្មា ទុក្ខសមុទយគាមិនី សមនុបស្សនាតិ អយមេត្ត
អត្តោ ហោតិ។ ទុក្ខនិរោធគាមិនី សមនុបស្សនាតិ ឯត្ថ សហវិបស្សនាយ
ចតុមគ្គញ្ញាណំ “សមនុបស្សនា” តិ វុត្តំ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ វុត្តិវុត្តំ កថិតំ។
ទុតិយំ។

៣. អនិច្ចសុត្តរណ្តា

៤៥. តតិយេ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពន្ធិ សហវិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។
វិវដ្តតិវិមុច្ចតីតិ មគ្គកូណាវិវដ្តតិ, ជលកូណាវិមុច្ចតិ។ អនុចាធាយ
អាសវេហិតិ អនុប្បាទនិរោធន និរុទ្ធមិ អាសវេហិ អគហេត្វា ឥតិវិមុច្ចតិ។
រូបធាតុយាតិអាទិ បច្ចវេកូណាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ សហ ជលេន
បច្ចវេកូណាទស្សនត្ថន្តិបិ វទន្តិយេវ។ ឋិតន្តិ ឧបរិ កត្តព្ពកិច្ចាភាវេន ឋិតំ។
ឋិតត្តា សន្តស្សិតន្តិ បត្តព្ពំ បត្តភាវេន សន្តជ្ជំ។ បច្ចត្ថំយេវ បរិនិព្វាយតីតិ
សយមេវ បរិនិព្វាយតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយអនិច្ចសុត្តរណ្តា

៤៦. ចតុត្ថេ បុព្ពត្តានុទិដ្ឋិយោតិ បុព្ពន្ធី អនុគតា អជ្ឈាស ទិដ្ឋិយោ ន ហោតិ។
អបរត្តានុទិដ្ឋិយោតិ អបរន្តំ អនុគតា ចតុចត្តាលីស ទិដ្ឋិយោ ន ហោតិ។
ថាមសោ បរាមាសោតិ ទិដ្ឋិថាមសោ ចេវ ទិដ្ឋិបរាមាសោ ច ន ហោតិ។ ឯត្តាវតា
បឋមមគ្គោ ទស្សតោ។ ឥនានិ សហវិបស្សនាយ តយោ មគ្គេ ច ជលានិ ច
ទស្សេតុំ រូបស្មិន្តិអាទិ អារទ្ធុំ។ អថ វា ទិដ្ឋិយោ នាម វិបស្សនាយ ឯវ បហីនា, ឥទំ
បន ឧបរិ សហវិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គេ ទស្សេតុំ អារទ្ធុំ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមនុបស្សនាសុត្តរណ្តា

៤៧. បញ្ចមេ បញ្ចាទានកូន្ទេ សមនុបស្សន្តិ ឯតេសំ វា អញ្ញាតវន្តិ
បរិបុណ្ណាគាហាវសេន បញ្ចកូន្ទេ សមនុបស្សន្តិ, អបរិបុណ្ណាគាហាវសេន ឯតេសំ
អញ្ញាតវំ។ ឥតិ អយញ្ចោវ សមនុបស្សនាតិ ឥតិ អយញ្ចា ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា។
អស្មីតិ ចស្ស អវិគតំ ហោតីតិ យស្ស អយំ សមនុបស្សនា អត្ថិ, តស្មី អស្មីតិ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិសម្ពាទំ បបញ្ចត្តយំ អវិគតមេវ ហោតិ។ បញ្ចន្ធី ឥន្ទ្រិយានំ

អវក្ខត្តិ ហោតិ តស្មី កិលេសជាតេ សតិ កម្មកិលេសបច្ចយានំ បញ្ចន្តំ
ឥន្ទ្រិយានំ និព្ពត្តិ ហោតិ។

អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, មនោតិ ឥទំ កម្មមនំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ធម្មាតិ អារម្មណំ។
អវិជ្ជាធាតុតិ ជវនក្ខណោ អវិជ្ជា។ អវិជ្ជាសម្ពស្សជេនាតិ
អវិជ្ជាសម្បយុត្តជស្សតោ ជាតេន។ អបិច មនោតិ កវដ្ឋក្ខណោ
វិចាកមនោធាតុ, អារជ្ជនក្ខណោ កិរិយមនោធាតុ។ ធម្មាទយោ វុត្តប្បការាវ។
អស្មីតិបិស្ស ហោតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិសេន អស្មីតិ វេម្បិស្ស ហោតិ។ ឥតោ
បរេសុ អយមហាមស្មីតិ រូចាទីសុ កិញ្ចិទេវ ធម្មំ គហេត្វា “អយំ អហាមស្មី” តិ
អត្តទិដ្ឋិសេន វុត្ថំ។ ភវិស្សន្តិ សស្សតទិដ្ឋិសេន។ នភវិស្សន្តិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសេន។
រូបំ ភវិស្សន្តិអាទីនិ សព្វានិ សស្សតមេវ ភវន្តិ។ អថត្ថាតិ អថ តេនេវាការេន
បិទេសុ ឯតេសុ ឥន្ទ្រិយេសុ។ អវិជ្ជា បហាយតិ ចតុសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណភូតា
អវិជ្ជា បហាយតិ។ វិជ្ជា ឧប្បជ្ឈតិ អរហត្តមគ្គិវិជ្ជា ឧប្បជ្ឈតិ។ ឯវេមេត្ថ អស្មីតិ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិយោ។ កម្មស្ស បញ្ចន្តញ្ច ឥន្ទ្រិយានំ អន្តរេ ឯកោ សន្និ,
វិចាកមនំ បញ្ចិន្ទ្រិយបក្ខិកំ កត្វា បញ្ចន្តញ្ច ឥន្ទ្រិយានំ កម្មស្ស ច អន្តរេ
ឯកោ សន្និតិ។ ឥតិ តយោ បបញ្ចា អតីតោ អន្តរា, ឥន្ទ្រិយាទីនិ បច្ចុប្បន្នោ អន្តរា,
តត្ថ កម្មមនំ អាទី កត្វា អនាគតស្ស បច្ចយោ ទស្សិតោតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ខន្ធសុត្តវណ្ណាន

៤៨. នដ្ឋេ រូបក្ខន្ធនោ កាមាវចរោ, ចត្តារោ ខន្ធនោ ចតុក្ខមកា។ សាសវន្តិ
អាសវានំ អារម្មណាការេន បច្ចយក្ខតំ។ ឧបាទានិយន្តិ តថេវ ច ឧបាទានានំ
បច្ចយក្ខតំ។ វចនត្ថោ បនេត្ថ - អារម្មណំ កត្វា បវត្តេហិ សហ អាសវេហិតិ
សាសវំ។ ឧបាទាតព្ពន្ធិ ឧបាទានិយំ។ ឥធាបិ រូបក្ខន្ធនោ កាមាវចរោ, អវសេសា
តេក្ខមកាវិបស្សនាចារវសេន វុត្តា។ ឯវេមេត្ថ រូបំ រាសជ្ជេន ខន្ធសុ បរិដ្ឋំ,

សាសវរាសដ្ឋន ឧបាទានក្ខន្ធសុ។ វេទនាទយោ សាសវាបិ អត្ថិ, អនាសវាបិ
អត្ថិ។ តេ រាសដ្ឋន សព្វេបិ ឧន្ធសុ បរិជ្ជា, តេភូមកា បនេត្ថ សាសវរាសដ្ឋន
ឧបាទានក្ខន្ធសុ បរិជ្ជាតិ។ ធម្មំ។

៧-៨. សោណសុត្តាទិវណ្ណាន

៤៩-៥០. សត្តមេ សេយ្យោបាមស្មីតិ វិសិដ្ឋោ ឧត្តមោ អបាមស្មី។ កិមញ្ញាត្រ
យថាភូតស្ស អនុស្សនាតិ យថាភូតស្ស អនុស្សនតោ អញ្ញំ កី ភវេយ្យ?
អនុស្សនំ អញ្ញាណមេវ ភវេយ្យតិ អត្តោ។ ឥទានិស្ស តេ បរិវដ្តំ
វជិរកេទទេសនំ អារកន្តោ តំ កី មញ្ញសិ សោណាតិអាទិមាហ។ អដ្ឋមំ
ឧត្តានមេវ។ សត្តមអដ្ឋមាទិ។

៩-១០. នន្ទិក្ខយសុត្តាទិវណ្ណាន

៥១-៥២. នវមទសមេសុ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោតិ ឥទំ
នន្ទិតិ វា រាគោតិ វា ឥមេសំ អត្ថតោ និដ្ឋានាករណតាយ វុត្តំ។
និព្វិនានុបស្សនាយ វា និព្វិនុន្តោ នន្ទិ បដហតិ, វិរាគានុបស្សនាយ វិរដ្ឋន្តោ រាគំ
បដហតិ។ ឯត្តាវតា វិបស្សនំ និដ្ឋបេត្វា “រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ” តិ ឥធ មគ្គំ
ទស្សេត្វា “នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្ត” តិ ដលំ ទស្សិតន្តិ។ នវមទសមាទិ។

អត្ថធីបវគ្គោ បញ្ចមោ។

មូលបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

៦. ឧបយវគ្គោ

១. ឧបយសុត្តវណ្ណាន

៥៣. ឧបយវគ្គស្ស បឋមេ ឧបយោតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិវសេន បញ្ចក្ខន្ធ
ឧបគតោវិញ្ញាណាន្តិ កម្មវិញ្ញាណាំ។ អាបន្នេយ្យាតិ កម្មំ ជវាបេត្វា
បដិសន្ធិអាកឡនសមត្ថតាយ វុទ្ធិអាទិនិ អាបន្នេយ្យវិញ្ញាណុបយន្តិ បទស្ស
អគ្គហណោ ការណំ វុត្ថមេវ។ វោច្ឆិដ្ឋតារម្មណាន្តិ
បដិសន្ធិអាកឡនសមត្ថតាយ អភាវេន អារម្មណំ វោច្ឆិដ្ឋតិ។ បតិដ្ឋា
វិញ្ញាណាស្សាតិ កម្មវិញ្ញាណាស្ស បតិដ្ឋា ន ហោតិ។ តទប្បតិដ្ឋិតន្តិ តំ
អប្បតិដ្ឋិតំ។ អនភិសន្ធិច្ចវិមុត្តន្តិ បដិសន្ធិ អនភិសន្ធិវត្វាវិមុត្តំ។ បឋមំ។

២. ពិជសុត្តវណ្ណានា

៥៤. ទុតិយេ ពិជជាតានីតិ ពិជានិ។ មូលពិជន្តិ វចំ វចត្តំ ហាលិទ្ធី សិទ្ធិវេរន្តិ
ឯវមាទិ។ ឧត្តពិជន្តិ អស្សត្តោ និក្រោធាតិ ឯវមាទិ។ ជលុពិជន្តិ ឧច្ច វេឡ
នឡោតិ ឯវមាទិ។ អគ្គពិជន្តិ អដ្ឋកំ ជលិដ្ឋកន្តិ ឯវមាទិ។ ពិជពិជន្តិ
សាលីវីហិអាទិ បុព្វណ្ណោរេវ មុត្តមាសាទិ អបរណ្ណោ។ អខណ្ឌានីតិ អភិជ្ជានិ។
ភិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ពិជំ ពិជត្ថាយ ន ឧបកប្បតិ។ អប្បតិកានីតិ
ឧទកតេមនេន អប្បតិកានិ។ ប្បតិពិជញ្ញំ ពិជត្ថាយ ន ឧបកប្បតិ។
អវាតាតបហតានីតិ វាតេន ច អាតបេន ច ន ហតានិ, និរោជតំ ន ចាបិតានិ។
និរោជញ្ញំ កសដំ ពិជំ ពិជត្ថាយ ន ឧបកប្បតិ។ សារាទានីតិ គហិតសារានិ
បតិដ្ឋិតសារានិ។ និស្សារញ្ញំ ពិជំ ពិជត្ថាយ ន ឧបកប្បតិ។ សុខសយិតានីតិ
ចត្តារោ មាសេ កោដ្ឋេ បក្ខិត្តនិយាមេនេវ សុខំ សយិតានិ។ បថីវីតិ ហេដ្ឋា
បតិដ្ឋានបថីវី។ អាចោតិ ឧបវិស្មេហនអាចោ។ ចតស្សោវិញ្ញាណាដ្ឋិតិយោតិ
កម្មវិញ្ញាណាស្ស អារម្មណាភូតា រូបាទយោ ចត្តារោ ខន្ធា។ តេ ហិ
អារម្មណាវសេន បតិដ្ឋាភូតត្ថា បថីវីធាតុសទិសា។ នន្ទិរាគោ សិនេហានដ្ឋេន

អាចោទតុសធិសោវិញ្ញាណំ សាហារន្តិ សប្បដ្ឋយំ កម្មវិញ្ញាណំ។ តញ្ញំ ព័ជំ
វិយ បថវិយំ អារម្មណាបថវិយំ វិរុហតិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧទានសុត្តរន្តោនា

៥៥. តតិយេ ឧទានំ ឧទានសីតិ ពលវសោមនស្សសមុជ្ឈានំ ឧទានំ
ឧទាហរិ។ កី និស្សាយ បនេស ភគវតោ ឧប្បន្នោតិ។ សាសនស្ស
និយ្យានិកការំ។ កថំ? ឯវំ កិរស្ស អហោសិ, “តយោមេ ឧបនិស្សយា -
ទានូបនិស្សយោ សីលូបនិស្សយោ ការនូបនិស្សយោ ចា”តិ។ តេសុ
ទានសីលូបនិស្សយោ ទុត្តលា, ការនូបនិស្សយោ ពលវា។ ទានសីលូបនិស្សយោ
ហិ តយោ មគ្គេ ច ជលានិ ច ចាបេន្តិ, ការនូបនិស្សយោ អរហត្តំ ចាបេតិ។ ឥតិ
ទុត្តលូបនិស្សយេ បតិជ្ជិតោ ភិក្ខុ យដេន្តោ វាយមន្តោ បញ្ចោរម្កាភិយានិ
ពន្ធនានិ ធនត្វា តីណិ មគ្គជលានិ និព្ពត្តេតិ, “អហោ សាសនំ និយ្យានិក”ន្តិ
អារវន្តេន្តស្ស អយំ ឧទទាទិ។

តត្ថ “ទុត្តលូបនិស្សយេ វត្វា យដមនោ តីណិ មគ្គជលានិ ចាបុណាតី”តិ
ឥមស្សត្ថស្សវិការនត្ថំ មិលកត្តេស្ស វត្ថុ វេទិតព្ពំ - សោ កិរ គិហិកាលេ
ចាណាតិចាតកម្មេន ជីវិកំ កប្បន្នោ អរញ្ញេ ចាសសតញ្ចោ
អទ្ធិហលសតញ្ចោ យោជេសិ។ អថេកទិវសំ អន្តរាបក្កមសំ ខាទិត្វា
ចាសជ្ជានេសុ វិចរន្តោ បិចាសាភិក្ខុតោ ឯកស្ស អរញ្ញាវាសិតេស្ស វិហារំ គន្ធា
ថេរស្ស ចន្តមន្តស្ស អវិទូរេ បីតំ ចានីយយដំវិវិ, ហត្ថតេមនមត្តម្បិ ឧទកំ
នាទ្ទស។ សោ កុជ្ឈិត្វា អាហា - “ភិក្ខុ, ភិក្ខុ តុម្កេ គហបតិកេហិ ទិន្នំ ភុញ្ញិត្វា
ភុញ្ញិត្វា សុបថ, ចានីយយដេ អញ្ចលិមត្តម្បិ ឧទកំ ន វេបថ, ន យុត្តមេត”ន្តិ។
ថេរោ “មយា ចានីយយដោ បូរេត្វា វេបិតោ, កី នុ ខោ ឯត”ន្តិ? គន្ធា
ឱលោកេន្តោ បរិបុណ្ណាយដំ ទិស្វា ចានីយសន្និ បូរេត្វា អទាសិ។ សោ ទុត្តិសន្និបូរំ

បរិវត្តា ចិន្តាសិ - “ឯង ប្រតិបត្តិយោជនាម មម កម្ម អាគម្ម តត្ថកថាណាវិយ
ជាតោ។ កំ នុ ខោ អនាគតេ អត្តភាវេ ភវិស្សតិ” តិ? សំវិគ្គចិត្តោ ជនំ ធម្មត្វា,
“បញ្ញាជេស មំ, ភន្តេ” តិ អាហា។ ថេរោ តបបញ្ចកកម្មជ្ជានំ អាចិត្តិត្វា តំ
បញ្ញាជេសិ។

តស្ស សមណធម្មំ ករោន្តស្ស ពហុនំ មិគស្សករានំ មារិតជ្ជានំ
ចាសអទូហលានញ្ច យោជិតជ្ជានំ ឧបជ្ជាតិ។ តំ អនុស្សរតោ សរីរេ ធាហោ
ឧប្បជ្ជតិ, កូដតោណាវិយ កម្មជ្ជានម្បី វីដី ន បដិបជ្ជតិ។ សោ “កំ ករិស្សមិ
ភិក្ខុភាវេនា” តិ? អនភិវតិយា បីឡិតោ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា វន្តិត្វា អាហា - “ន
សក្កោមិ, ភន្តេ, សមណធម្មំ កាតុ” តិ។ អថ នំ ថេរោ “ហត្ថកម្មំ ករោហី” តិ
អាហា។ សោ “សាធុ, ភន្តេ” តិ វត្វា ឧទុម្ពរាធយោ អល្ហរុក្ខេ ធិន្តិត្វា មហន្តំ រាសី
កត្វា, “ឥធានិ កំ ករោមី” តិ បុច្ឆិ? ឈាបេហិ នន្តិ។ សោ ចត្វសុ ធិសាសុ អគ្គី
ធានា ឈាបេតុំ អសក្កោន្តោ, “ភន្តេ, ន សក្កោមី” តិ អាហា។ ថេរោ “តេន ហិ
អបេហី” តិ បថវី ធិនា កត្វា អរីចិតោ ខន្ធលាបនកមត្តំ អគ្គី ធិហរិត្វា តត្ថ
បក្ខិបិ។ សោ តាវ មហន្តំ រាសី សុក្ខបណ្ណំ វិយ ខណោន ឈាបេសិ។ អថស្ស
ថេរោ អរីចី ធស្សត្វា, “សចេ វិព្ពមិស្សសិ, ឯត្ថ បច្ឆិស្សសី” តិ សំវេកំ ជនេសិ។
សោ អរីចិធស្សនតោ បដ្ឋាយ បវេធមានោ “និយ្យានិកំ, ភន្តេ, ពុទ្ធសាសន” តិ
បុច្ឆិ, អាមារុសោតិ។ ភន្តេ, ពុទ្ធសាសនស្ស និយ្យានិកត្ថេ សតិ មិលកោ
អត្ថមោក្ខំ ករិស្សតិ, មា ចិន្តយិត្តាតិ។ តតោ បដ្ឋាយ សមណធម្មំ ករោតិ
យជេតិ, តស្ស វត្ថបជីវត្តំ បូរេតិ, និទ្ទាយ ពាធយមាធាយ តិន្តំ បលាលំ សីសេ
វេបេត្វា ចាទេ សោណ្ឌិយំ ឱតាវេត្វា និសីទតិ។ សោ ឯកទិវសំ ចានីយំ
បរិស្សវេត្វា យជំ ឡុម្ពិ វេបេត្វា ឧទកមណិកានំ បច្ឆេទំ អាគមយមាធា
អជ្ជាសិ។ អថ ខោ ថេរោ សាមណោស្ស ឥមំ ឧទ្ទេសំ ទេតិ -

“ឧដ្ឋានវតោ សតីមតោ,
សុចិកម្មស្ស និសម្មការីនោ;
សញ្ញាតស្ស ធម្មជីវីនោ,
អប្បមត្តស្ស យសោភិវឌ្ឍតី” តិ។ (ធម្ម. ប. ២២);

សោ ចតុប្បទិកម្ម្យ តំ គាថំ អត្តនិយេវ ឧបនេសិ - “ឧដ្ឋានវតោ នាម
មាធិសេន ភវិតព្ភំ។ សតីមតាបិ មាធិសេនេវ... បេ... អប្បមត្តនបិ មាធិសេនេវ
ភវិតព្ភំ” តិ។ ឯវំ តំ គាថំ អត្តនិ ឧបនេត្វា តស្មីយេវ បទវារេ បីតោ
បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ជិន្និត្វា អនាគាមិជលេ បតិជ្ជាយ ហដ្ឋតុដ្ឋោ -

“អល្លំ បលាលបុញ្ញាហំ, សីសេនាធាយ ចន្តមី;
បត្តោស្មី តតិយំ ហំនំ, ឯត្ថ មេ នត្ថិ សំសយោ” តិ។ -

ឥមំ ឧទានគាថំ អាហា។ ឯវំ ឧត្តលូបនិស្សយេ បីតោ យដេន្តោ វាយមន្តោ
បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ ជិន្និត្វា តីណិ មគ្គជលានិ និព្វត្តតិ។ តេនាហ
ភគវា - “នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតីតិ ឯវំ
អធិមុច្ចមាណោ ភិក្ខុ ជិន្នេយ្យ ឱរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី” តិ។

តត្ថ នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយាតិ សចេ អហំ ន ភវេយ្យំ, មម បរិក្ខារោបិ
ន ភវេយ្យ។ សចេ វា បន មេ អតីតេ កម្មាភិសង្ខារោ នាភវិស្ស, ឥទំ មេ ឯតរហិ
ខន្ធបញ្ចកំ ន ភវេយ្យ។ នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតីតិ ឥទានិ បន តថា
បរក្កមិស្សាមិ, យថា មេ អាយតី ខន្ធាភិជន្តត្ថកោ កម្មសង្ខារោ ន ភវិស្សតិ,
តស្មី អសតិ អាយតី បជិសន្តិ នាម ន មេ ភវិស្សតិ។ ឯវំ អធិមុច្ចមាណោតិ ឯវំ
អធិមុច្ចន្តោ ភិក្ខុ ឧត្តលូបនិស្សយេ បីតោ បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ
ជិន្នេយ្យ។ ឯវំ រុត្តតិ ឯវំ សាសនស្ស និយ្យានិកភារំ អារវន្តេន ភគវតោ ឥមស្មី

ឧទានេ វុត្តេ។ វុបំ វិភវិស្សតីតិ វុបំ ភិជ្ជិស្សតិ។ វុបស្សវិភវាតិ វិភវនស្សនេន
សហវិបស្សនេន។ សហវិបស្សនកា ហិ ចត្តារោ មគ្គា រូបាទីនំ វិភវនស្សនំ
នាម។ តំ សន្ធាយេ តំ វុត្តំ។ ឯវំ អធិមុច្ឆមាណោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ ជិន្នេយ្យាតិ, ភន្តេ, ឯវំ
អធិមុច្ឆមាណោ ភិក្ខុ ជិន្នេយ្យេវ បញ្ចោរម្កាតិយានិ សំយោជនានិ។ កស្មា ន
ជិន្និស្សតីតិ?

ឥនានិ ឧបវិ មគ្គដលំ បុច្ឆន្តោ កងំ បន, ភន្តេតិអាទិមាហ។ តត្ថ អនន្តរាតិ
ទ្វេ អនន្តរានិ អាសន្នានន្តរញ្ច ទ្វារនន្តរញ្ច។ វិបស្សនា មគ្គស្ស អាសន្នានន្តរំ
នាម, ដលស្ស ទ្វារនន្តរំ នាម។ តំ សន្ធាយ “កងំ បន, ភន្តេ, ជានតោ កងំ
បស្សតោ វិបស្សនានន្តរា ‘អាសវានំ ខយោ’តិ សង្ខំ គតំ អរហត្តដលំ ហោតិ”តិ
បុច្ឆតិ។ អតសិកាយេតិ អតសិតព្ពេ អភាយិតព្ពេ ហ៊ានម្ហិ។ តាសំ អាបជ្ជតីតិ
ភយំ អាបជ្ជតិ។ តាសោ ហោសោតិ យា ឯសា “នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា”តិ ឯវំ
បវត្តា ឧត្តលវិបស្សនា, សា យស្មា អត្តសិនេហំ បរិយាទាតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា
អស្សតវតោ បុព្វជ្ជនស្ស តាសោ នាម ហោតិ។ សោ ហិ “ឥនានាហំ
ឧជ្ជិជ្ជិស្សមិ, ន ទានិ កិញ្ចា ភវិស្សមី”តិ អត្តានំ បចាតេ បតន្តរិយ បស្សតិ
អញ្ញាតរោ ព្រាហ្មណោវិយ។ លោហាថាសាទស្ស កិវ ហោជ្ជា
តិបិដកច្ចុជ្ឈនាគត្តរោ តិលក្ខណាហតំ ធម្មំ បរិវត្តតិ។ អថ អញ្ញាតរស្ស
ព្រាហ្មណស្ស ឯកមន្តេ បុត្វា ធម្មំ សុណាន្តស្ស សង្ខារា សុញ្ញតោ ឧបជ្ជហីសុ។
សោ បចាតេ បតន្តេវិយ ហុត្វា វិវជន្វារេន តតោ បលាយិត្វា គេហំ បរិសិត្វា,
បុត្តំ ឧវេ សយាបេត្វា, “តាត, សក្យសមយំ អារិយ្យេន្តោ មនម្ហិ នដ្ឋោ”តិ អាហា។ ន
ហោសោ ភិក្ខុ តាសោតិ ឯសា ឯវំ បវត្តា ពលវិបស្សនា សុតវតោ
អរិយសាវកស្ស ន តាសោ នាម ហោតិ។ ន ហិ តស្ស ឯវំ ហោតិ “អហំ
ឧជ្ជិជ្ជិស្សមី”តិ វា “វិនស្សិស្សមី”តិ វាតិ។ ឯវំ បន ហោតិ “សង្ខារាវ ឧប្បជ្ឈន្តិ,
សង្ខារាវ និរុជ្ឈន្តិ”តិ។ តតិយំ។

៤. ឧបាទានបរិបទសុត្តន្តបិដក

៥៦. ចតុត្ថេ ចតុបរិវដ្តន្តិ ឯកេកស្មី ខន្ធចតុន្នំ បរិវដ្តនវសេន។ រូបំ
អព្ពញ្ញាសិន្តិ រូបំ ទុក្ខសច្ចន្តិ អភិញ្ញាសី។ ឯវំ សព្ពបទេសុ ចតុសច្ចវសេនេ
អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ អាហារសមុទយាតិ ឯត្ថ សច្ចន្តរកោ កតឡី ការាហារោ
អាហារោ នាម។ បដិបន្នាតិ សីលតោ បដ្ឋាយ យាវ អរហត្តមគ្គា បដិបន្នា
ហោន្តិ។ តាធន្តិ បតិជ្ជហន្តិ។ ឯត្តាវតា សេក្ខក្ខមី កថេត្វា ឥនាទិ អសេក្ខក្ខមី
កថេន្តោ យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខុវេទិតាអធិមាហ។ សុវិមុត្តាតិ
អរហត្តជលវិមុត្តិយា សុដ្ឋវិមុត្តា។ កេវលីនោតិ សកលីនោ កតសព្ពកិច្ចា។
វុដ្ឋំតេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយាតិ យេន តេ អវសិដ្ឋេន វុដ្ឋេន បញ្ញាបេយ្យំ, តំ នេសំ
វុដ្ឋំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។ អថ វា វុដ្ឋន្តិ ការណំ, បញ្ញាបនាយ ការណំ នត្ថិតិ។
ឯត្តាវតា អសេក្ខក្ខមីវារោ កថិតោ។ ចតុត្ថំ។

៥. សត្តជ្ជានសុត្តន្តបិដក

៥៧. បញ្ចមេ សត្តជ្ជានកុសលោតិ សត្តសុ ឱកាសេសុ នេកោ។ វុសិតវាតិ
វុសិតវាសោ។ ឧត្តមបុរិសោតិ សេដ្ឋបុរិសោ។ សេសមេត្ត វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។
ឥទំ បន សុត្ថំ ឧស្សននន្ទិយញ្ចេវ បលោភនិយញ្ចាតិ វេទិតព្ពំ។ យថា ហិ រាជា
វិជិតសង្គាមោ សង្គាមេ វិជយំនោ យោធនេ ឧច្ឆជ្ជានេ ឋបេត្វា តេសំ សក្ការំ
ករោតិ។ កី ការណា? ឯតេសំ សក្ការំ ទិស្វា សេសាបិ សូរា ភវិតុំ មញ្ញាស្សន្តិតិ,
ឯវមេវ ភគវា អប្បមេយ្យំ កាលំ ចារមិយោ បូរេត្វា មហាពោធិមណ្ឌោ
កិលេសមារវិជយំ កត្វា សព្ពញ្ញាតំ បត្តោ សាវត្ថិយំ ជេតវនមហាវិហារេ
និសីទិត្វា ឥមំ សុត្ថំ នេសេន្តោ ឱណាសវេ ឧត្តិបិត្វា ថោមេសិ វុណ្ណាសិ។ កី
ការណា? ឯវំ អវសេសា សេក្ខបុគ្គលា អរហត្តជលំ បត្តព្ពំ មញ្ញាស្សន្តិតិ។

ឯវមេតំ សុត្តំ ខីណាសវាណំ ឧត្តិបិទ្វា បសំសិតត្តា ឧស្សននន្ទិយំ, សេក្ខានំ
បលោភិតត្តា បលោភនិយន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ សត្តជ្ជានកុសលោ ហោតីតិ ឯត្តាវតា ចេត្ត
មគ្គជលបច្ឆវេក្ខណាវសេន ទេសនំ និដ្ឋបេត្វាបិ បុន កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ
តិវិជ្ជបបរិក្ខិ ហោតីតិ ឥទំ “ខីណាសវោ យស្មី អារម្មណេ សតតិវិហារេន
វិហារតិ, តំ សត្តោ វា បុគ្គលោ វា ន ហោតិ, ធាតុអាទិមត្តមេវ បន ហោតី” តិ ឯវំ
ខីណាសវស្ស សតតិវិហារញ្ច, “ឥមេសុ ធម្មេសុ កម្មំ កត្វា អយំ អាគតោ” តិ
អាគមនិយបដិបទញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ។ តត្ថ ធាតុសោ ឧបបរិក្ខតីតិ
ធាតុសភាវេន បស្សតិ ឱលោកេតិ។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ បញ្ចមំ។

៦. សម្មាសម្ពុទ្ធសុត្តវណ្ណានា

៥៨. ធម្មេ កោ អធិប្បយាសោតិ កោ អធិកបយោគោ។ អនុប្បន្នស្សាតិ
ឥមញ្ញំ មគ្គំ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធា ឧប្បាទេសិ, អន្តរា អញ្ញោ សត្តា ឧប្បាទេតុំ
នាសក្ខិ, ឥតិ ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា នាម។ នគរោបមស្មិញ្ញំ
អវុជ្ឈនដ្ឋានេសុ បុរាណមគ្គោ ជាតោ, ឥធ អវុត្តមាធម្មេន អនុប្បន្នមគ្គោ
នាម។ អសញ្ញាតស្សាតិ តស្សេវ វេវចនំ។ អនក្ខាតស្សាតិ អកថិតស្ស។ មគ្គំ
ជាតាតីតិ មគ្គញ្ញំ។ មគ្គំវិទិតំ ចាកដំ អកាសីតិ មគ្គវិទូ។ មគ្គេ ច អមគ្គេ ច
កោវិទោតិ មគ្គកោវិទោ។ មគ្គានុភាតិ មគ្គំ អនុគប្បន្តា។ បច្ឆា សមមន្ទាគតាតិ
អហំ បឋមំ គតោ, សាវកា បច្ឆា សមមន្ទាគតា។ ធម្មំ។

៧. អនត្តលក្ខណសុត្តវណ្ណានា

៥៩. សត្តមេ បញ្ចវគ្គិយេតិ អញ្ញាសិ កោណ្ឌញ្ញត្ថរាទិកេ បញ្ច ជនេ
បុរាណុបដ្ឋាកេ។ អាមន្តេសីតិ អាសាដ្ឋិ បុណ្ណាមទិវសេ ធម្មចក្កប្បវត្តនតោ

បដ្ឋាយ អនុក្កមេន សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋិតេ “ឥទានិ នេសំ អាសវក្ខយាយ
ធម្មំ ទេសេស្សមី” តិ បញ្ចមិយំ បក្ខស្ស អាមន្តេសិ។ ឯតទរោចាតិ ឯតំ “រូបំ,
ភិក្ខុវេ, អនត្តា” តិ អាទិនយប្បវត្តំ អនត្តលក្ខណសុត្តំ អរោច។ តត្ថ អនត្តាតិ
បុព្វេវុត្តហិ ចត្វហិ ការណេហិ អនត្តា។ តំ កី មញ្ញប, ភិក្ខុវេ តិ ឥទំ កស្មា
អារទ្ធុ? ឯត្ថកេន ហំនេន អនត្តលក្ខណមេវ កចិតំ, ន អនិច្ចទុក្ខលក្ខណានិ,
ឥទានិ តានិ ទស្សេត្វា សមោធានេត្វា តីណិបិ លក្ខណានិ ទស្សេត្តំ ឥទមារទ្ធី
វេទិតព្ពំ។ តស្មាតិ យស្មា ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា, តស្មា។ យំ កិព្វា
រូបន្តិអាទីសុ វិត្តារកថា វិសុទ្ធិមគ្គេ បញ្ញាការវនាទិការេ ខន្ធនិទ្ធនេ វុត្តារ។
សេសំ សព្វត្ថ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥមស្មី បន សុត្ថេ អនត្តលក្ខណមេវ
កចិតន្តិ។ សត្តមំ។

៨. មហាលិសុត្តវណ្ណាន

៦០. អដ្ឋមេ ឯកន្តទុក្ខន្តិអាទីនិ ធាតុសំយុត្តេ វុត្តនយានេវ។ អដ្ឋមំ។

៩. អាទិត្តសុត្តវណ្ណាន

៦១. នវមេ អាទិត្តន្តិ ឯកាទសហិ អគ្គីហិ អាទិត្តំ បដ្ឋលិតំ។ ឥតិ ធ្វីសុបិ
ឥមេសុ សុត្តេសុ ទុក្ខលក្ខណមេវ កចិតំ។ នវមំ។

១០. និរុត្តិបថសុត្តវណ្ណាន

៦២. ទសមេ និរុត្តិយោវ និរុត្តិបថា, អថ វា និរុត្តិយោ ច តា និរុត្តិវសេន
វិញ្ញាតញ្ញានំ អត្តានំ បថត្តា បថា ចាតិ និរុត្តិបថា។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ
នយោ។ តីណិបិ ចេតានិ អញ្ញមញ្ញវេវចនានេវាតិ វេទិតព្ពានិ។ អសំកិណ្ណាតិ
អវិជហិតា, “កោ ឥមេហិ អត្តោ” តិ វត្វា អនឌ្ឍតា។ អសំកិណ្ណាបុព្វាតិ អតីតេបិ

ន ជហិតបុត្តា។ ន សំកើយន្តិតិ ឯតរហិមី “កិមេតេហិ”តិ ន ធម្មិយន្តិ។ ន
សំកើយស្សន្តិតិ អនាគតេបិ ន ធម្មិយស្សន្តិ។ អប្បជិកុដ្ឋាតិ អប្បជិពាហិតា។
អតីតន្តិ អត្ថនោ សភាវំ ភន្តិមេវ វា អតិក្កន្តំ។ និរុទ្ធន្តិ ទេសន្តំ អសន្តិមិត្តា
តត្ថេវ និរុទ្ធិវ្យបសន្តំ។ វិបរិណាតន្តិ វិបរិណាមំ គតំ នដ្ឋំ។ អជាតន្តិ អនុប្បន្តំ។
អចាតុក្ខន្តិ អចាកជីក្ខតំ។

ឧក្កលាតិ ឧក្កលជនបទវាសិនោ។ វស្សភញ្ញាតិ វស្សោ ច ភញ្ញោ ច។ ទ្វេបិ
ហិតេ មូលទិដ្ឋិគតិកា។ អហេតុកវាទាតិអាទិសុ “នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ”តិ
គហិតត្តា អហេតុកវាទា “ករោតោ ន ករិយតិ ចាប”ន្តិ គហិតត្តា
អកិរិយវាទា។ “នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិអាទិគហណតោ នត្ថិកវាទា។ តត្ថ ឥមេ ទ្វេ ជនា,
តិស្សោ ទិដ្ឋិយោ, កី ឯកេកស្ស ទិយឡា ហោតីតិ? ន តថា, យថា បន ឯកោ
ភិក្ខុ បដិចាជិយា ចត្តារិបិ ឈានានិ និព្ពត្តតិ, ឯវមេត្ត ឯកេកោ តិស្សោបិ
ទិដ្ឋិយោ និព្ពត្តសីតិ វេទិតញ្ចោ។ “នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ”តិ បុនប្បនំ
អាវុដ្ឋន្តស្ស អាហារន្តស្ស អភិនន្តស្ស អស្សាទេន្តស្ស មគ្គទស្សនំវិយ ហោតិ។
សោ មិច្ឆត្តនិយាមំ ឡិក្កមតិ, សោ ឯកន្តកាឡកោតិ វុច្ចតិ។ យថា បន
អហេតុកទិដ្ឋិយំ, ឯវំ “ករោតោ ន ករិយតិ ចាបំ, នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិ ឥមេសុបិ ហិនេសុ
មិច្ឆត្តនិយាមំ ឡិក្កមតិ។

ន គរហិតព្ពំ នប្បជិក្កោសិតព្ពំ អមញ្ជីស្វតិ ឯត្ថ “យទេតំ អតីតំ នាម,
នយិទំ អតីតំ, ឥទមស្ស អនាគតំ វា បច្ចុប្បន្នំ វា”តិ វទន្តោ គរហិត នាម។ តត្ថ
នោសំ ទស្សេត្វា “កី ឥមិនា គរហិតេនា”តិ? វទន្តោ បដិក្កោសតិ នាម។ ឥមេ
បន និរុត្តិបថេ តេបិ អច្ឆន្តកាឡកា ទិដ្ឋិគតិកា ន គរហិតព្ពេ ន
បដិក្កោសិតព្ពេ មញ្ជីសុ។ អតីតំ បន អតីតមេវ, អនាគតំ អនាគតមេវ,
បច្ចុប្បន្នំ បច្ចុប្បន្នមេវ កថយីសុ។ និម្ហាយដ្ឋនព្យាហេសឧចារម្ពកយាតិ វិញ្ញនំ

សន្តិការ ជំនួញក្រយេន ច យដ្ឋនក្រយេន ច គោសារោបនក្រយេន ច ឧបាសម្ពក្រយេន
ច។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ ចតុក្កមិកខន្ធទានំ បណ្ណាតិ កថិតាតិ។ ធសមំ។

ឧបយវត្តោ ធន្ទោ។

៧. អវហន្តវត្តោ

១. ឧបាទិយមានសុត្តវណ្ណានា

៦៣. អវហន្តវត្តស្ស បឋមេ ឧបាទិយមាណោតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិវសេន
តណ្ហាមាណោ។ ពោធិ្វា មាស្សាតិ មាស្ស ចាសេន ពោធិ្វា នាម។ មុត្តោ
ចាបិមតោតិ ចាបិមតោ ចាសេន មុត្តោ នាម ហោតិ។ បឋមំ។

២. មញ្ញមានសុត្តវណ្ណានា

៦៤. ធុតិយេ មញ្ញមាណោតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិមញ្ញនាហិ មញ្ញមាណោ។ ធុតិយំ។

៣. អភិនន្ទមានសុត្តវណ្ណានា

៦៥. តតិយេ អភិនន្ទមាណោតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិអភិនន្ទនាហិយេវ
អភិនន្ទមាណោ។ តតិយំ។

៤-៥. អនិច្ចសុត្តាទិវណ្ណានា

៦៦-៦៨. ចតុត្ថេ ធន្ទោតិ តណ្ហាធន្ទោ។ បញ្ចមធន្ទេសុបិ ឯសេវ នយោ។
ចតុត្ថាទីនិ។

៦. អនត្តនិយសុត្តវណ្ណានា

៦៩. សត្វមេ អនត្តនិយន្តិន អត្តនោ សន្តកំ, អត្តនោ បរិក្ខារភារេន
សុញ្ញតន្តិ អត្តោ។ សត្វមំ។

៨-១០. វជនីយសណ្ឋិតសុត្តាធិវណ្ណា

៧០-៧២. អដ្ឋមេ វជនីយសណ្ឋិតន្តិ វជនីយេន អាភារេន សណ្ឋិតំ, វាគស្ស
បច្ចយភារេន បិតន្តិ អត្តោ។ នវមទសមាជិ វាហុលសំយុត្តេ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញានិទិ។ អដ្ឋមាជិនិ។

អវហន្តវគ្គោ សត្វមោ។

៨. ខន្ធនីយវគ្គោ

១-៣. អស្សរាទសុត្តាធិវណ្ណា

៧៣-៧៥. ខន្ធនីយវគ្គស្ស អាទិតោ តិសុ សុត្តសុ ចតុសច្ចមេវ កថិតំ។
បឋមាជិនិ។

៤. អវហន្តសុត្តវណ្ណា

៧៦. ចតុត្ថេ យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តាវាសាតិ, ភិក្ខុវេ, យត្តកា សត្តាវាសា
នាម អត្តិ។ យាវតា ភវគ្គន្តិ យត្តកំ ភវគ្គំ នាម អត្តិ។ ឯតេ អគ្គា ឯតេ សេដ្ឋាតិ
ឯតេ អគ្គភូតា ចេវ សេដ្ឋភូតា ច។ យទិទំ អវហន្តោតិ យេ ឥមេ អវហន្តោ
នាម។ ឥទម្បី សុត្តំ បុរិមនយេនេវ ឧស្សននន្ទិយញ្ច បលោភនិយញ្ចាតិ
វេទិតញ្ញំ។

អថាបរំ ឯតទវោចាតិ តទត្ថបរិធិបនាហិ ចេវ វិសេសត្ថបរិធិបនាហិ ច
គាថាហិ ឯតំ “សុខិនោ វត អវហន្តោ” តិអាទិវចនំ អវោច។ តត្ថ សុខិនោតិ

ឈានសុខេន មគ្គសុខេន ជលសុខេន ច សុខិតា។ តណ្ហា តេសំ នវិជ្ជតីតិ តេសំ
អចាយទុក្ខជនិកា តណ្ហា នវិជ្ជតិ។ ឯវំ តេ ឥមស្សបិ តណ្ហាមូលកស្ស
អភាវេន សុខិតាវ។ អស្មិមាធា សមុច្ឆិន្នោតិ នវិជោ អស្មិមាធា
អរហត្តមគ្គេន សមុច្ឆិន្នោ។ មោហជាលំ បទាលិតន្តិ ញាណេន អវិជ្ជាជាលំ
ជាលិតំ។

អនេជន្តិ ឯជាសម្ពាតាយ តណ្ហាយ បហានក្ខតំ អរហត្តំ។ អនុបលិត្តាតិ
តណ្ហាធិដ្ឋិលេបេហិ អលិត្តា។ ព្រហ្មក្ខតាតិ សេដ្ឋក្ខតា។ បរិញ្ញាយាតិ តីហិ
បរិញ្ញាហិ បរិជាតិកា។ សត្តសទ្ធម្មគោចរាតិ សទ្ធា ហិវី ឌីត្តប្បំ ពាហុសច្ចំ
អារទ្ធវីរិយតា ឧបដ្ឋិតស្សតិកា បញ្ញាតិ ឥមេ សត្ត សទ្ធម្មា គោចរោ ឯតេសន្តិ
សត្តសទ្ធម្មគោចរា។

សត្តរតនសម្មន្នាតិ សត្តហិ ពោជ្ឈន្ត្រតនេហិ សមន្នាគតា។ អនុវិចារន្តិ
លោកិយមហាជនាបិ អនុវិចារន្តិយេវ។ ឥធម បន ខីណាសវានំ និរាសន្តិចារោ
នាម គហិតោ។ តេនេវាហ “បហីនកយកេវា”តិ។ តត្ថ ភយំ ភយមេវ, កេវំ
ពលវភយំ។ ទសហន្តេហិ សម្មន្នាតិ អសេក្ខេហិ ទសហិ អន្តេហិ
សមន្នាគតា។ មហានាគាតិ ចតុហិ ការណេហិ មហានាគា។ សមាហិតាតិ
ឧបចារប្បនាហិ សមាហិតា។ តណ្ហា តេសំ នវិជ្ជតីតិ “ឧនោ លោកោ អតិត្តោ
តណ្ហាទាសោតិ ខោ, មហារាជ, តេន ភគវតា”តិ (ម. និ. ២.៣០៥) ឯវំ វុត្តា
ទាសកាវិកា តណ្ហាបិ តេសំ នត្តិ។ ឥមិនា ខីណាសវានំ ភុជិស្សការំ ទស្សេតិ។

អសេខញ្ញាណន្តិ អរហត្តជលញ្ញាណំ។ អន្តិមោយំ សមុស្សយោតិ បច្ឆិមោ
អយំ អត្តភារោ។ យោ សារោ ព្រហ្មចរិយស្សាតិ សារោ នាម ជលំ។ តស្មី
អបរបច្ឆយាតិ តស្មី អរិយជលេ, ន អញ្ញំ បត្តិយាយន្តិ, បច្ឆក្ខតោវ បដិវិជ្ជិតា

បិតា។ វិធានុ នវិកម្មន្តិតិ តិសុ មានកោដ្ឋាសេសុ នវិកម្មន្តិ។ ទន្តភូមិន្ទ
អរហន្តុវិជិតារិណោតិ រាគាទយោវិជេត្វា បិតា។

ឧទ្ទន្តិអាទិសុ ឧទ្ទ វុច្ឆតិ កេសមត្តកោ, អចាប្បិណំ ចាទតលំ, តិរិយំ វេមជ្ឈំ។
ឧទ្ទ វា អតីតំ, អចាប្បិណំ អនាគតំ, តិរិយំ បច្ចុប្បន្នំ។ ឧទ្ទ វា វុច្ឆតិ ទេវលោកោ,
អចាប្បិណំ អចាយលោកោ, តិរិយំ មនុស្សលោកោ។ នន្ទ្ទ តេសំ នវិជ្ជតិ
ឯតេសុ ឯនេសុ សន្ទេបតោ វា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ ខន្ទេសុ តេសំ តណ្ហា
នត្ថិ។ ឥធវ វជ្ជមូលកតណ្ហាយ អភារោ ទស្សិតោ។ ពុទ្ធាតិ ចតុន្នំ សច្ចានំ ពុទ្ធត្វា
ពុទ្ធា។

ឥទំ បនេត្ត សីហនាទសមោធានំ - “វិមុត្តិសុខនម្ហា សុខិតា, ទុក្ខជនិកា
នោ តណ្ហា បហីនា, បញ្ចក្ខន្ធា បរិញ្ញាតា, ធាសការិកតណ្ហា ចេវ
វជ្ជមូលិកតណ្ហា ច បហីនា, អនុត្តរម្ហា អសទិសា, ចតុន្នំ សច្ចានំ ពុទ្ធត្វា
ពុទ្ធា” តិ ភវបិដ្ឋេ ឋត្វា អភីតនាទសម្ព័ន្ធាតំ សីហនាទំ នទន្តិ ឧណាសវាតិ។
ចតុត្ថំ។

៥. ទុតិយអរហន្តសុត្តវណ្ណាន

៧៧. បញ្ចមំ វិណា កាថាហិ សុទ្ធិកមេវ កត្វា កថិយមានំ ពុជ្ឈនកានំ
អជ្ឈាសយេន វុត្ថំ។ បញ្ចមំ។

៦. សីហសុត្តវណ្ណាន

៧៨. នដ្ឋេ សីហោតិ ចត្តារោ សីហា - តិណសីហោ, កាឡសីហោ,
បណ្ឌុសីហោ, កេសរសីហោតិ។ តេសុ តិណសីហោ
កថោតវណ្ណការិសទិសោ តិណភក្ខោ ច ហោតិ។ កាឡសីហោ

កាឡតារីសទិសោ តិណភក្ខោយេវ។ បណ្ណាសីហោ
បណ្ណាបលាសវណ្ណតារីសទិសោ មំសភក្ខោ។ កេសរសីហោ
លាទារសបរិកម្មកតេនេវ មុខេន អគ្គនង្គ័ជ្ជេន ចតុហិ ច ចាទបរិយន្តេហិ
សមន្នាគតោ, មត្តកតោបិស្ស បដ្ឋាយ លាទាតូលីកាយ កត្វារិយ តិស្សោ
រាជិយោ បិដ្ឋមជ្ឈេន គន្ធា អន្តរសត្តិម្ហិ ទក្ខិណាវត្តា ហុត្វា បីតា, ខន្ធេ បនស្ស
សតសហស្សគ្បនិកកម្ពលបរិក្ខេចារិយ កេសរភារោហោតិ,
អវសេសជ្ជានំ បរិសុទ្ធិំ សាលិបិដ្ឋសង្ខតុណ្ហាបិច្ឆវណ្ណំ ហោតិ។ ឥមេសុ ចតុសុ
សីហេសុ អយំ កេសរសីហោ ឥធម៌ អធិប្បតោ។

មិគរាជាតិ មិគគណាស្ស រាជា។ អាសយាតិ វសនជ្ជានតោ សុវណ្ណាគុហតោ
វា រជតមណីជលីកមនោសិលាគុហតោ វា និក្ខមតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។
និក្ខមមាណោ បនេស ចតុហិ ការណេហិ និក្ខមតិ អន្ធការបីឡិតោ វា
អាសោកត្ថាយ, ឧទ្ធារបស្សវបីឡិតោ វា តេសំវិស្សជ្ជនត្ថាយ,
ជិយន្នាបីឡិតោ វា គោចរត្ថាយ, សម្ភវបីឡិតោ វា អស្សន្ធម្មបដិសេវនត្ថាយ។
ឥធម៌ បន គោចរត្ថាយ និក្ខន្តោតិ អធិប្បតោ។

វិជម្ពតីតិ សុវណ្ណាតលេ វា រជតមណីជលីកមនោសិលាតលានំ វា
អញ្ញាតវស្មី ទ្វេ បច្ឆិមចាទេ សមំ បតិជ្ជាបេត្វា បុរិមចាទេ បុរេតោ បសារេត្វា
សរីរស្ស បច្ឆាភាគំ អាកឡិត្វា បុរិមភាគំ អភិហរិត្វា បិដ្ឋិធាមេត្វា គីរំ
ឧត្តិបិត្វា អសនិសទ្ធិំ ករោន្តោរិយ ឆាសបុជានិចោបេត្វា សរីរលក្ខំ រជំ
វិជុនន្តោវិជម្ពតិ។ វិជម្ពនភូមិយញ្ច បន តរុណាវច្ឆកោរិយ អបរាបរំ ជវតិ។
ជវតោ បនស្ស សរីរំ អន្ធការេ បរិព្ពមន្តំ អលាតំ រិយ ខាយតិ។

អនុវិលោកេតីតិ កស្មា អនុវិលោកេតិ? បរាទុទ្ទយតាយ។ តស្មី កិរ
សីហនាទំ ននន្តេ បចាតាវាជាទីសុ វិសមជ្ជានេសុ ចរន្តា

ហត្ថិតោកណ្ណាមហីសាធយោ ចាលា បចាតេបិ អាវាដេបិ បតន្តិ, តេសំ
អនុទ្ទយាយ អនុវិលោកេតិ។ កី បនស្ស លុទ្ធកម្មស្ស បរមំសខាធិនោ
អនុទ្ទយា នាម អត្ថិតិ? អាម អត្ថិ។ តថា ហេស “កី មេ ពហូហិ យាតិតេហី” តិ?
អត្ថនោ គោចរត្ថាយបិ ខុទ្ទកេ ចាលោ ន គណ្ណាតិ, ឯវំ អនុទ្ទយំ ករោតិ។
វុត្ថម្បិចេតំ - “មាហំ ខោ ខុទ្ទកេ ចាលោ វិសមគតេ សង្ឃាតំ អាចារេសិ” ត្ថិ (អ.
និ. ១០.២១)។

សីហនាទំ នទតីតិ តិក្ខុត្ថំ តាវ អភីតនាទំ នទតិ។ ឯវេញា បនស្ស
វិជម្ពនភូមិយំ ឋត្វា នទន្តស្ស សន្នោ សមន្តា តិយោជនបទេសំ ឯកនិដ្ឋានំ
ករោតិ, តមស្ស និដ្ឋានំ សុត្វា តិយោជនព្ពន្ធរគតា ធ្វិបទចតុប្បទគណា
យថាហានេ ហាតុំ ន សក្កោន្តិ។ គោចរាយ បក្កមតីតិ អាហារត្ថាយ គដ្ឋតិ។
កថំ? សោ ហិវិជម្ពនភូមិយំ ឋត្វា ទក្ខិណាតោ វា វាមតោ វា ឧប្បតន្តោ
ឧសភមត្ថំ ហានំ គណ្ណាតិ, ឧទ្ធី ឧប្បតន្តោ ចត្តារិបិ អជ្ជបិ ឧសភានិ ឧប្បតតិ,
សមជ្ជានេ ឧដុកំ បក្ខន្ធន្តោ សោឡសឧសភមត្ថម្បិ វិសតិឧសភមត្ថម្បិ ហានំ
បក្ខន្ធតិ, ថលា វា បព្ពតា វា បក្ខន្ធន្តោ សជ្ជិឧសភមត្ថម្បិ អសីតិឧសភមត្ថម្បិ
ហានំ បក្ខន្ធតិ, អន្តរាមគ្គេ វុត្ថំ វា បព្ពតំ វា ទិស្វា តំ បរិហារន្តោ វាមតោ វា
ទក្ខិណាតោ វា, ឧសភមត្ថម្បិ អបក្កមតិ។ តតិយំ បន សីហនាទំ នទិត្វា តេនេវ
សទ្ធិ តិយោជនេ ហានេ បញ្ញាយតិ។ តិយោជនំ គន្ធា និវត្តិត្វា ឋិតោ អត្ថនោវ
នាទស្ស អនុនាទំ សុណាតិ។ ឯវំ សីយេន ជវេន បក្កមតីតិ។

យេភុយ្យេនាតិ ចាយេន។ ភយំ សំវេតំ សន្តាសន្តិ សព្វំ ចិត្តត្រាសស្សេវ
នាមំ។ សីហស្ស ហិ សទ្ធី សុត្វា ពហូ សត្តា កាយន្តិ, អប្បកា ន កាយន្តិ។ កេ
បន តេតិ? សមសីហោ ហត្ថាជាដិយោ អស្សាជាដិយោ ឧសភាជាដិយោ
បុរិសាជាដិយោ ឡិណាសវោតិ។ កស្មា បនេតេ ន កាយន្តិតិ? សមសីហោ នាម

“ជាតិកោតកុលសូរភារវេហិ សមាធាស្មី” តិ ន ភាយតិ, ហត្ថាជានីយាធឯយោ
អត្ថនោ សក្កាយទិដ្ឋីពលវតាយ ន ភាយន្តិ, ឌីណាសវោ សក្កាយទិដ្ឋីបហ្នានត្តា
ន ភាយតិ។

ពិលាសយាតិ ពិលេ សយន្តា ពិលវាសិនោ អហ្នានកុលកោធាធឯយោ។
ធកាសយាតិ ឧធកវាសិនោ មច្ឆកច្ឆចាធឯយោ។ វនាសយាតិ វនវាសិនោ
ហត្ថិអស្សកោកណ្ណមិកាធឯយោ។ បរិសន្និតិ “ឥធានិ អាគន្ធា កណ្ណិស្សតិ” តិ
មគ្គំ ឱលោកេន្តាវ បរិសន្និ។ ទន្ទេហ្មីតិ ជិវេហិ។ វរត្ថេហ្មីតិ ចម្មវដ្ឋហិ។
មហិទ្ធិកោតិអាធិសុ វិជម្ពនភូមិយំ ឋត្វា ធឹក្ខណបស្សនីហិ ឧសភមត្ថំ, ឧដុកំ
វិសតិឧសភមត្តាទិលជ្ឈនវសេន មហិទ្ធិកតា, សេសមិគានំ អធិបតិភារេន
មហោសក្ខតា, សមន្តា តិយោជនេ សទ្ធិំ សុត្វា បលាយន្តានំ វសេន
មហានុភាវតា វេទិតញ្ចា។

ឯវមេវ ខោតិ ភគវា តេសុ តេសុ សុត្តេសុ តថា តថា អត្តានំ កថេសិ។
“សីហោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, តថាគតស្សេតំ អធិវចនំ អរហតោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា” តិ (អ. និ. ៥.៩៩; ១០.២១) ឥមស្មី តាវ សុត្តេ សីហាសទិសំ
អត្តានំ កថេសិ។ “ភិសក្កោ សល្លកត្តោតិ ខោ, សុនក្ខត្ត, តថាគតស្សេតំ
អធិវចន” តិ (ម. និ. ៣.៦៥) ឥមស្មី វេជ្ជសទិសំ។ “ព្រាហ្មណោតិ, ភិក្ខុវេ,
តថាគតស្សេតំ អធិវចន” តិ (អ. និ. ៨.៨៥) ឥមស្មី ព្រាហ្មណសទិសំ។ “បុរិសោ
មគ្គកុសលោតិ ខោ, តិស្ស, តថាគតស្សេតំ អធិវចន” តិ (សំ. និ. ៣.៨៤) ឥមស្មី
មគ្គទេសកបុរិសសទិសំ។ “រាជាហាមស្មី សេលា” តិ (សុ. និ. ៥៥៩) ឥមស្មី
រាជសទិសំ។ “សីហោតិ ខោ តថាគតស្សេតំ អធិវចន” តិ (អ. និ. ៥.៩៩; ១០.២១)
ឥមស្មី បន សុត្តេ សីហាសទិសមេវ កត្វា អត្តានំ កថេន្តោ ឯវមាហ។

តត្រាយំ សទិសតា - សីហស្ស កញ្ចនគុហាទីសុ វសនកាលោវិយ ហិ
តថាគតស្ស ធិបត្តិរចាទម្មលេ កតាភិជីហារស្ស អបរិមិតកាលំ ចារមិយោ
បូរេត្វា បច្ឆិមភវេ បដិសន្ធិគុហាលោន ចេវ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមនេន ច
ទសសហស្សិលោកធាតុំ កម្មេត្វា វុទ្ធិមន្វាយ ទិព្វសម្បត្តិសទិសំ សម្បត្តិ
អនុភវមានស្ស តីសុ ចាសាទេសុ និវាសកាលោ ទដ្ឋព្រោ។ សីហស្ស
កញ្ចនគុហាទីតោ និក្ខន្តកាលោវិយ តថាគតស្ស ឯក្ខនតីសេ សំវច្ឆរេ
វិវេជេន ធារេន កណ្តាកំ អារុយ្ហ ធន្នសហាយស្ស និក្ខមិត្វា តីណិ វជ្ជានិ
អតិក្ខមិត្វា អនោមាទទីតីរេ ព្រហ្មណ ទិន្នានិ កាសាយានិ បរិទហិត្វា
បព្ពជិតស្ស សត្តមេ ទិវសេ រាជគហំ គន្ធា តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា
បណ្ណាវតិវបញ្ញារេ កតភត្ថកិច្ចស្ស សម្មាសម្ពោធិ បត្វា, បឋមមេវ មគធវដ្ឋំ
អាគមនត្ថាយ យាវ រញ្ជោ បដិញ្ញាទានកាលោ។

សីហស្ស វិជម្ពនកាលោវិយ តថាគតស្ស ទិន្នបដិញ្ញាស្ស
អាឡារកាលាមឧបសង្កមនំ អាទី កត្វា យាវ សុជាតាយ ទិន្នចាយាសស្ស
ឯក្ខនបណ្ណាសាយ បិណ្ឌោហិ បរិគុត្តកាលោ វេទិតព្រោ។ សីហស្ស
កេសវិវិជ្ជននំវិយ សាយន្តសមយេ សោត្តិយេន ទិន្នា អដ្ឋ តិណមុដ្ឋិយោ
គហេត្វា ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតាហិ ថោមិយមានស្ស គន្ធាទីហិ
បូជិយមានស្ស តិក្ខត្ថំ ពោធិ បទត្ថិណំ កត្វា ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ
ចុទ្ធសហត្ថព្រោនេ ហ្មនេ តិណាសន្តំ សន្តិវត្វា ចតុវដ្ឋិវិយំ អធិដ្ឋាយ និសិទ្ធស្ស
តំខណំយេវ មារពលំវិធមិត្វា តីសុ យាមេសុ តិស្សោវិជ្ជាវិសោធបត្វា
អនុលោមបដិលោមំ បដិច្ចសមុប្បាទមហាសមុទ្ធំ យមកញ្ញាលាមន្តនេន
មន្តេន្តស្ស សព្ពញ្ញតញ្ញាលោ បដិវិទ្ធេ តទនុភាវេន
ទសសហស្សិលោកធាតុកម្មនំ វេទិតព្ពំ។

សីហស្ស ចតុទ្ទិសាវិលោកនំវិយ បដិវិទូសត្តញ្ញតញ្ញាណស្ស
សត្តសត្តាបំ ពោធិមណ្ឌាវិហរិត្វា បរិភុត្តមធុបិណ្ឌិកាហារស្ស
អជចាលនិក្រោធមូលេ មហាព្រហ្មនោ ធម្មទេសនាយាចនំ បដិគ្គហេត្វា តត្ថ
វិហារន្តស្ស ឯកាទសមេ ទិវសេ “ស្វេ អាសាឡិបុណ្ណាមា ភវិស្សតី”តិ
បច្ឆសសមយេ “កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ”ន្តិ? អាឡារុទកានំ
កាលង្គតភារំ ព្រាហ្ម ធម្មទេសនត្ថាយ បញ្ចវគ្គិយានំ ឱលោកនំ ទដ្ឋព្វំ។
សីហស្ស គោចរត្ថាយ តិយោជនំ គមនកាលោវិយ អត្តនោ បត្តចីវរមាធាយ
“បញ្ចវគ្គិយានំ ធម្មចក្កំ បវត្តស្សមី”តិ បច្ឆាភត្តេ អជចាលនិក្រោធតោ
វុដ្ឋិតស្ស អជ្ឈារសយោជនមគ្គំ គមនកាលោ។

សីហនាទកាលោវិយ តថាគតស្ស អជ្ឈារសយោជនមគ្គំ គន្ធា បញ្ចវគ្គិយេ
សញ្ញាបេត្វា អចលបល្លង្កេ និសិន្នស្ស ទសហិ ចក្កវាឡសហស្សេហិ
សន្និបតិភេន ទេវគណោន បរិវុតស្ស “ទ្វេមេ, ភិក្ខុវេ, អន្តា បព្ពជិតេន ន
សេវិតញ្ញា”តិអាទិនា (សំ. និ. ៥.១០៨១; មហាវ. ១៣) នយេន
ធម្មចក្កប្បវត្តនកាលោ វេទិតញ្ញោ។ ឥមស្មិញ្ច បន បទេ ទេសិយមាទេ
តថាគតសីហស្ស ធម្មយោសោ ហេដ្ឋា អវីចី ឧបរិ ភវគ្គំ គហេត្វា
ទសសហស្សិលោកធាតុំ បដិច្ឆាទេសិ។ សីហស្ស សទ្ទេន ឧទ្ទកចាណានំ
សន្តាសំ អាបជ្ឈនកាលោវិយ តថាគតស្ស តិណិ លក្ខណានិ ធិបេត្វា ចត្តារិ
សច្ចានិ សោឡសហាការេហិ សដ្ឋិយា ច នយសហស្សេហិ វិភជិត្វា ធម្មំ
កថេន្តស្ស ធិយាយុកទេវតានំ ញ្ញាណសន្តាសស្ស ឧប្បត្តិកាលោ វេទិតញ្ញោ។

យនាតិ យស្មី កាលេ។ តថាគតោតិ អដ្ឋហិ ការណេហិ ភគវា តថាគតោ
- តថា អាគតោតិ តថាគតោ, តថា គតោតិ តថាគតោ, តថលក្ខណំ
អាគតោតិ តថាគតោ, តថធម្មេ យាថាវតោ អភិសម្ពុទ្ធាតិ តថាគតោ,

តថទស្សីតាយ តថាគតោ, តថាវាទីតាយ តថាគតោ, តថាការីតាយ
តថាគតោ។ អភិកវនដ្ឋន តថាគតោតិ។ តេសំវិត្តារោ
ព្រហ្មជាលវណ្ណាឆាយម្បិ (ធី. និ. អដ្ឋ. ១.៧) មូលបរិយាយវណ្ណាឆាយម្បិ (ម. និ.
អដ្ឋ. ១.១២) វុត្តាយេវ។ លោកេតិ សត្តលោកេ។ ឧប្បជ្ជតីតិ អភិនិហារតោ
បដ្ឋាយ យាវ ពោធិបល្លង្គា វា អរហត្តមគ្គញ្ញាណា វា ឧប្បជ្ជតិ នាម,
អរហត្តជលេ បន បត្តេ ឧប្បន្នោ នាម។ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិអាទិនិ
វិសុទ្ធិមគ្គេ ពុទ្ធានុស្សតិនិទ្ទេសេ វិត្តារីតានិ។

ឥតិ រូបន្តិ ឥទំ រូបំ ឯត្តកំ រូបំ, ន ឥតោ ភិយ្យេ រូបំ អត្ថិតិ។ ឯត្តារតា
សភាវតោ សរសតោ បរិយន្តតោ បរិច្ឆេទតោ បរិច្ឆិន្ទនតោ យាវតា ចត្តារោ ច
មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាឆាយរូបំ, តំ សព្វំ ទស្សីតំ ហោតិ។ ឥតិ
រូបស្ស សមុទយោតិ អយំ រូបស្ស សមុទយោ នាម។ ឯត្តារតា ហិ
“អាហារសមុទយោ រូបសមុទយោ”តិអាទិ សព្វំ ទស្សីតំ ហោតិ។ ឥតិ រូបស្ស
អត្ថដ្ឋមោតិ អយំ រូបស្ស អត្ថដ្ឋមោ។ ឥមិនាបិ “អាហារនិរោធា
រូបនិរោធា”តិអាទិ សព្វំ ទស្សីតំ ហោតិ។ ឥតិ វេទនាតិអាទិសុបិ ឯសេវ
នយោ។

វណ្ណាវន្តោតិ សរីរវណ្ណាន វណ្ណាវន្តោ។ ធម្មទេសនំ សុត្វាតិ ឥមំ បញ្ចសុ
ខន្ទេសុ បណ្ណាសលក្ខណបដិមណ្ឌីតំ តថាគតស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា។
យេកុយ្យេនាតិ ឥធកេ ឋបេតិ? អរិយសាវកេ ទេវេ។ តេសញ្ញា ទីណាសវត្តា
ចិត្តត្រាសភយម្បិ ន ឧប្បជ្ជតិ, សំវិគ្គស្ស យោនិសោ បធានេន បត្តព្វំ បត្តតាយ
ញ្ញាណសំវេគោបិ។ ឥតវេសំ បន ទេវានំ “តាសោ ហេសោ ភិក្ខុ”តិ អនិច្ចតំ
មនសិករោន្តានំ ចិត្តត្រាសភយម្បិ, ពលវិបស្សនាកាលេ ញ្ញាណភយម្បិ
ឧប្បជ្ជតិ។ ភោតិ ធម្មាលបនមត្តមេតំ។ សក្កាយបរិយាបន្នាតិ

បញ្ចក្ខន្ធច្រិយាបន្ទា។ ឥតិ តេសំ សម្មាសម្ពុទ្ធ វដ្តនោសំ ទស្សត្វា
តិលក្ខណាហតំ កត្វា ធម្មំ ទេសេន្តេ ព្រាណាភយំ នាម ឌីក្កមតិ។

អភិញ្ញាយាតិ ជានិក្ខា។ ធម្មចក្កន្តិ បដិវេធព្រាណាម្បិ ទេសនាព្រាណាម្បិ។
បដិវេធព្រាណំ នាម យេន ព្រាណេន ពោធិបល្លង្កេ និសិដ្ឋោ ចត្តារិ សទ្ធានិ
សោឡសហាការេហិ សដ្ឋិយា ច នយសហស្សេហិ បដិវិជ្ឈិ។ ទេសនាព្រាណំ
នាម យេន ព្រាណេន តិបរិវដ្តំ ទ្វាទសាការំ ធម្មចក្កំ បវត្តេសិ។ ឧភយម្បិ តំ
ទសពលស្ស ឧវេ ជាតព្រាណមេវ។ តេសុ ឥធនេសនាព្រាណំ គហេតព្ថំ។ តំ
បនេស យាវ អដ្ឋារសហិ ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ អញ្ញាសិកោណ្ឌាញ្ញត្ថេស្ស
សោតាបត្តិដលំ ឧប្បជ្ជតិ, តាវ បវត្តេតិ នាម។ តស្មី ឧប្បន្នេ បវត្តេតំ នាម
ហោតីតិ វេទិតព្ថំ។ អប្បជិបុគ្គលោតិ សទិសបុគ្គលរហិតោ។ យសស្សិនោតិ
បរិវារសម្បជ្ជា។ តាធិនោតិ លាភាលាភាធិហិ ឯកសទិសស្ស។ ធម្មំ។

៧. ខន្ធនិយសុត្តរវណ្ណនា

៧៩. សត្តមេ បុព្វេនិវាសន្តិ ន ឥទំ អភិញ្ញាវសេន អនុស្សរណំ សន្ធាយ វុត្តំ,
វិបស្សនាវសេន បន បុព្វេនិវាសំ អនុស្សរន្តេ សមណាព្រាហ្មណោ សន្ធាយេតំ
វុត្តំ។ តេនេវាហ - “សព្វេតេ បញ្ចាទាទានក្ខន្ធន្តេ អនុស្សរន្តិ, ឯតេសំ វា
អញ្ញាតរ”ន្តិ។ អភិញ្ញាវសេន ហិ សមនុស្សរន្តស្ស ខន្ធហិ ឧទាទានក្ខន្ធហិ
ខន្ធហិ បដិពន្ធហិ បណ្ឌិតិ អារម្មណំ ហោតិយេវ។ រូបំយេវ អនុស្សរតីតិ ឯវញ្ញិ
អនុស្សរន្តោ ន អញ្ញំ កិញ្ញំ សត្តំ វា បុគ្គលំ វា អនុស្សរតិ, អតីតេ បន ធិរុទ្ធំ
រូបក្ខន្ធមេវ អនុស្សរតិ។ វេទនាធិសុបិ ឯសេវ នយោតិ។ សុញ្ញតាបព្ថំ និដ្ឋិតំ។

ឥទានិ សុញ្ញតាយ លក្ខណំ ទស្សេតុំ កិញ្ញា, ភិក្ខុវេ, រូបំ
វេទនាតិអាទិមាហ។ យថា ហិ នដ្ឋំ គោណំ បរិយេសមាណោ បុរិសោ គោគណោ

ចរមានេ រត្តំ វា កាឡំ វា ពលីពទ្ធំ ទិស្វាបិ ន ឯត្ថកេនេវ “អយំ មយ្ហំ
គោណោ” តិ សន្និដ្ឋានំ កាតុំ សក្កោតិ។ កស្មា? អញ្ញេសម្បិ តាទិសានំ
អត្ថិតាយ។ សរីរបទេសេ បនស្ស សត្តិសូលាទិលក្ខណំ ទិស្វា “អយំ មយ្ហំ
សន្តកោ” តិ សន្និដ្ឋានំ ហោតិ, ឯវមេវ សុញ្ញតាយ កថិតាយបិ យាវ
សុញ្ញតាលក្ខណំ ន កថីយតិ, តាវ សា អកថិតាវ ហោតិ, លក្ខណោ បន
កថិតេ កថិតា នាម ហោតិ។ គោណោ វិយ ហិ សុញ្ញតា, គោណាលក្ខណំ វិយ
សុញ្ញតាលក្ខណំ។ យថា គោណាលក្ខណោ អសល្លក្ខិតេ គោណោ ន សុដ្ឋ
សល្លក្ខិតោ ហោតិ, តស្មី បនសល្លក្ខិតេ សោ សល្លក្ខិតោ នាម ហោតិ, ឯវមេវ
សុញ្ញតាលក្ខណោ អកថិតេ សុញ្ញតា អកថិតាវ ហោតិ, តស្មី បន កថិតេ សា
កថិតា នាម ហោតិ តិ សុញ្ញតាលក្ខណំ ទស្សេតុំ កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, រូបំ
វទេថា តិ អាទិមាហ។

តត្ថ កិញ្ចាតិ ការណបុច្ឆា, កេន ការណេន រូបំ វទេថ, កេន
ការណេនេតំ រូបំ នាមាតិ អត្ថោ។ រុប្បតីតិ ខោតិ ឯត្ថ ឥតីតិ ការណុទ្កេសោ,
យស្មា រុប្បតិ, តស្មា រូបន្តិ រុច្ឆតីតិ អត្ថោ។ រុប្បតីតិ កុប្បតិ យដ្ឋីយតិ
បីឡីយតិ, ភិជ្ជតីតិ អត្ថោ។ សីតេនបិ រុប្បតីតិ អាទិសុ សីតេន តាវ រុប្បនំ
លោកន្តិកនិរយេ ចាកជំ។ តិណ្ណំ តិណ្ណាញ្ចិ ចក្កវាឡានំ អន្តរេ ឯកេកោ
លោកន្តិកនិរយោ នាម ហោតិ អដ្ឋយោជនសហស្សប្បមាណោ។ យស្ស នេវ
ហេដ្ឋា បថីវី អត្ថិ, ន ឧបរិ ចន្ទិមសូរិយទីបមណីអាលោកោ, និច្ចន្ទកាហោ។ តត្ថ
និព្ពត្តសត្តានំ តិគារុតោ អត្តកាវោ ហោតិ, តេ វគ្គុលីយោ វិយ បព្ពតចាទេ
ដីយបុថុលេហិ នខេហិ លក្ខិត្វា អវំសិរា ឱលម្ពន្តិ។ យទា សំសប្បន្តា
អញ្ញមញ្ញស្ស ហត្ថចាសាគតា ហោន្តិ, អថ “ភក្ខោ នោលទ្វោ” តិ? មញ្ញមាណ
តត្ថ ព្យាវដា វិបរិវត្តិត្វា លោកសន្ធារកេ ឧទកេ បតន្តិ, វាតេ បហារន្តេបិ
មជ្ជកដលានិ វិយ និដ្ឋិត្វា ឧទកេ បតន្តិ, បតិវតមត្តាវ អច្ឆន្តខារេ ឧទកេ

តត្ថតេលេ បតិបត្តិបិណ្ឌិវិយ បដបដាយមាណវិលីយន្តិ។ ឯវំ សីតេន រុប្បនំ
លោកន្តិកនិរយេ ចាកជំ។ មហីសករជ្ជាធិសុបិ ហិមចាតសីតលេសុ
បទេសេសុ ឯតំ ចាកជមេវ។ តត្ថ ហិ សត្តា សីតេន ភិន្នសរិរា ជីវិតក្ខយម្យ
ចាបុណ្ណន្តិ។

ឧណ្ហោន រុប្បនំ អវីចិមហានិរយេ ចាកជំ ហោតិ។ ជិយន្ទាយ រុប្បនំ
បេត្តិវិសយេ ចេវ ទុត្តិក្ខកាលេ ច ចាកជំ។ បិចាសាយ រុប្បនំ
កាលកញ្ចិកាធិសុ ចាកជំ។ ឯកោ កិរ កាលកញ្ចិកាអសុរោ បិចាសំ
អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ យោជនគម្ពីរវិត្តារំ មហាកន្តំ ឌីតិ, តស្ស
គតគតជ្ជានេ ឧទកំ ជិដ្ឋតិ, ធូមោ ឧត្តច្ឆតិ, តត្ថ បិដ្ឋិចាសាលោ ចង្គមនកាលោ
វិយ ហោតិ។ តស្ស ឧទកសទ្ធិំ សុត្វា តតោ ចិតោ ច វិចរន្តស្សេវ រត្តិវិភាយិ។
អថ នំ ចាតោវ ភិក្ខាចារំ គច្ឆន្តា តីសមត្តា បិណ្ឌាចារិកភិក្ខុ ធិស្វា “កោ នាម
តុំ សប្បវិសា”តិ? បុច្ឆិសុ។ “បេតោហមស្មិ, ភន្តេ”តិ។ “កី បរិយេសសី”តិ?
“ចានីយំ, ភន្តេ”តិ។ “អយំ គង្គា បរិបុណ្ណា, កី តុំ ន បស្សសី”តិ? “ន ឧបកប្បតិ,
ភន្តេ”តិ។ តេន ហិ គង្គាបិដ្ឋេ និបដ្ឋ, មុខេ តេ ចានីយំ អាសិញ្ចិស្សមា”តិ។ សោ
វាលីកាបុឡិនេ ឧត្តានោ និបដ្ឋិ។ ភិក្ខុ តីសមត្ថេ បត្ថេ និហរិត្វា ឧទកំ អាហរិត្វា
តស្ស មុខេ អាសិញ្ចិសុ។ តេសំ តថា ករោន្តានំយេវ វេលា ឧបកជ្ជា ជាតា។
តតោ “ភិក្ខាចារកាលោ អម្ពា កំ សប្បវិស, កច្ឆិ តេ អស្សាទមត្តាលទ្ធា”តិ
អាហំសុ។ បេតោ “សច មេ, ភន្តេ, តីសមត្តានំ អយ្យានំ តីសបត្ថេហិ
អាសិត្តឧទកតោ អឡបសតមត្ថម្យិ បរគលំ គតំ, បេតត្ថភាវតោ មោក្ខោ មា
ហោតូ”តិ អាហា។ ឯវំ បិចាសាយ រុប្បនំ បេត្តិវិសយេ ចាកជំ។

ខំសាធិហិ រុប្បនំ ខំសមត្ថិកាធិពហុលេសុ បទេសេសុ ចាកជំ។ ឯតុ ច
ខំសាតិ បិដ្ឋលមត្ថិកា។ មកសាតិ មកសាវ។ វាតាតិ កុច្ឆិវាតបិដ្ឋិវាតាធិវសេន

វេទិតព្វា។ សរីរស្មិត្តា វាតរោគោ ឧប្បជ្ឈិត្តា ហត្ថចាទបិដ្ឋអាទិនិកិន្ទតិ, កាលំ
ករោតិ, ឧដ្ឋំ ករោតិ, បីបសប្បី ករោតិ។ អាតថាតិ ស្វរិយាតថោ។ តេន រុប្បនំ
មរុកន្តារាទិសុ ចាកជំ។ ឯកា កិរ ឥត្ថី មរុកន្តារេ រត្ថី សត្តតោ ធិហីនា ទិវា
ស្វរិយេ ឧគ្គច្ឆន្តេ វាលិកាយ តប្បមាណាយ ចាទេ បេបេតុំ អសក្កោន្តិ សីសតោ
បច្ឆី ធិតារេត្វា អក្កមិ។ កមេន បច្ឆិយា ឧណ្ហាភិតត្តាយ ហតុំ អសក្កោន្តិ តស្សា
ឧបរិ សាជកំ បេបេត្វា អក្កមិ។ តស្មិម្បិ សន្តត្ថេ អត្តនោ អង្គេន គហិតបុត្តកំ
អនោមុខំ និបជ្ឈាបេត្វា កន្ទន្តិយេវ អក្កមិត្វា សទ្ធិ តេន តស្មីយេវ ហិរេ
ឧណ្ហាភិតត្តា កាលមកាសិ។

សរីរសចាតិ យេ កេចិ ធិយជាតិកា សរន្តា គច្ឆន្តិ។ តេសំ សម្មស្សេន រុប្បនំ
អាសិរិសទដ្ឋកាទិនំ វសេន វេទិតព្វំ។ ឥតិ ភគវតោ យានិ ឥមាទិ
សាមញ្ញបច្ឆត្តវសេន ធម្មានំ ទ្វេលក្ខណានិ, តេសុ រូបក្ខន្ធស្ស តាវ
បច្ឆត្តលក្ខណំ ទស្សិតំ។ រូបក្ខន្ធស្សេវ ហិ ឯតំ, ន វេទនាទិនំ, តស្មា
បច្ឆត្តលក្ខណានិ វុច្ឆតិ។ អនិច្ចទុក្ខានត្តលក្ខណំ បន វេទនាទិនម្បិ ហោតិ,
តស្មា តំ សាមញ្ញលក្ខណានិ វុច្ឆតិ។

កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, វេទនំ វេទនាទិអាទិសុ បុរិមសទិសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។ យំ
បន បុរិមេន អសទិសំ, តស្សយំ វិការវនា - សុខម្បិ វេទយតីតិ សុខំ អារម្មណំ
វេទេតិ អនុភវតិ។ បរតោ បទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ កថំ បនេតំ អារម្មណំ
សុខំ ទុក្ខំ អទុក្ខមសុខំ នាម ជាតន្តិ? សុខាទិនំ បច្ឆយតោ។ ស្វាយមត្តោ “យស្មា
ច ខោ, មហាលិ, រូបំ សុខំ សុខានុបតិទំ សុខាវក្កន្ត” ត្ថិ ឥមស្មី មហាលិសុត្ត (សំ.
និ. ៣.៦០) អាគតោយេវ។ វេទយតីតិ ឯត្ថ ច វេទនាវ វេទយតិ, ន អញ្ញោ សត្តោ
វា បុគ្គលោ វា។ វេទនា ហិ វេទយិតលក្ខណា, តស្មា វត្តារម្មណំ បដិច្ច វេទនាវ
វេទយតីតិ។ ឯវមិធកគវា វេទនាយបិ បច្ឆត្តលក្ខណាមេវ ភាជេត្វា ទស្សេសិ។

នីលម្សិ សញ្ញាធាតុតិ នីលបុប្ផ វា វត្ថុ វា បរិកម្ម កត្វា ឧបចារំ វា អប្បនំ
វា ចាបេន្តោ សញ្ញាធាតុតិ។ អយម្ហិ សញ្ញា នាម បរិកម្មសញ្ញាបិ
ឧបចារសញ្ញាបិ អប្បនាសញ្ញាបិ វដ្តតិ, នីលំ នីលន្តិ ឧប្បជ្ឈនសញ្ញាបិ
វដ្តតិយេវ។ បីតកាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥធាបិ ភគវា សញ្ញាននលក្ខណាយ
សញ្ញាយ បច្ចត្តលក្ខណមេវ ភាជេត្វា ទស្សេសិ។

រូបំ រូបត្ថាយ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ យថា យាគុមេវ យាគុត្ថាយ, បូរមេវ
បូរត្ថាយ បចតិ នាម, ឯវំ បច្ចយេហិ សមាគន្ធា កតភាវេន សង្ខតន្តិលទ្ធីនាមំ
រូបមេវ រូបត្ថាយ យថា អភិសង្ខតំ រូបំ នាម ហោតិ, តថត្ថាយ រូបភាវាយ
អភិសង្ខរោតិ អាយុហតិ សម្បិល្លាតិ, និច្ឆាទេតីតិ អត្ថោ។ វេទនាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ អយំ បនេត្ត សង្ខេបោ - អត្តនា សហ ជាយមាណំ រូបំ សម្បយុត្ត ច
វេទនាទយោ ធម្មេ អភិសង្ខរោតិ និព្វត្តេតីតិ។ ឥធាបិ ភគវា
ចេតយិតលក្ខណស្ស សង្ខារស្ស បច្ចត្តលក្ខណមេវ ភាជេត្វា ទស្សេសិ។

អម្ចីលម្សិវិជាធាតុតិ អម្ពអម្ពាជកមាតុលុដ្ឋាធិអម្ចីលំ “អម្ចីល”ន្តិ
វិជាធាតុតិ។ ឯសេវ នយោ សព្វបទេសុ។ អបិ ចេត្ត តិក្ខកន្តិ
និម្ពបដោលាទិនានប្បការំ កដុកន្តិ បិប្បលិមិវាទិនានប្បការំ។ មជ្ជន្តិ
សប្បិដាលាទិនានប្បការំ។ ខារិកន្តិ វាតិដ្ឋុណានាឡិកេវ
ចតុរស្សវល្លិវេត្តដ្ឋុរាទិនានប្បការំ។ អខារិកន្តិ យំ វា តំ វា ដលជាតំ
ការបណ្ណាទិមិស្សកបណ្ណំ។ លោណិកន្តិ
លោណាយាគុលោណាមច្ឆលោណាភត្តាទិនានប្បការំ។
អលោណិកន្តិអលោណាយាគុអលោណាមច្ឆអលោណាភត្តាទិនានប្បការំ។
តស្មាវិញ្ញាណន្តិវុច្ឆតីតិ យស្មា ឥមំ អម្ចីលាទិភេទំ អញ្ញាមញ្ញាវិសិដ្ឋេន

អម្ពិលាទិការវេន ជាធាតុ, តស្មាវិញ្ញាណន្ត រុច្ចតីតិ។ ឯវមិធាបិ ភគវា
វិជាននលក្ខណស្ស វិញ្ញាណស្ស បច្ចត្តលក្ខណមេវ ភាវេត្វា ធស្សេសិ។

យស្មា បន អារម្មណស្ស អាការសណ្ឋានគហធារវសេន សញ្ញា ចាកជា
ហោតិ, តស្មា សា ចក្ខុទ្វារ វិភត្តា។ យស្មាវិនាបិ អាការសណ្ឋាន
អារម្មណស្ស បច្ចត្តភេទគហធារវសេន វិញ្ញាណំ ចាកជំ ហោតិ, តស្មា តំ
ជីវ្ហាទ្វារ វិភត្តំ។ ឥមេសំ បន សញ្ញាវិញ្ញាណបញ្ញាណំ អសម្មោហតោ
សភាវសល្លក្ខណតំ សញ្ញាធាតុ, វិជានាតិ, បជាធាតីតិ ឯត្ថ វិសេសា
វេទិតញ្ញា។ តត្ថ ឧបសគ្គមត្តមេវ វិសេសោ, ជាធាតីតិ បទំ បន អវិសេសោ។
តស្សបិ ជាននដ្ឋេន វិសេសោ វេទិតញ្ញោ។ សញ្ញា ហិ នីលាទិវសេន
អារម្មណសញ្ញាននមត្តមេវ, អនិច្ចំ ធុក្ខមនត្តាតិ លក្ខណបដិវេជំ ចាបេតុំ ន
សក្កោតិ។ វិញ្ញាណំ នីលាទិវសេន អារម្មណញ្ញោ ជាធាតុ, អនិច្ចាទិវសេន
លក្ខណបដិវេជញ្ញា ចាបេតិ, ឧស្សក្ខិត្វា បន មគ្គចាតុភាវំ ចាបេតុំ ន
សក្កោតិ។ បញ្ញា នីលាទិវសេន អារម្មណម្បិ ជាធាតុ, អនិច្ចាទិវសេន
លក្ខណបដិវេជម្បិ ចាបេតិ, ឧស្សក្ខិត្វា មគ្គចាតុភាវម្បិ ចាបេតិ។

យថា ហិ ហោរញ្ញ្ញកដលកេ កហាបណាវសិម្ពិ កតេ អជាតពុទ្ធិនារកោ
គាមិកបុរិសោ មហាហោរញ្ញ្ញកោតិ តីសុ ជនេសុ ឱលោកេត្វា បីតេសុ
អជាតពុទ្ធិនារកោ កហាបណាណំ ចិត្តវិចិត្តចតុរស្សមណ្ឌលាទិការមេវ
ជាធាតុ, “ឥទំ មនុស្សនំ ឧបភោគបរិភោគំ រតនសម្មត”ន្តំ ន ជាធាតុ។
គាមិកបុរិសោ ចិត្តាទិការញ្ញោ ជាធាតុ, មនុស្សនំ
ឧបភោគបរិភោគរតនសម្មតភាវញ្ញោ, “អយំ ក្ខេដា, អយំ ឆេកោ, អយំ
ករដោ, អយំ សណ្ឋោ”តិ ន ជាធាតុ។ មហាហោរញ្ញ្ញកោ ចិត្តាទិការម្បិ
រតនសម្មតភាវម្បិ ក្ខេដាទិការម្បិ ជាធាតុ។ ជានន្តោ ច បន រូបំ ធិស្វាបិ សទ្ធិំ

សុត្វាបិ គន្ធិំ យាយិកាបិ រសំ សាយិកាបិ ហត្ថេន គរុលហុការំ ឧបទានេត្វាបិ
“អសុកគាមេ កតោ”តិបិ ជាតាតិ, “អសុកនិគមេ អសុកនគរេ
អសុកបព្ពត្តន្ទាយាយ អសុកនទីតិរេ កតោ”តិបិ, “អសុកាចរិយេន
កតោ”តិបិ ជាតាតិ។ ឯវមេវ សញ្ញា អជាតពុទ្ធិនារកស្ស កហាបណាទស្សនំ
វិយ ជីលានិវសេន អារម្មណមត្តមេវ ជាតាតិ។ វិញ្ញាណំ គាមិកបុរិសស្ស
កហាបណាទស្សនំ វិយ ជីលានិវសេន អារម្មណម្យិ ជាតាតិ, អនិច្ចាទិវសេន
លក្ខណបដិវេធម្មិ ចាបេតិ។ បញ្ញា មហាហោរញ្ញិកស្ស កហាបណាទស្សនំ
វិយ ជីលានិវសេន អារម្មណម្យិ ជាតាតិ, អនិច្ចាទិវសេន លក្ខណបដិវេធម្មិ
ចាបេតិ, ឧស្សក្កិក្ខា មគ្គចាតុការម្យិ ចាបេតិ។

សោ បន នេសំ វិសេសោ ធុប្បជីវិដ្ឋោ។ តេនាហា អាយស្មា នាគសេនោ -

“ធុក្ករំ, មហារាជ, ភគវតា កតន្តិ។ កី, ភន្តេ នាគសេន, ភគវតា
ធុក្ករំ កតន្តិ? ធុក្ករំ, មហារាជ, ភគវតា កតំ, ឥមេសំ អរូបីនំ
ចិត្តចេតសិកានំ ធម្មានំ ឯការម្មណោ វត្ថុមាណំ វវត្ថានំ អក្ខាតំ ‘អយំ
ជស្សោ, អយំ វេទនា, អយំ សញ្ញា, អយំ ចេតនា, ឥទំ ចិត្ត’”ន្តិ (មិ. ប.
២.៧.១៦)។

យថា ហិ តិលតេលំ សាសបតេលំ មគ្គកតេលំ ឯវណ្ណកតេលំ
វសាតេលន្តិ ឥមាទិ បញ្ច តេលានិ ឯកចាជិយំ បក្ខិបិក្ខា ទិវសំ យមកមន្តេ ហិ
មន្តេត្វា តតោ “ឥទំ តិលតេលំ, ឥទំ សាសបតេល”ន្តិ ឯកេកស្ស ចាជិយេក្កំ
ឧទ្ធរណំ នាម ធុក្ករំ, ឥទំ តតោ ធុក្ករតរំ។ ភគវា បន សព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស
សុប្បជីវិក្ខត្តា ធម្មិស្សរោ ធម្មរាជា ឥមេសំ អរូបីនំ ធម្មានំ ឯការម្មណោ
វត្ថុមាណំ វវត្ថានំ អកាសិ។ បញ្ចន្តំ មហានទីនំ សមុទ្ធិំ បរិជ្ជដ្ឋានេ “ឥទំ គដ្ឋាយ

ឧទកំ, ឥទំ យមុនាយា"តិ ឯវំ ចាដិយេ ក្តំ ឧទកុន្ធរណេនាបិ អយមត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។

ឥតិ បឋមបព្ពេន សុញ្ញតំ, ធុតិយេន សុញ្ញតាលក្ខណានិ ធ្វីហិ បព្ពេហិ
អនត្ថលក្ខណំ កថេត្វា ឥនានិ ធុត្ថលក្ខណំ ទស្សេតុំ តត្រ,
ភិក្ខុវេទិអាទិមាហ។ តត្ថ ខន្ធមីតិ ន រូបំ សុនខោវិយ មំសំ លុព្វោត្វា លុព្វោត្វា
ខានតិ, យថា បន កិលិដ្ឋវត្ថុនិវត្តោ តតោនិទានំ បីឡំ សន្ធាយ "ខានតិ មំ
វត្ថុ"ន្តិ ភណាតិ, ឯវមិទម្បិ បីឡំ ឧប្បាទេន្តំ ខានតិ នាមាតិ វេទិតញ្ចំ។ បដិបន្នោ
ហោតីតិ សីលំ អាទី កត្វា យាវ អរហត្ថមគ្គា បដិបន្នោ ហោតិ។ យោ បនេត្ថ
ពលវញ្ញាលោ តិក្ខុពុទ្ធិ ញ្ញាណុត្តរោ យោភាវចរោ បធានភូមិយំ វាយមន្តោ
ខាណានា វា កណ្តាកេន វា វិទ្ធោ អាវុជេន វា បហាដោ ព្យគ្សាធិហិ វា គហេត្វា
ខន្ធមានោ តំ វេទនំ អញ្ចោហារិកំ កត្វា មូលកម្មជ្ជានំ សម្មសន្តោ អរហត្ថមេវ
គណ្ហាតិ, អយំ វេទនាយ និព្វិនាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ នាម វុច្ចតិ
បីតមល្លត្ថេរោវិយ កុដុម្ពិយបុត្តមហាតិស្សត្ថេរោវិយ វត្ថុនិអដិវិយំ
តីសមត្តានំ ភិក្ខុនំ អញ្ញតរោ ព្យគ្សមុខេ និបន្នភិក្ខុវិយ កណ្តាកេន វិទ្ធត្ថេរោ
វិយ ច។

ឆ្ងានសសុ កិរ ភិក្ខុសុ យណ្ឌិ បហរិក្ខា អរញ្ញោ បធានមនុយុញ្ញន្តេសុ ឯកោ
សូរិយេ អត្ថន្តតមត្ថេយេវ យណ្ឌិ បហរិក្ខា ចន្តមំ ឡិយុ ចន្តមន្តោ តិវិយំ
និម្មុលេន្តោ តិណាបដិច្ចន្តំ កណ្តាកំ អក្កមិ។ កណ្តាកោ បិដ្ឋិចាទេន និក្ខន្តោ។
តត្ថដាលេន វិជីវិទ្ធកាលោវិយ វេទនា វត្ថុតិ។ ថេរោ ចិន្តេសិ - "កី ឥមំ កណ្តាកំ
ឧទ្ធរាមិ, ឧទាហុ បកតិយាវិជ្ជិត្វា បីតកណ្តាក"ន្តិ? តស្ស ឯវមហោសិ -
"ឥមិនា កណ្តាកេន វិទ្ធត្ថា និរយាទីសុ ភយំ នាម នត្ថិ, បកតិយាវិជ្ជិត្វា
បីតកណ្តាកយេវ"តិ។ សោ តំ វេទនំ អញ្ចោហារិកំ កត្វា សញ្ញត្តិ ចន្តមិត្វា

វិភាគតាម រត្តិយា អញ្ញស្ស សញ្ញា អនាសិ។ សោ អាគន្ធា “កី, ភន្តេ” តិ បុច្ឆិ?
“កណ្តាកេនម្ហិ, អាវុសោ, វិទ្ធោ” តិ។ “កាយ វេលាយ, ភន្តេ” តិ? “សាយមេវ,
អាវុសោ” តិ។ “កស្មា ន អម្ពេ បក្កោសិត្ត, កណ្តាកំ ឧទ្ទិវត្វា តត្ថ តេលម្បិ
សិញ្ញោយ្យាមា” តិ? “បកតិយា វិជ្ជិវត្វា បិតកណ្តាកមេវ ឧទ្ទិវត្ថុ វាយមិម្ហា,
អាវុសោ” តិ។ “សក្កណិវត្ថ, ភន្តេ, ឧទ្ទិវត្ថុ” តិ។ “ឯកទេសមត្តេន មេ, អាវុសោ,
ឧទ្ធាជោ” តិ។ សេសវត្ថុនិ ធិយមជ្ឈិមជ្ឈកថាសុ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ២.៣៧៣; ម. និ. អដ្ឋ.
១.១០៦) សតិបដ្ឋានសុត្តន្តនិទ្ទេសេ វិត្តាវតានេវ។

តំ កី មញ្ញេ, ភិក្ខុវេតិ កស្មា អារទ្ធុ? ឥមស្មី បព្ពេ ទុក្ខលក្ខណមេវ កថិតំ,
ន អនិច្ចលក្ខណំ។ តំ ទស្សេតុំ ឥទ្ធមារទ្ធុ។ តីណិ លក្ខណានិ សមោធានេត្វា
ទស្សេតុម្បិ អារទ្ធុមេវ។ អបចិនាតិ នោ អាចិនាតីតិ វដ្តំ វិនាសេតិ, នេវ ចិនាតិ។
បជហតិ ន ឧចាធិយតីតិ តទេវ វិស្សន្នេតិ, ន កណ្តាតិ។ វិសិនេតិ ន
ឧស្សិនេតីតិ វិកិរតិ ន សម្បិណ្ឌាតិ។ វិច្ឆបេតិ ន សន្ធិបេតិ តិ ធិញ្ញាបេតិ ន
ជាលាបេតិ។

ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខុវេតិ ឥទំ កស្មា អារទ្ធុ? វដ្តំ វិនាសេត្វា បិតំ មហាទីណាសវំ
ទស្សេស្សមីតិ អារទ្ធុ។ ឯត្ថកេន វា ហ្មានេន វិបស្សនា កថិតា, ឥទានិ សហ
វិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គេ ទស្សេតុំ ឥទំ អារទ្ធុ។ អថ វា ឯត្ថកេន ហ្មានេន
បឋមមគ្គោ កថិតោ, ឥទានិ សហវិបស្សនាយ តយោ មគ្គេ ទស្សេតុំ
ឥទ្ធមារទ្ធុ។ ឯត្ថកេន វា ហ្មានេន តីណិ មគ្គានិ កថិតានិ, ឥទានិ សហ
វិបស្សនាយ អរហត្តមគ្គំ ទស្សេតុម្បិ ឥទំ អារទ្ធុមេវ។

សបជាបតិកាតិ សទ្ធិ បជាបតិកា ទេវរាជេន។ អារការំ នមស្សន្តីតិ
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, ទូរេបិ បិតំ នមស្សន្តិយេវ អាយស្មន្តំ និតត្ថេវ វិយ។

ថេរោ កិរ បុប្ផធម្មកកុលតោ និក្ខម្ម បព្ពជិតោ, ខុរុគ្គយេវ អរហត្ថំ បត្វា
ចិន្តេសិ - “អហំ អន្លេវ បព្ពជិតោ អន្លេវ មេ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ,
ចតុបច្ចយសន្តោសភាវនាមមណ្ឌិតំ មហាអរិយវំសបដិបទំ បូរេស្សមី” តិ។
សោ បំសុក្ខលត្ថាយ សាវត្ថី បរិសិទ្ធា ចោឡកំ បរិយេសន្តោវិចរិ។ អថេកោ
មហាព្រហ្មា សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ មនុស្សបទំ ឱលោកេន្តោ ថេវំ ទិស្វា - “អន្លេវ
បព្ពជិតោ អន្លេវ ខុរុគ្គ អរហត្ថំ បត្វា មហាអរិយវំសបដិបទំ បូរេតុំ ចោឡកំ
បរិយេសតី” តិ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ នមស្សមាណា អជ្ជាសិ។ តមញ្ញោ មហាព្រហ្មា
ទិស្វា “កំ នមស្សសី” តិ? បុច្ឆិ។ នីតត្ថេវំ នមស្សមី តិ។ កី ការណាតិ? អន្លេវ
បព្ពជិតោ អន្លេវ ខុរុគ្គ អរហត្ថំ បត្វា មហាអរិយវំសបដិបទំ បូរេតុំ ចោឡកំ
បរិយេសតី តិ។ សោបិ នំ នមស្សមាណា អជ្ជាសិ។ អថញ្ញោ, អថញ្ញោតិ
សត្តសតា មហាព្រហ្មានោ នមស្សមាណា អជ្ជសុ។ តេន វុត្ថំ -

“តា ទេវតា សត្តសតា ឧឡារា,
ព្រហ្មាវិមាណា អភិនិក្ខមិត្វា;
នីតំ នមស្សន្តិ បសន្នចិត្តា,
‘ឱណាសវោ គណ្ហាតិ បំសុក្ខលំ’”។

“តា ទេវតា សត្តសតា ឧឡារា,
ព្រហ្មាវិមាណា អភិនិក្ខមិត្វា;
នីតំ នមស្សន្តិ បសន្នចិត្តា,
‘ឱណាសវោ កយិរតិ បំសុក្ខលំ’”។

“‘ឱណាសវោ ឆោវតិ បំសុក្ខលំ’;
‘ឱណាសវោ រជតិ បំសុក្ខលំ’;
‘ឱណាសវោ ចារុបតិ បំសុក្ខលំ’” តិ។

ឥតិ ភគវា ឥមស្មី សុត្តេ ទេសនំ តីហិ ភវេហិ វិនិវត្តេត្វា អរហត្តស្ស ក្នុង
គណ្ហិ។ ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិជ្ជហីសុ។ សត្តមំ។

៨. បិណ្ឌោល្យសុត្តវណ្ណនា

៨០. អដ្ឋមេ កិស្មិញ្ចិទេវ បករណេតិ កិស្មិញ្ចិទេវ ការណេ។ បណាមេត្វាតិ
និហិវត្វា។ កិស្មី បន ការណេ ឯតេ ភគវតា បណាមិតាតិ? ឯកស្មិញ្ចិ
អន្តោវស្សេ ភគវា សាវត្ថិយំ វសិត្វា វុត្តវស្សេ បវារេត្វា
មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារេ សាវត្ថិតោ និក្ខមិត្វា ជនបទចារិកំ ចរន្តោ កបិលវត្ថុ
បត្វា និក្រោធារាមំ ចារិសិ។ សក្យរាជានោ “សត្តា អាគតោ” តិ សុត្វា
បច្ឆាភត្តេ កប្បិយានិ តេលមធុដាលីតាធីនិ ថេវ ចានកានិ ច កាជសតេហិ
គាហាមេត្វាវិហារំ គន្ធា សង្ឃស្ស និយ្យាតេត្វា សត្តារំ វន្តិត្វា បដិសន្ធារំ
ករោន្តា ឯកមន្តេ និសីទីសុ។ សត្តា តេសំ មធុរធម្មកបំ កថេន្តោ និសីទិ។ តស្មី
ខណេ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ សេនាសនំ បដិជគ្គន្តិ, ឯកច្ឆេ មញ្ចបីហធីនិ បញ្ញាបេន្តិ,
សាមណេរា អប្បហិរតំ ករោន្តិ។ ភាជនីយជ្ជានេ សម្បត្តិភិក្ខុបិ អត្ថិ,
អសម្បត្តិភិក្ខុបិ អត្ថិ។ សម្បត្តា អសម្បត្តានំ លាភំ គណ្ហាន្តា, “អម្ហាកំ ទេថ,
អម្ហាកំ អាចរិយស្ស ទេថ ឧបជ្ឈាយស្ស ទេថា” តិ កថេន្តោ មហាសទ្ធមកំសុ។
សត្តា សុត្វា ថេវំ បុច្ឆិ “កេ បន តេ, អាណន្ទ, ឧច្ឆាសទ្ធា មហាសទ្ធា កេវដ្ឋា មញ្ញោ
មច្ឆិលោបេ” តិ? ថេរោ ឯតមត្តំ អាហោចេសិ។ សត្តា សុត្វា “អាមិសហេតុ, អាណន្ទ,
ភិក្ខុ មហាសទ្ធិ ករោន្តិ” តិ អាហា។ “អាម, ភន្តេ” តិ។ “អននុច្ឆិកំ, អាណន្ទ,
អប្បតិរូបំ។ ន ហិ មយា កប្បសតសហស្សាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ
ចីវរាធិហេតុ ចារិមិយោ បូរិតា, នាបិ ឥមេ ភិក្ខុ ចីវរាធិហេតុ អការស្មា
អនការិយំ បព្ពជិតា, អរហត្តហេតុ បព្ពជិត្វា អនត្តំ អត្តសទិសំ អសារំ
សារសទិសំ ករោន្តិ, គច្ឆានន្ទ, តេ ភិក្ខុ បណាមេហិ” តិ។

បុព្វល្លាសមយន្តិ ធុតិយធិវសេ បុព្វល្លាសមយំ។ ពេលុវលដ្ឋិកាយ មូលេតិ
តរុណាពេលុវរុក្ខមូលេ។ បពាឡោតិ បពាហិតោ។ បពាឡោតិបិ ចាហោ,
បពាហិតោតិ អត្តោ។ ឧភយម្យំ នំបាជការមេវ ធិបេតិ។ សិយា អញ្ញាចត្តន្តិ
បសាទញ្ញាចត្តំ វា ភាវញ្ញាចត្តំ វា ភវេយ្យ។ កថំ? “សម្មាសម្ពុទ្ធន មយំ លហុកេ
ការណោ បណាមិតា”តិ បសាទំ មន្តំ ករោន្តានំ បសាទញ្ញាចត្តំ នាម ហោតិ។
សលិដ្ឋេនេវ តិត្ថាយតនំ បក្កមន្តានំ ភាវញ្ញាចត្តំ នាម។ សិយាវិបរិណាមោតិ
ឯត្ថ បន “មយំ សត្តុ អដ្ឋាសយំ គណ្ហិតុំ សក្ខិស្សាមាតិ បព្វជិតា, នំ គហេតុំ
អសក្កោន្តានំ កី អម្ហាកំ បព្វជ្ជាយា”តិ? សិក្ខំ បច្ឆក្ខាយ ហីនាយាវត្ថនំ
វិបរិណាមោតិ វេទិតញោ។ វច្ឆស្សាតិ ជ័រុបកវច្ឆស្ស។ អញ្ញាចត្តន្តិ
មិលាយនអញ្ញាចត្តំ។ ជ័រុបកោ ហិ វា មាតុ អនស្សនេន ជ័រំ អលភន្តោ
មិលាយតិ កម្មតិ បវេជតិ។ វិបរិណាមោតិ មរណំ។ សោ ហិ ជ័រំ អលភមាណោ
ជ័របិចាសាយ សុស្សន្តោ បតិក្ខា មរតិ។

ពិជានំ តរុណានន្តិ ឧទកេន អនុគ្គហេតញ្ញានំ វិវុឌ្ឍពិជានំ។ អញ្ញាចត្តន្តិ
មិលាយនញ្ញាចត្តមេវ។ តានិ ហិ ឧទកំ អលភន្តានិ មិលាយន្តិ។ វិបរិណាមោតិ
វិនាសោ។ តានិ ហិ ឧទកំ អលភន្តានិ សុក្ខិត្វាវិនស្សន្តិ, បលាលមេវ ហោន្តិ។
អនុគ្គហិតោតិ អាមិសានុគ្គហេន ចេវ ធម្មានុគ្គហេន ច អនុគ្គហិតោ។
អនុគ្គណ្ហោយ្យន្តិ ទ្វិហិបិ ឯតេហិ អនុគ្គហេហិ អនុគ្គណ្ហោយ្យំ។ អចិរបព្វជិតា ហិ
សាមណោរា ចេវ ឧហរភិក្ខុ ច ចីវរាទិបច្ចយវេកល្ខេ វា សតិ គេលញ្ញោ វា
សត្តារា វា អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ វា អាមិសានុគ្គហេន អនុគ្គហិតា កិលមន្តា ន
សក្កោន្តិ សជ្ឈាយំ វា មនសិការំ វា កាតុំ, ធម្មានុគ្គហេន អនុគ្គហិតា
ឧទ្ទេសេន ចេវ ឱវាទានុសាសនិយា ច បរិហាយមាណា ន សក្កោន្តិ អកុសលំ
បរិវេជ្ជត្វា កុសលំ ភាវេតុំ។ ឥមេហិ បន ទ្វិហិ អនុគ្គហេហិ អនុគ្គហិតា
កាយេន អកិលមន្តា សជ្ឈាយមនសិការេ បវត្តិត្វា យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជមាណា

អបរកាតេ តំ អនុគ្គហំ អលកន្តាបិ តេនេវ បុរិមាទុគ្គហេន លទ្ធពលា សាសនេ
បតិជ្ជហន្តិ, តស្មា ភកវតោ ឯវំ បរិវិតក្កោ ឧទចាធិ។

ភកវតោ បុរតោ ចាតុរហោសីតិ សត្តុ ចិត្តំ ញាត្វា - “ឥមេ ភិក្ខុ ភកវតា
បណាមិតា, ឥនាធិ នេសំ អនុគ្គហំ កាតុកាមោ ឯវំ ចិន្តេសិ, ការណំ ភកវា
ចិន្តេសិ, អហមេត្ថ ឧស្សហំ ជនេស្សមី”តិ បុរតោ ចាកដោ អហោសិ។ សន្តត្ថ
ភិក្ខុតិ ឥនំ សោ មហាព្រហ្មា យថា នាម ព្យត្តោ សូនោ យនេវ អម្ពិលក្កាធិសុ
រសជាតំ រញ្ជោ រុច្ឆតិ, តំ អភិសង្ខារេន សាទុតរំ កត្វា បុនទិវសេ ឧបនាមេតិ,
ឯវមេវ អត្ថនោ ព្យត្តតាយ ភកវតា អាហជឧបម័យេវ ឯវមេតំ
ភកវាតិអាធិវចនេហិ អភិសង្ខារិក្ខា ភកវន្តំ យាចន្តោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
អនុគ្គហាករណាត្ថំ វេទតិ។ តត្ថ អភិនទ្គត្វតិ “មម សន្តិកំ ភិក្ខុសង្ឃោ
អាគច្ឆត្វ”តិ។ ឯវមស្ស អាគមនំ សម្មិយាយមាណោ អភិនទ្គត្វ។ អភិវេទត្វតិ
អាគតស្ស ច ឱវាទានុសាសនី ទទន្តោ អភិវេទត្វ។

បដិសល្លាធាតិ ឯកីភាវា។ ឥន្ទាភិសង្ខារំ អភិសង្ខារសីតិ ឥន្ទី អកាសិ។
ឯកន្ទិហិកាយាតិ ឯកេកោ ចេវ ទ្វេ ទ្វេ ច ហុត្វា។ សារជ្ជមាណូចាតិ
ឱត្តប្បមាណសភាវា កាយមាណ។ កស្មា បន ភកវា តេសំ តថា ឧបសង្កមនាយ
ឥន្ទិមកាសីតិ? ហិតបត្តនាយ។ យទិ ហិ តេ វគ្គវគ្គា ហុត្វា អាគច្ឆេយ្យំ, “ភកវា
ភិក្ខុសង្ឃំ បណាមេត្វា អរញ្ចំ បរិដ្ឋោ ឯកទិវសម្មិ តត្ថ វេសិតុំ នាសក្ខិ,
វេតេនេវ អាគតោ”តិ កេឡិម្បិ ករេយ្យំ។ អថ នេសំ នេវ ពុទ្ធការវំ
បច្ចុបដ្ឋហេយ្យ, ន ធម្មទេសនំ សម្មជិន្និតុំ សមត្ថា ភវេយ្យំ។ សភយានំ បន
សសារជ្ជានំ ឯកន្ទិហិកាយ អាគច្ឆន្តានំ ពុទ្ធការវញ្ជោវ បច្ចុបដ្ឋិតំ ភវិស្សតិ,
ធម្មទេសនញ្ច សម្មជិន្និតុំ សក្ខិស្សន្តិតិ ចិន្តេត្វា តេសំ ហិតបត្តនាយ តថាវូបំ
ឥន្ទី អកាសិ។

និស័ទីស្ងួត តែសុ ហិ សារដ្ឋមានរូបេសុ អាគន្ធន្តេសុ ឯកោភិក្ខុ “មមំយេវ
សត្តាឌីលោកេតិ, មំយេវ មញ្ញោនិគ្គណ្ឌិតុកាមោ” តិ សណិកំ អាគន្ធាវន្តិត្វា
និស័ទី, អថញ្ញោ អថញ្ញោតិ ឯវំ បញ្ចភិក្ខុសតានិ និស័ទីសុ។ ឯវំ និសិទ្ធិំ បន
ភិក្ខុសង្ឃំ សីទន្តរេ សន្និសិទ្ធិំ មហាសមុទ្ធំវិយ និវាតេ បទីបំវិយ ច និច្ចលំ ទិស្វា
សត្តា ចិន្តេសិ - “ឥមេសំភិក្ខុនំ កីទិសី ធម្មទេសនាវដ្ឋតី” តិ? អថស្ស
ឯតទហោសិ - “ឥមេ អាហារហេតុ បណាមិតា, បិណ្ឌិយាលោបធម្មទេសនាវ
នេសំ សប្បាយា, តំ ទស្សត្វា មត្តកេ តិបរិវដ្តទេសនំ ទេសេស្សាមិ,
ទេសនាបរិយោសានេ សព្វេ អរហត្តំ ចាបុណិស្សន្តី” តិ។ អថ នេសំ តំ
ធម្មទេសនំ ទេសេន្តោ អន្តមិទំ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។

តត្ថ អន្តន្តិ បដិមំ លាមកំ។ យទិទំ បិណ្ឌោល្យន្តិ យំ ឯវំ បិណ្ឌាបរិយេសនេន
ជីវិកំ កប្បេន្តស្ស ជីវិតំ។ អយំ បនេត្ថ បនេត្តា - បិណ្ឌាយ ឧលតីតិ
បិណ្ឌាលោ, បិណ្ឌាលស្ស កម្មំ បិណ្ឌាល្យំ, បិណ្ឌាបរិយេសនេន
និច្ឆាទិតជីវិតន្តិ អត្តោ។ អភិសាទោតិ អក្កោសោ។ កុបិតា ហិ មនុស្សា អត្តនោ
បច្ចតិកំ “ចីវំ និវាសេត្វា កថាលំ គហេត្វា បិណ្ឌំ បរិយេសមាទោ ចរិស្សតី” តិ
អក្កោសន្តិ។ អថ វា បន “កី តុយ្ហំ អកាតត្ថំ អត្ថិ, យោ ភ្នំ ឯវំ ពលវា
វិរិយសម្បន្នោបិ ហិរោត្ថប្បំ បហាយ កបណោវិយ បិណ្ឌាលោវិចរសិ
បត្តចាលី” តិ? ឯវំ ម្យិ អក្កោសន្តិយេវ។ តញ្ច ខោ ឯតន្តិ ឯវំ តំ អភិសាបំ
សមានម្យិ បិណ្ឌាល្យំ។ កុលបុត្តា ឧបេន្តិ អត្តវសិកាតិ មម សាសនេ
ជាតិកុលបុត្តា ច អាចារកុលបុត្តា ច អត្តវសិកា ការណាវសិកា ហុត្វា
ការណាវសំ បដិច្ច ឧបេន្តិ។

រាជាភិទីតាតិអាទីសុ យេ រញ្ញោ សន្តកំ ខាទិត្វា រញ្ញោ ពន្ធនាគារេ ពន្ធបិតា
បលាយិត្វា បព្ពជន្តិ, តេ រាជាភិទីតា នាម។ តេ ហិ រញ្ញោ ពន្ធនំ អភិទីតត្តា

រាជានិគតា នាម។ យេ បន ចោរេហិ អជីយំ គហេត្វា ឯកច្ឆេសុ
មារិយមាណេសុ ឯកច្ឆេ “មយំ សាមិ តុម្ពេហិវិស្សជ្ជា គេហំ អនជ្ឈាវសិត្វា
បព្ពជិស្សាម, តត្ថ យំ យំ ពុទ្ធបូជាទិបុញ្ញំ ករិស្សាម, តតោ តុម្ពាកំ បត្តិ
ទស្សាមា” តិ តេហិវិស្សជ្ជា បព្ពជន្តិ, តេ ចោរានិគតា នាម។ តេបិ ហិ ចោរេហិ
មារេតព្ពតំ អនិគតាតិ ចោរានិគតា នាម។ យេ បន ឥណំ គហេត្វា បដិទាតុំ
អសក្កោន្តា បលាយិត្វា បព្ពជន្តិ, តេ ឥណដ្ឋា នាម, ឥណបិជ្ឈិតាតិ អត្ថោ។
ឥណដ្ឋាតិបិ ចាហេ, ឥណោ បិតាតិ អត្ថោ។ យេ រាជចោរធាតករោគកយានំ
អញ្ញាតវេន អភិក្ខតា ឧបទុតា បព្ពជន្តិ, តេ ភយដ្ឋា នាម, ភយបិជ្ឈិតាតិ អត្ថោ។
ភយដ្ឋាតិបិ ចាហេ, ភយេ បិតាតិ អត្ថោ។ អាជីវិកាបកតាតិ អាជីវិកាយ
ឧបទុតា អភិក្ខតា, បុត្តទារំ ចោសេតុំ អសក្កោន្តាតិ អត្ថោ។ ឌីតិណ្ណាម្ហាតិ
អត្ថោ អនុបវិជ្ជា។

សោ ច ហោតិ អភិជ្ឈាលូតិ ឥទំ សោ កុលបុត្តោ “ទុក្ខស្ស អន្តំ
ករិស្សាមី” តិ អាទិវសេន ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា បព្ពជិតោ, អបរភាគេ, តំ បព្ពជ្ជំ
តថារូបំ កាតុំ ន សក្កោតិ, តំ ទស្សេតុំ វុត្តំ។ តត្ថ អភិជ្ឈាលូតិ បរកណ្ណានំ
អភិជ្ឈាយិតា។ តិព្ពសារាគោតិ ពហាលរាគោ។ ព្យាបន្នចិត្តោតិ បូតិភាវេន
វិបន្នចិត្តោ។ បទុជ្ជមនសង្គម្ភោតិ តិឱណសិដ្ឋោវិយ គោណោ ទុជ្ជចិត្តោ។
មុជ្ជស្សតីតិ ភត្តនិក្ខិត្តកាកោវិយ នជ្ជស្សតិ, ឥធ កតំ ឯត្ថ នស្សតិ។
អសម្បជានោតិ និប្បញ្ញោ។ ឧន្ទាទិបរិច្ឆេទវិហិតោ។ អសមាហិតោតិ
ចណ្ណាសោតេ ពទ្ធនាវាវិយ ឧបចារប្បនាភាវេន អសណ្ឌិតោ។ វិព្ពន្ធចិត្តោតិ
ពន្ធរុន្ទមគោវិយ សន្តមនោ។ ចាកតិទ្រិយោតិ យថា គិហី បុត្តជីតរោ
ឌីលោកេន្តោ អសំវុតិទ្រិយោ ហោតិ, ឯវំ អសំវុតិទ្រិយោ។

ធរាណតន្ត្រី ធរានំ ធម្មជ្ជានេ អលាតំ។ ឧភតោបទិត្តំ មជ្ឈេ ក្នុងគតន្ត្រី
បមាណោ អដ្ឋង្គលមត្តំ ទិសុ ហ្មនេសុ អាទិត្តំ មជ្ឈេ ក្នុងមត្តិតំ។ នេវ គាមេតិ
សចេ ហិ តំ យុគនង្គ័លកោចានសិបក្ខមាសកាធិនំ អត្ថាយ ឧបនេតុំ សក្កា
អស្ស, គាមេ កដ្ឋត្តំ ជវេយ្យ។ សចេ ខេត្តកុដិយំ កដ្ឋត្តរមញ្ញកាធិនំ អត្ថាយ
ឧបនេតុំ សក្កា, អវញ្ញេ កដ្ឋត្តំ ជវេយ្យ។ យស្មា បន ឧភយថាបិ ន សក្កា, តស្មា
ឃំ វុត្តំ។ គិហិភោគា ច បរិហិណោតិ យោ អគារេ វសន្តេហិ គិហិហិ ឆាយដ្ឋេ
ភាជិយមាណេ ភោគាលទ្ធព្វោ អស្ស, តតោ ច បរិហិណោ។ សាមញ្ញត្ថញ្ញាតិ
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ ឱវាទេ បត្វា បរិយត្តិបដិវេជវសេន បត្តព្ពំ សាមញ្ញត្ថញ្ញា
តមញ្ញ បន ឧបមំ សត្តា ន ឧស្សីលស្ស វសេន អាហរិ, បរិសុទ្ធសីលស្ស បន
អលសស្ស អភិជ្ឈាធិហិ ឆោសេហិ ឧបហតស្ស បុគ្គលស្ស តមំ ឧបមំ អាហរិ។

តយោមេ, ភិក្ខុវេតិ កស្មា អារទ្ធិ? តមស្ស បុគ្គលស្ស ធរាណតសទិសភារោ
នេវ មាតាបិតុហិ កតោ, ន អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ, តមេហិ បន ចាបរិកក្កេហិ
កតោតិ ធស្សនត្តំ អារទ្ធិ។ អនិមិត្តំ វា សមាធិន្តិវិបស្សនាសមាធិ។ សោ ហិ
និច្ចនិមិត្តាធិនំ សមុគ្សាតនេន អនិមិត្តោតិ វុច្ចតិ។ ឯត្ថ ច ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា
មិស្សកា, អនិមិត្តសមាធិ បុព្វភាគោ។ អនិមិត្តសមាធិ វា មិស្សកោ,
សតិបដ្ឋានា បុព្វភាគាតិ វេទិតញ្ញា។

ទ្វេមា, ភិក្ខុវេ, ទិដ្ឋិយោតិ តទំ បន ន កេវលំ អនិមិត្តសមាធិការវនា
តមេសំយេវ តិណ្ណំ មហាវិកក្កានំ បហានាយ សំវត្ថតិ, សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋិនម្បិ
បន សមុគ្សាតំ ករោតីតិ ធស្សនត្តំ វុត្តំ។ ន វជ្ជវា អស្សន្តិ និទ្ទោសោ កវេយ្យំ។
សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។ តតិ ភកវា តមស្មិម្បិ សុត្តេ ទេសនំ តីហិ ភវេហិ
វិទិវត្តេត្វា អវហត្តេន ក្ខេដំ គណ្ហិ។ ទេសនាវសានេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ សហ
បដិសម្ពិទាហិ អវហត្តំ ចាបុណីស្វតិ។ អជ្ជមំ។

៩. ចាលិលេយ្យសុត្តន្ត

៨០. នវមេ ចារិកំ បក្កាមីតិ កោសម្ពុត្តានំ ភិក្ខុនំ កលហកាលេ សត្តា
ឯកទិវសំ ធិយីតិស្ស កោសលរញ្ជោ វត្ថុំ អាហរិត្វា “ន ហិ វេរេន វេរានិ,
សម្មន្តិធខុ ធានន” ត្ថិអាធិហិ (ធម. ប. ៥) កាថាហិ ឱវទតិ។ តំទិវសំ តេសំ កលហំ
ករោន្តានំយេវ វត្ថុវិភាតា។ ធុតិយទិវសេបិ ភគវា តមេវ វត្ថុំ កថេសិ។
តំទិវសម្បិ តេសំ កលហំ ករោន្តានំយេវ វត្ថុវិភាតា។ តតិយទិវសេបិ ភគវា
តមេវ វត្ថុំ កថេសិ។ អថ នំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ឯវមាហា - “អប្បោស្សក្កោ, ភន្តេ,
ភគវា ធិជ្ឈនម្ពសុខិហារំ អនុយុត្តោ វិហារតុ, មយមេតេន ភណ្ឌានេន កលហោន
វិគ្គហោន វិវាទេន បញ្ញាយិស្សមា” តិ។ សត្តា “បរិយាធិណ្ឌារូបចិត្តា ខោ ឥមេ
មោយបុរិសា, ន ឥមេ សក្កា សញ្ញាបេតុ” ត្ថិ ចិន្តេត្វា - “កី មយ្ហំ ឥមេហិ,
ឯកចារវាសំ វសិស្សមី” តិ? សោ ចាតោវ សរិរបដិជគ្គនំ កត្វា កោសម្ពុយំ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កញ្ចិបិ អនាមន្តេត្វា ឯកោវ អនុតិយោ ចារិកំ បក្កាមិ។

យស្មី, អារុសោ, សមយេតិ ឥទំ ថេរោ យស្មាស្ស អជ្ឈ ភគវា ឯកេន ភិក្ខុនា
សន្និ បក្កមិស្សតិ, អជ្ឈ ធិហិ, អជ្ឈ សតេន, អជ្ឈ សហស្សេន, អជ្ឈ ឯកកោវាតិ
សព្វោ ភគវតោ ចារោ វិធិតោ ចាកដោ បច្ចក្ខោ, តស្មា អាហា។

អនុបុព្វេនាតិ កាមនិកមបដិចាជិយា បិណ្ឌាយ ចរមាណោ ឯកចារវាសំ
តោវ វសមាទំ ភិក្ខុំ បស្សិតុកាមោ ហុត្វា ពាលកលោណាការកាមំ អគមាសិ។
តត្ថ ភគុត្តេស្ស សកលបច្ឆាភត្តញ្ចោវ តិយាមវត្តិញ្ច ឯកចារវាសេ អាធិសំសំ
កថេត្វា បុនទិវសេ តេន បច្ឆាសមណោន បិណ្ឌាយ ចរិត្វា តំ តត្ថេវ និវត្តេត្វា
“សមគ្គវាសំ វសមាទេ តយោ កុលបុត្តេ បស្សិស្សមី” តិ ចាជីនំសមិគទាយំ
អគមាសិ។ តេសម្បិ សកលបច្ឆាភត្តញ្ចោវ តិយាមវត្តិញ្ច ឯកចារវាសេ
អាធិសំសំ កថេត្វា តេ តត្ថេវ និវត្តេត្វា ឯកកោវ ចាលិលេយ្យ នគរភិមុខោ

បង្កើតមិត្តា អនុបុព្វេន ចាលិលេយ្យនគរំ សម្បត្តោ។ តេន វុត្ថំ - “អនុបុព្វេន
ចារិកំ ចរមាឆោ យេន ចាលិលេយ្យកំ, តទវសរី” តិ។

កទ្ទុសាលមូលេតិ ចាលិលេយ្យវាសិនោ ភគវតោ ធានំ ធនា
ចាលិលេយ្យតោ អវិទូរេ វត្ថុតវនសណ្ឋោ ឆាម អត្ថិ, តត្ថ ភគវតោ
បណ្ណាសាលំ កត្វា “ឯត្ថ វសថា” តិ បដិញ្ញំ ការេត្វា វាសយីសុ។ កទ្ទុសាលោ បន
តត្ថេកោ មនាចោ លទ្ធកោ សាលរុក្ខោ។ ភគវា តំ នគរំ ឧបនិស្សាយ តស្មី
វនសណ្ឋោ បណ្ណាសាលសមីបេ តស្មី វុត្ថុមូលេ វិហារតិ។ តេន វុត្ថំ
“កទ្ទុសាលមូលេ” តិ។

ឯវិហារន្តេ បនេត្ថ តថាគតេ អញ្ញាតរោ ហត្ថិនាគោ ហត្ថិនិហិ
ហត្ថិចោតកាធិហិ គោចរភូមិតិ ត្ថោតាហនាធិសុ ឧញ្ញាធូរោ យូរេ ឧក្កណ្ឌិតោ
“កី មេ ឥមេហិ ហត្ថិហិ” តិ? យូរំ បហាយ មនុស្សបដំ កច្ឆន្តោ
ចាលិលេយ្យកវនសណ្ឋោ ភគវន្តំ ធិស្វា យជសហស្សេន ធិញ្ញាបិតសន្តាចោ
វិយ ធិញ្ញតោ ហុត្វា សត្តុ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ សត្តុ វត្ថុបដិវត្ថំ
ករោន្តោ មុខឆោវនំ ទេតិ, ញាណាធកំ អាហារតិ, ទន្តកដ្ឋំ ទេតិ, បរិវេណំ
សម្មជ្ជតិ, អវញ្ញតោ មធុរាធិ ជលាជលាធិ អាហារិត្វា សត្តុនោ ទេតិ។ សត្តា
បរិភោគំ ករោតិ។

ឯកធិវសំ សត្តា វត្ថុភាគសមនន្តរេ បង្កើតមិត្តា ចាសាលាជលកេ និសីធិ។
ហត្ថិហិ អវិទូរេ ហនេ អដ្ឋាសិ។ សត្តា បច្ឆតោ ឱលោកេត្វា ន កិញ្ចិ អទ្ទុស, ឯវំ
បុរតោ ច ឧកយបស្សេសុ ច។ អថស្ស “សុខំ វតាហំ អញ្ញាត្រ តេហិ
កណ្ណានការកេហិ វសាមី” តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈិ។ ហត្ថិនោបិ “មយា ឆាមិតសាខំ អញ្ញោ
ខាធន្តា នត្ថិ” តិ អាធិនិ ចិន្តេត្វា - “សុខំ វត ឯកកោវ វសាមិ, សត្តុ វត្ថុ កាតុ
លភាមី” តិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈិ។ សត្តា អត្ថនោ ចិត្តំ ឱលោកេត្វា - “មម តាវ វុត្ថំ ធិសំ

ចិត្តំ, កើតិសំ នុ ខោ ហត្ថិស្សា”តិ តស្សាបិ តាទិសមេវ ទិស្វា “សមេតិ នោ
ចិត្ត”ន្តិ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“ឯតំ នាគស្ស នាគេន, ញ្ញ្យសាទន្តស្ស ហត្ថិនោ;
សមេតិ ចិត្តំ ចិត្តេន, យទេកោ រមតី វេន”តិ។ (មហាវ. ៤៦៧);

អថ ខោ សម្ពហុលាភិក្ខុតិ អថ ឯវំ តថាគតេ តត្ថវិហារន្តេ បញ្ចសតា
ទិសាសុ វស្សំវុត្តាភិក្ខុ។ យេនាយស្មា អានន្នោតិ “សត្តា កិរ ភិក្ខុសង្ឃំ
បណ្ណាមេត្វា អរហ្មំ បរិវេជ្ជា”តិ អត្ថនោ ធម្មតាយ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធុំ អសក្កោន្តា
យេនាយស្មា អានន្នោ, តេនុបសង្កមីសុ។

អនន្តរា អាសវានំ ខយោតិ មគ្គានន្តរំ អរហត្តជលំ។ វិចយសោតិ វិចយេន,
តេសំ តេសំ ធម្មានំ សភាវិចិននសមត្ថេន ញ្ញាណេន បរិច្ឆិន្ទិត្វាតិ អត្តោ។
ធម្មោតិ សាសនធម្មោ។ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានាតិអាទិ យេ យេ កោដ្ឋាសេ
បរិច្ឆិន្ទិត្វា ធម្មា ទេសិតោ, តេសំ បកាសនត្ថាយ វុត្តំ។ សមនុបស្សនាតិ
ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា។ សង្ខារោ សោតិ ទិដ្ឋិសង្ខារោ សោ។ តតោជា សោ
សង្ខារោតិ តតោ តណ្ហាតោ សោ សង្ខារោ ជាតោ។ តណ្ហាសម្បយុត្តេសុ
ចិត្តេសុបិ ចត្វសុ ចិត្តេសុ ឯស ជាយតិ។ សាមិ តណ្ហាតិ សា ទិដ្ឋិសង្ខារស្ស
បច្ចយក្ខតា តណ្ហា។ សាមិ វេទនាតិ សា តណ្ហាយ បច្ចយក្ខតា វេទនា។ សោមិ
ជស្សោតិ សោ វេទនាយ បច្ចយោ អវិជ្ជាសម្ពស្សោ។ សាមិ អវិជ្ជាតិ សា
ជស្សសម្បយុត្តា អវិជ្ជា។

នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយាតិ សចេ អហំ នកវេយ្យំ, មម បរិក្ខារោបិ ន
កវេយ្យ។ នាកវិស្សំ, ន មេ ភវិស្សតីតិ សចេ បន អាយតិម្បិ អហំ នកវិស្សាមិ,
ឯវំ មម បរិក្ខារោបិ នកវិស្សតិ។ ឯត្ថកេ ថានេ ភគវា តេន ភិក្ខុនា

គហិតគហិតទិដ្ឋវិស្សជ្ជាបេន្តោ អាគតោ បុគ្គលជ្ឈាសយេនបិ
 ទេសនាវិលាសេនបិ។ តតោជាសោសម្ពាសោ តណ្ហាសម្បយុត្តចិត្ត
 វិចិត្តិញ្ញាវ នត្ថិ, កេវិចិត្តិញ្ញាសម្ពាសោ តណ្ហាតោ ជាយតីតិ? អប្បហ័នត្តា។
 យស្ស ហិ តណ្ហាយ អប្បហ័នាយ សោ ឧប្បជ្ជតិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។ ទិដ្ឋិយាបិ
 ឯសេវ នយោ លព្ពតិយេវ ចត្វសុ ហិ ចិត្តប្បាទេសុ សម្បយុត្តទិដ្ឋិ នាម នត្ថិ។
 យស្មា បន តណ្ហាយ អប្បហ័នត្តា សា ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា តំ សន្ធាយ តត្រាបិ
 អយមត្ថោ យុជ្ជតិ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ តេវីសតិយា ហានេសុ អរហន្តំ ចាបេត្វា
 វិបស្សនា កថិតា។ នវមំ។

១០. បុណ្ណាមសុត្តវណ្ណនា

៨២. ទសមេ តទហុចោសថេតិអាទិ បវារណាសុត្តេ វិត្តាវតមេវ។ កិញ្ចិទេវ
 ទេសន្តិ កិញ្ចិ ការណំ។ សកេ អាសនេ និសីទិត្វា បុច្ឆយទាកម្ពុសីតិ កស្មា
 ឯវមាហា? សោ កិវ ភិក្ខុ បញ្ចសតភិក្ខុបរិវារោ។ អាចរិយេ បន បិតកេ បុច្ឆន្តេ
 សចេ តេ ភិក្ខុ និសីទន្តិ, សត្តវ ការំ កតំ ហោតិ, អាចរិយេ អការំ។ សចេ
 ឧជ្ឈហន្តិ, អាចរិយេ ការំ កតំ ហោតិ, សត្តវ អការំ។ ឥតិ នេសំ ចិត្តំ អនេកក្កំ
 ភវិស្សតិ, ទេសនំ សម្បជិដ្ឋិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ តស្មី បន និសីទិត្វា បុច្ឆន្តេ តេសំ
 ចិត្តំ ឯកក្កំ ភវិស្សតិ, ទេសនំ សម្បជិដ្ឋិតុំ សក្ខិស្សន្តិ ព្យាត្វា ភកវា ឯវមាហា។
 ឥមេ នុ ខោ, ភន្តេតិ អយំ ថេរោ បញ្ចន្តិ ភិក្ខុសតានំ អាចរិយោ, បញ្ចក្ខន្ធមត្តម្យិ
 នប្បជានាតីតិ ន វត្តញ្ចោ។ បញ្ចំ បុច្ឆន្តេន បន “ឥមេ បញ្ចាទានក្ខន្ធា, ន
 អញ្ចោ” តិ ឯវំ ជានន្តេនវិយ ហុត្វា បុច្ឆិតុំ ន វជ្ជតិ, តស្មា អជានន្តោវិយ បុច្ឆតិ។
 តេបិ ចស្ស អន្តោវាសិកា “អម្ពាភំ អាចរិយោ ‘អហំ ជានាមី’ តិ ន កថេតិ,
 សព្វញ្ញតញ្ញាណោ បន សទ្ធិ សំសន្និត្វាវ កថេតី” តិ សោតព្ពំ សន្ធាតព្ពំ
 មញ្ញស្សន្តិ តិ បិ អជានន្តោវិយ បុច្ឆតិ។

ធនូម្ហូលកាតិ តណ្ហាធនូម្ហូលកា។ ន ខោភិក្ខុ តញ្ជោវ ឧបាទានំ តេ
បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាតិ យស្មា ធនូរាគមន្តំ បញ្ចក្ខន្ធា ន ហោតិ, តស្មា ឥទំ វុត្តំ។
យស្មា បន សហជាតតោ វា អារម្មណតោ វា ខន្ធេ មុញ្ញោត្វា ឧបាទានំ នត្ថិ, តស្មា
នាបិ អញ្ញាត្រ បញ្ចហិ ឧបាទានក្ខន្ធហិ ឧបាទានន្តិ វុត្តំ។
តណ្ហាសម្បយុត្តស្មិញ្ញំ ចិត្តេ វុត្តមាទេ តំចិត្តសមុជ្ឈានរូបំ រូបក្ខន្ធា, វេបេត្វា តំ
តណ្ហំ សេសា អរូបធម្មា ចត្តារោ ខន្ធាតិ សហជាតតោបិ ខន្ធេ មុញ្ញោត្វា
ឧបាទានំ នត្ថិ។ ឧបាទានស្ស បន រូបាធិសុ អញ្ញាតំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បជ្ឈនតោ
អារម្មណតោបិ បញ្ចក្ខន្ធហិ មុញ្ញោត្វា ឧបាទានំ នត្ថិ។ ធនូរាគវេមត្តតាតិ
ធនូរាគនានត្ថំ។ ឯវំ ខោភិក្ខុតិ ឯវំ រូបារម្មណស្ស ធនូរាគស្ស វេទនាធិសុ
អញ្ញាតំ អារម្មណំ អករណតោ សិយា ធនូរាគវេមត្តតា។ ខន្ធាធិវចនន្តិ ខន្ធាតិ
អយំ បញ្ញាតិ។ អយំ បន អនុសន្និ ន យជិយតិ, កិញ្ចាបិ ន យជិយតិ,
សានុសន្និការំ បុច្ឆា, សានុសន្និកំ វិស្សន្នំ។ អយញ្ញំ ថេរោ តេសំ តេសំ ភិក្ខុនំ
អជ្ឈាសយេន បុច្ឆតិ, សត្តាបិ តេសំ តេសំ អជ្ឈាសយេនេវ វិស្សន្នតិ។ សេសំ
សត្តត្ថ ឧត្តានមេវ។ ធនមំ។

ឥមស្ស ច បន វគ្គស្ស ឯកេកស្មី សុត្តេ បញ្ចសតា បញ្ចសតា ភិក្ខុ
អរហត្តំ បត្តាតិ។

ខន្ធនិយវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. ថេរវគ្គោ

១. អាណន្តសុត្តវណ្ណនា

៨៣. ថេរវគ្គស្ស បឋមេ មន្តាណិបុត្តោតិ, មន្តាណិយា នាម ព្រាហ្មណិយា
បុត្តោ។ ឧបាទាយាតិ អាគម្ម អារត្ត សន្ធាយ បជិច្ច។ អស្មីតិ ហោតិ តិ អស្មីតិ ឯវំ

បរវត្តំ តណ្ហាមានទិដ្ឋិបបញ្ចត្តយំ ហោតិ។ ឧបាហោតិ តរុណោ។ យុវាតិ
 យោព្ពនេន សមន្មាគតោ។ មណ្ឌានកជាតិកោតិ មណ្ឌានកសភារោ
 មណ្ឌានកសីលោ។ មុខនិមិត្តន្តិ មុខបដិពិម្ពំ។ តញ្ញា បរិសុទ្ធី អាទាសមណ្ឌលំ
 បដិច្ច បញ្ញាយតិ។ កី បន តំ ឱលោកយតោ សកមុខំ បញ្ញាយតិ, បរមុខន្តិ?
 យទិ សកំ ភវេយ្យ, បរមុខំ ហុត្វា បញ្ញាយេយ្យ, អថ បរស្ស ភវេយ្យ,
 វណ្ណាធិហិ អសទិសំ ហុត្វា បញ្ញាយេយ្យ។ តស្មា ន តំ អត្តនោ, ន បរស្ស,
 អាទាសំ បន និស្សាយ និកាសរូបំ នាម តំ បញ្ញាយតីតិ វទន្តិ។ អថ យំ ឧទកេ
 បញ្ញាយតិ, តំ កេន ការណោនាតិ? មហាភូតានំ វិសុទ្ធិតាយ។ ធម្មោ មេ
 អភិសមិតោតិ មយា ញាណេន ចតុស្តង្គធម្មោ អភិសមាគតោ,
 សោតាបន្នោស្មិ ជាតោតិ កថេសិ។ បឋមំ។

២. តិស្សសុត្តវណ្ណា

៨៤. ទុតិយេ មធុរកជាតោវិយាតិ សញ្ញាតគរុភារោវិយ អកម្មញ្ញោ។
 ទិសាបិ មេតិ អយំ បុរត្ថិមា អយំ ទក្ខិណាតិ វេទិសាបិ មយ្ហំ ន បក្ខាយន្តិ, ន
 ចាកជា ហោន្តិទិ វទតិ។ ធម្មាបិ មំ ន បដិភន្តិទិ បរិយត្តិធម្មាបិ មយ្ហំ ន
 ឧបជ្ឈហន្តិ, ឧគ្គហិតំ សជ្ឈាយិតំ ន ទិស្សតីតិ វទតិ។ វិចីកិច្ឆាតិ នោ
 មហាវិចីកិច្ឆា។ ន ហិ តស្ស “សាសនំ និយ្យនិកំ នុ ខោ, ន នុ ខោ” តិ វិមតិ
 ឧប្បជ្ឈតិ។ វេទិ បនស្ស ហោតិ “សក្ខិស្សមិ នុ ខោ សមណធម្មំ កាតុំ, ឧទាហុ
 បត្តិចីវរធារណាមត្តមេវ ករិស្សមី” តិ។

កាមានមេតំ អធិវចនន្តិ យថា ហិ និន្នំ បល្លលំ ឱលោកេន្តស្ស
 ទស្សនរាមណោយ្យកមត្តំ អត្ថិ, យោ បនេត្ត ឱតរតិ, តំ ចណ្ឌមីនាកុលតាយ
 អាកឡិក្ខា អនយព្យសនំ ចាបេតិ, វេទិមេវំ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ ចក្កុទ្ធារាធិនំ
 អារម្មណេ រាមណោយ្យកមត្តំ អត្ថិ, យោ បនេត្ត គេធំ អាបជ្ឈតិ, តំ អាកឡិក្ខា

និរយាធិសុ ឯវ បក្ខិបន្តិ។ អប្បស្សនា ហិ កាមា ពហុទុក្ខា ពហុចាយាសា,
អាធិនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោតិ ឥមំ អត្តវសំ បដិច្ច “កាមាណមេតំ អធិវចន” ត្ថំ វុត្ថំ។
អហមនុគ្គហោនាតិ អហំ ធម្មាមិសានុគ្គហេហិ អនុគ្គណ្ហាមិ។ អភិនន្និតិ
សម្បជិដ្ឋិ។ ន កេវលញ្ច អភិនន្និ, ឥមំ បន សត្តុ សន្តិកា អស្សាសំ លភិទ្ធា
យដេន្តោ វាយមន្តោ កតិចាហោន អវហត្ថ បតិជ្ជាសិ។ ទុតិយំ។

៣. យមកសុត្តវណ្ណនា

៨៥. តតិយេ ទិដ្ឋិកតត្ថិ សចេ ហិស្ស ឯវំ ភវេយ្យ “សម្ពាទា ឧប្បជ្ឈន្តិ ចេវ
និរុដ្ឋន្តិ ច, សម្ពាទា ប្បវត្តមេវ អប្បវត្តំ ហោតិ” តិ, ទិដ្ឋិកតំ នាម ន ភវេយ្យ,
សាសនាវចរិកំ ញាណំ ភវេយ្យ។ យស្មា បនស្ស “សត្តោ ឧប្បជ្ឈតិ វិនស្សតិ” តិ
អហោសិ, តស្មា ទិដ្ឋិកតំ នាម ជាតំ។ ថាមសា បរាមាសាតិ ទិដ្ឋិថាមេន ចេវ
ទិដ្ឋិបរាមាសេន ច។

យេនាយស្មា សារិបុត្តោតិ យថា នាម បច្ចន្តេ កុបិតេ តំ វុបសមេតុំ
អសក្កោន្តា រាជបុរិសា សេនាបតិស្ស វា រញ្ជោ វា សន្តិកំ គច្ឆន្តិ, ឯវំ
ទិដ្ឋិកតវសេន តស្មី ចេវ កុបិតេ តំ វុបសមេតុំ អសក្កោន្តា តេ ភិក្ខុ យេន
ធម្មរាជស្ស ធម្មសេនាបតិ អាយស្មា សារិបុត្តោ, តេនុបសង្កមីសុ។ ឯវំព្យាទោតិ
តេសំ ភិក្ខុនំ សន្តិកេវិយ ចេវស្ស សម្មា បគ្គយ្ហ វុត្ថំ អសក្កោន្តា ឱលម្ពន្តេន
ហនយេន “ឯវំព្យាទោ” តិ អាហ។ តំ កី មញ្ញសិ, អាវុសោតិ? ឥទំ ចេវេ តស្ស
វចនំ សុត្វា, “នាយំ អត្តនោ លទ្ធិយំ ទោសំ បស្សតិ, ធម្មទេសនាយ អស្ស តំ
ចាកដំ ករិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា តិបរិវដ្តំ ទេសនំ ទេសេតុំ អារភិ។

តំ កី មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, រូបំ តថាគតោតិ ឥទំ កស្មា អារទ្ធា?
អនុយោគវុត្ថំ ធាបនត្ថំ។ តិបរិវដ្តំ ទេសនាវសានស្មីញ្ញិ ចេវេ សោតាបន្នោ

ជាតោ។ អថ នំ អនុយោគវត្ថុំ ធាបេតុំ “តំ កី មញ្ញសី” តិអាទិមាហា?
តថាគតោតិ សត្តោ។ រូបំ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណាន្តិ ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធន្ត
សម្មិល្លោត្វា “តថាគតោ” តិ សមនុបស្សសីតិ បុច្ឆតិ។ ឯត្ថ ច តេ, អារុសោតិ
ឥទំ ថេរស្ស អនុយោគេ ភុម្មំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ឯត្ថ ច តេ ឯត្ថកេ ហានេ ធិដ្ឋេវ
ធម្មេ សច្ចតោ ជីវតោ សត្តេ អនុបលត្តិយមាណេតិ។ សចេ តំ, អារុសោតិ
ឥទេមតំ អញ្ញំ ព្យាករាបេតុកាមោ បុច្ឆតិ។ យំ ទុក្ខំ តំ និរុទ្ធន្តិ យំ ទុក្ខំ, តទេវ
និរុទ្ធី, អញ្ញោ សត្តោ និរុដ្ឋនកោ នាម នត្ថិ, ឯវំ ព្យាករេយ្យន្តិ អត្តោ។

ឯតស្សេវ អត្តស្សាតិ ឯតស្ស បឋមមគ្គស្ស។ ភិយ្យោសោមត្តាយ
ញ្ញាណាយាតិ អតិរេកប្បមាណាស្ស ញ្ញាណាស្ស អត្តាយ, សហវិបស្សនកានំ
ឧបរិ ច តិណ្ណំ មគ្គានំ អាវិការត្តាយាតិ អត្តោ។ អារក្ខសម្មន្នោតិ
អន្តោអារក្ខន ថេវ ពហិអារក្ខន ច សមន្នាគតោ។ អយោគក្ខេមកាមោតិ
ចត្វហិ យោគេហិ ខេមការំ អនិច្ចន្តោ។ បសយ្ហាតិ បសយ្ហិត្វា អភិភវិត្វា។
អនុបខដ្ឋាតិ អនុបរិសិត្វា។

បុព្វដ្ឋាយីតិអាទីសុ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា អាសនតោ បឋមតរំ វុដ្ឋាតីតិ
បុព្វដ្ឋាយី។ តស្ស អាសនំ ទត្វា តស្មី និសិន្នេ បច្ឆា និបតតិ និសីទតីតិ,
បច្ឆានិចាតិ។ ចាតោវ វុដ្ឋាយ “ឯត្ថកា កសិវុត្ថំ គច្ឆេ, ឯត្ថកា វិបិតុ” ន្តិ វា
សព្វបឋមំ វុដ្ឋាតីតិ បុព្វដ្ឋាយី។ សាយំ សព្វេសុ អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ
គតេសុ គេហាស្ស សមន្តតោ អារក្ខំ សំវិធាយ ធារានិ ជកេត្វា សព្វបច្ឆា
និបជ្ឈនតោបិ បច្ឆានិចាតិ។ “កី ករោមិ, អយ្យបុត្ត? កី ករោមិ អយ្យបុត្តា” តិ?
មុខំ ឱលោកេន្តោ កីការំ បដិសារេតីតិ កីការបដិស្សវី។ មនាបំ ចរតីតិ
មនាបចារី។ មិយំ វេទតីតិ មិយវាទី។ មិត្តតោបិ នំ សទ្ធមហាយ្យាតិ មិត្តោ មេ

អយន្តិ សន្តបាយ្យវិស្សសំ អាបន្នេយ្យាតិ ឯកតោ ចានភោជនាធិ ករោត្តោ
វិស្សសិកោ ភវេយ្យ។ សិវិស្សត្ថោតិ សុដ្ឋវិស្សត្ថោ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្ពសំសន្ននំ - ពាលគហបតិបុត្តោវិយ ហិ
វដ្ឋសន្និស្សិតកាលេ អស្សុតវា បុប្ផន្នេនា, វេកបច្ឆាមិត្តោវិយ អពលទុព្ពលា
បញ្ចក្ខន្ធា, វេកបច្ឆាមិត្តស្ស “ពាលគហបតិបុត្តំ ឱបជ្ជហិស្សមី”តិ
ឱបគតកាលោវិយ បដិសន្ធិក្ខណោ ឱបគតា បញ្ចក្ខន្ធា, តស្ស ហិ “ន មេ អយំ
សហាយោ, វេកបច្ឆតិកោ អយ”ន្តិ អជាននកាលោវិយ
វដ្ឋនិស្សិតបុប្ផន្នស្ស បញ្ចក្ខន្ធន្ទ “ន ឥមេ មយ្ហ”ន្តិ អគហេត្វា “មម រូបំ, មម
វេទនា, មម សញ្ញា, មម សង្ខារា, មម វិញ្ញាណ”ន្តិ គហិតកាលោ,
វេកបច្ឆតិកស្ស “មិត្តោ មេ អយ”ន្តិ គហេត្វា សក្ការករណកាលោវិយ
“មម ឥមេ”តិ គហេត្វា បញ្ចន្នំ ខន្ធានំ ម្ហាបនភោជនាធិហិ
សក្ការករណកាលោ, “អតិវិស្សត្ថោ មេ អយ”ន្តិ ព្យាត្វា សក្ការំ ករោន្តស្សេវ
អសិនា សីសន្និទ្ធនំវិយ វិស្សត្ថស្ស ពាលបុប្ផន្នស្ស តិឱណេហិ ភិជ្ជមាណេហិ
ខន្ធហិ ជីវិតបរិយាទានំ វេទិតព្ពំ។

ឧបេតីតិ ឱបគច្ឆតិ។ ឧបាទិយតីតិ គណ្ណាតិ។ អធិជ្ជាតីតិ អធិតិជ្ជតិ។ អត្តា
មេតិ អយំ មេ អត្តាតិ។ សុតវា ច ខោ, អារុសោ, អរិយសារកោតិ យថា បន
បណ្ឌិតោ គហបតិបុត្តោ ឯវំ ឱបគតំ បច្ឆតិកំ “បច្ឆតិកោ មេ អយ”ន្តិ ព្យាត្វា
អប្បមត្តោ តានិ តានិ កម្មានិ ការេត្វា អនត្តំ បរិហារតិ, អត្តំ ចាបុណាតិ, ឯវំ
សុតវា អរិយសារកោបិ “ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតី”តិ អាទិនា នយេន
បញ្ចក្ខន្ធន្ទ អហន្តិ វា មមន្តិ វា អគហេត្វា, “បច្ឆតិកា មេ ឯតេ”តិ ព្យាត្វា
រូបសត្តកអរូបសត្តកាធិវសេន វិបស្សនាយ យោជេត្វាវ តតោនិទានំ ទុក្ខំ
បរិវេជ្ជេត្វា អគ្គដលំ អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។ តតិយំ។

៤. អនុរាជសុត្តន្តបិដក

៨៦. ចតុត្ថេ អវញ្ញកុដិកាយន្តិ តស្សេវ វិហារស្ស បច្ឆន្នេ បណ្ណាសាលាយំ។
តំ តថាគតោតិ តុម្ហាកំ សត្តា តថាគតោ តំ សត្តំ តថាគតំ។ អញ្ញត្រ
ឥមេហិតិ តស្ស កិវ ឯវំ អហោសិ “ឥមេ សាសនស្ស បដិបក្ខា បដិវិលោមា,
យថា ឥមេ ភណ្ឌិន្តិ, ន ឯវំ សត្តា បញ្ញាបេស្សតិ, អញ្ញថា បញ្ញាបេស្សតិ”តិ។
តស្មា ឯវមាហា។ ឯវំ វុត្ថេ តេ អញ្ញតិត្តិយាតិ ឯវំ ថេរេន អត្ថនោ ច បរេសព្វា
សមយំ អជានិត្វា វុត្ថេ ឯកទេសេន សាសនសមយំ ជានន្តា ថេរស្ស វាទេ ទោសំ
នាតុកាមា តេ អញ្ញតិត្តិយា បរិព្ពាជកា អាយស្មន្តំ អនុរាជំ ឯតទវោចំ។

តំ កី មញ្ញសិ អនុរាជានិ សត្តា តស្ស កថំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “អយំ ភិក្ខុ
អត្ថនោ លទ្ធិយំ ទោសំ ន ជានាតិ, ការកោ បនេស យុត្តយោគោ,
ធម្មទេសនាយ ឯវំ នំ ជានាបេស្សមី”តិ តិបរិវដ្តំ ទេសនំ ទេសេតុកាមោ “តំ កី
មញ្ញសិ, អនុរាជ”តិ អាធិមាហា។ អថស្ស តាយ ទេសនាយ អវហត្ថប្បត្តស្ស
អនុយោគវត្ថំ អាហេបេន្តោ តំ កី មញ្ញសិ, អនុរាជ? រូបំ តថាគតោតិ អាធិមាហា។
ទុក្ខញ្ចេវ បញ្ញាបេមិ, ទុក្ខស្ស ច និរោធន្តិ វដ្តទុក្ខញ្ចេវ វដ្តទុក្ខស្ស ច និរោធំ
និព្វានំ បញ្ញាបេមិ។ ទុក្ខន្តិ វា វចនេន ទុក្ខសច្ចំ គហិតំ។ តស្មី គហិតេ
សមុទយសច្ចំ គហិតមេវ ហោតិ, តស្ស មូលត្តា។ និរោធន្តិ វចនេន និរោធសច្ចំ
គហិតំ។ តស្មី គហិតេ មគ្គសច្ចំ គហិតមេវ ហោតិ តស្ស ឧបាយត្តា។ ឥតិ បុព្វេ
ចាហំ, អនុរាជ, ឯតវហិ ច ចតុសច្ចមេវ បញ្ញាបេមីតិ ទស្សេតិ។ ឯវំ ឥមស្មី សុត្ថេ
វដ្តិវដ្តមេវ កថិតំ។ ចតុត្ថំ។

៥. វគ្គលីសុត្តន្តបិដក

៨៧. បញ្ចមេ កុម្មការនិវេសនេតិ កុម្មការសាលាយំ។ ថេរោ កិរ វុត្តវស្សោ
បវារេត្វា ភគវន្តំ ទស្សនាយ អាគច្ឆតិ។ តស្ស នគរមជ្ឈេ មហាអាពាធា
ឧប្បជ្ឈិ, ចាទាន វហន្តិ។ អថ នំ មញ្ចកសិវិកាយ កុម្មការសាលំ អាហារីសុ។ សា
ច សាលា តេសំ កម្មសាលា, ន និវេសនសាលា។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ
“កុម្មការនិវេសនេ វិហរតី” តិ។ ពាឡិគិលានោតិ អធិមត្តគិលានោ។
សមធាសីតិ សមន្តតោ អធាសិ, ចលនាការេន អបចិត្តិ ទស្សសិ។ វុត្តំ
កិរេតំ ពាឡិគិលានេនបិ ពុឡ្យតវំ ទិស្វា ឧដ្ឋានាការេន អបចិត្តិ ទស្សតញ្ញា។
តេន បន “មា ចលិ មា ចលិ” តិ វុត្តញ្ញោ។ សន្តិមាទិ អាសនានីតិ ពុទ្ធកាលស្មិត្តិ
ឯកស្សបិ ភិក្ខុនោ វសនដ្ឋានេ “សចេ សត្តា អាគច្ឆិស្សតិ, ឥធ និសីទិស្សតី” តិ
អាសនំ បញ្ញត្តមេវ ហោតិ អន្តមសោ ជលកមត្តម្បិ បណ្ណាសន្តារមត្តម្បិ។
ឧមនីយំ យាបនីយន្តិ កច្ឆិ ទុក្ខំ ឧមិតុំ វិយាបនំ វា យាបេតុំ សក្កាតិ បុច្ឆតិ។
បដិក្កមន្តិតិ និវុត្តន្តិ។ អភិក្កមន្តិតិ អធិគច្ឆន្តិ។ បដិក្កមោសានន្តិ បដិក្កមោ
ឯតាសំ។ សីលតោ ន ឧបវេទនីតិ សីលំ អារព្ភ សីលការេន ន ឧបវេទនិ។
ចិរបដិកាហន្តិ ចិរបដិកោ អហំ, ចិរតោ បដ្ឋាយ អហន្តិ អត្ថោ។
បូតិកាយេនាតិ អត្តនោ សុវណ្ណាវណ្ណម្បិ កាយំ ភគវា ធុវបគ្សរណាជ្ជន
ឯវមាហា។ យោ ខោ, វគ្គលិ, ធម្មន្តិ ឥធ ភគវា “ធម្មកាយោ ខោ, មហារាជ,
តថាគតោ” តិ វុត្តំ ធម្មកាយតំ ទស្សតិ។ នវិវិដោ ហិ លោកុត្តរធម្មោ
តថាគតស្ស កាយោ នាម។

ឥនានិ ថេរស្ស តិបរិវដ្តធម្មទេសនំ អារកន្តោ តំ កី មញ្ញាសីតិអាទិមាហា។
កាឡិសិលាតិ កាឡិសិលាវិហារោ។ វិមោក្ខាយាតិ មគ្គិវិមោក្ខត្ថាយ។
សុវិមុត្តោវិមុច្ឆិស្សតីតិ អរហត្តជលវិមុត្តិយា វិមុត្តោ ហុត្វា វិមុច្ឆិស្សតិ។ តា
កិរ ទេវតា “យេន និហារេន ឥមិនាវិបស្សនា អារទ្ធា, អនន្តរាយេន អរហត្តំ
ចាបុណិស្សតី” តិ ព្រាហ្មឯវមាហំសុ។ អចាបកន្តិ អលាមកំ។ សត្តំ

អាហារេសីតិ ២៤៣ កិរ អធិមាធិកោ អហោសិ។ សោ សមាធិវិបស្សនាហិ
វិក្ខម្ពិតានំ កិលេសានំ សមុទាចារំ អបស្សនោ “ឱណាសវោម្ពី”តិ សញ្ញា ហុត្វា
“កី មេ ឥមិនា ទុក្ខេន ជីវិតេន? សត្តំ អាហារិត្វា មរិស្សមី”តិ តិឱណោន សត្តេន
កណ្ណានាឡំ ជិន្និ។ អបស្ស ទុក្ខា វេទនា ឧប្បជ្ឈិ។ សោ តស្មី ខណោ អត្តនោ
បុព្វជ្ជនការំ ញត្វា អវិស្សជ្ជកម្មជ្ជានត្តា សីយំ មូលកម្មជ្ជានំ អាទាយ
សម្មសន្តោ អរហត្តំ ចាបុណិត្វា កាលមកាសិ។ បច្ចវេក្ខណា បនស្ស ច កថំ
អហោសីតិ? ឱណាសវស្ស ឯកូនីសតិ បច្ចវេក្ខណា ន សញ្ញា អវស្សំ
លទ្ធព្ពា, តិឱណោនាហិ បន អសីនា សីសេ ជិន្នន្តេ ឯកំ ទ្វេ ព្រាណានិ អវស្សំ
ឧប្បជ្ឈន្តិ។

វិវត្តក្ខន្ធន្តិ បរិវត្តក្ខន្ធន្តិ។ សេមាធន្តិ សយមាធន្តិ។ ២៤៣ កិរ ឧត្តានកោ និបន្នោ
សត្តំ អាហារិ។ តស្ស សរីរំ យថាវិតមេវ អហោសិ។ សីសំ បន ទក្ខិណាបស្សេន
បរិវត្តិត្វា អជ្ជាសិ។ អរិយសាវកា ហិ យេតុយ្យេន ទក្ខិណាបស្សេនេវ កាលំ
ករោន្តិ។ តេនស្ស សរីរំ យថាវិតំយេវ អហោសិ។ សីសំ បន ទក្ខិណាបស្សេន
បរិវត្តិត្វា វិតំ។ តំ សន្ទាយ វិវត្តក្ខន្ធនោ នាម ជាតោតិបិ វេទន្តិ។ ធូមាយិតត្តន្តិ
ធូមាយនការំ។ តិមិរាយិតត្តន្តិ តិមិរាយនការំ។ ធូមវលាហាកំវិយ
តិមិវលាហាកំវិយ ចាតិ អត្តោ។ បញ្ចមំ។

៦. អស្សជិសុត្តវណ្ណានា

៨៨. ធម្មេ កស្សបកាវមេតិ កស្សបសេដ្ឋិនា ការិតេ អាវាមេ។
កាយសង្ខារេតិ អស្សាសបស្សាសេ។ សោ ហិ តេ ចតុត្ថជ្ឈានេន បស្សម្ពិត្វា
បស្សម្ពិត្វាវិហាសិ។ ឯវំ ហោតីតិ ឥនាធិ តំ សមាធិ អប្បជិលភន្តស្ស ឯវំ
ហោតិ។ នោ ចស្សបំ បរិហាយាមីតិ កច្ចំ នុ ខោ អហំ សាសនតោ ន
បរិហាយាមិ? តស្ស កិរ អាពាធខោសេន អប្បិតប្បិតា សមាបត្តិ បរិហាយិ,

តស៊ូ ឯង ចិន្តាសិរី។ សមាធិសារកា សមាធិសាមញ្ញាតិ សមាធិយេវ សារញ្ចា
សាមញ្ញញ្ចា មញ្ញាតិ។ មញ្ញំ បន សាសនេ ន ឯតំ សារំ, វិបស្សនាមគ្គដលានិ សារំ។
សោ ត្វំ សមាធិតោ បរិហាយន្តោ កស្មា ចិន្តាសិរី “សាសនតោ បរិហាយាមី” តិ។
ឯង យេវ អស្សាសេត្វា ឥន្ទានិស្ស តិបរិវដ្តំ ធម្មទេសនំ អារកន្តោ តំ កី
មញ្ញាសីតិអាធិមាហា។ អថស្ស តិបរិវដ្តទេសនាវសានេ អរហត្តំ បត្តស្ស
សតតរិហារំ ធស្សន្តោ សោ សុខំ ចេ វេទនំ វេទយតីតិអាធិមាហា។ តត្ថ
អនភិនន្ទតាតិ បដាណាតីតិ សុខវេទនាយ តាវ អភិនន្ទនា ហោតុ,
ទុក្ខវេទនាយ កថំ ហោតីតិ? ទុក្ខំ បត្វា សុខំ បត្តតិ, យទគ្គន សុខំ បត្តតិ,
តទគ្គន ទុក្ខំ បត្តតិយេវ។ សុខវិបរិណាមេន ហិ ទុក្ខំ អាគតមេវ ហោតីតិ ឯង
ទុក្ខ អភិនន្ទនា វេទិតញ្ចា។ សេសំ បុព្វេ វុត្តនយមេវាតិ។ ធម្មំ។

៧. ខេមកសុត្តវណ្ណនា

៨៩. សត្តមេ អត្តនិយន្តិ អត្តនោ បរិក្ខារជាតំ។ អស្មីតិ អធិគតន្តិ អស្មីតិ
ឯង បរត្តា តណ្ហាមាណា អធិគតា។ សន្ធាវនិកាយាតិ បុនប្បុនំ គមនាគមនេន។
ឧបសង្កម្មតិ ពទិវិការាមតោ កាវុតមត្តំ ហោសិតារាមំ អគមាសិ។
នាសកត្តេរោ បន ចតុក្ខត្តំ គមនាគមនេន តំទិវសំ ទិយោជនំ អន្ទានំ
អាហិណ្ឌិ។ កស្មា បន តំ យេវ បហិណ្ឌិសុ? វិស្សតស្ស ធម្មកថិកស្ស សន្តិកា
ធម្មំ សុណិស្សាមាតិ។ សយំ កស្មា ន គតាតិ? យេស្ស វសនជ្ជានំ អរញ្ញំ សម្ពាធំ,
តត្ថ សង្ខមត្តានំ យេវានំ ហតុំ វា និសីទិតុំ វា ឱកាសោ នត្តិ តិ ន គតា។ “ឥធាគន្ធា
អម្ពាភំ ធម្មំ កថេតុ” តិបិ កស្មា បន ន បហិណ្ឌិសូតិ? យេស្ស អាពាធិកត្តា។
អថ កស្មា បុនប្បុនំ បហិណ្ឌិសូតិ? សយមេវ ញ្ញត្វា អម្ពាភំ កថេតុ
អាគមិស្សតីតិ។ យេវេវ តេសំ អជ្ឈាសយំ ញ្ញត្វាវ អគមាសិ។

ន ខ្លាបំ, អារុស្មា, រូបន្តិយោ ហិ រូបមេវ អស្មីតិ វេទតិ, តេន ឥតវេ ចត្តាហេ
ខន្ធា បច្ចក្ខាតា ហោន្តិ។ យោ អញ្ញាត្រ រូបា វេទតិ, តេន រូបំ បច្ចក្ខាតំ ហោតិ។
វេទនាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ថេរស្ស បន សមូហតោ បញ្ចសុបិ ខន្ធសុ អស្មីតិ
អធិគតោ, តស្មា ឯវមាហា។ ហោតេវាតិ ហោតិយេវ។ អនុសហគតោតិ
សុខុមោ។ ឧសេតិ ធារិកាខារេ។ ខារេតិ ឧសខារេ។ សម្មទ្ធិត្វាតិ តេមេត្វា
ខាទេត្វា។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្ននំ - កិលិជ្ឈវត្ថំ វិយ ហិ បុប្ផន្នស្ស
ចិត្តាចារោ, តយោ ខារាវិយ តិស្សោ អនុបស្សនា, តីហិ ខារេហិ ឆោតវត្ថំ វិយ
ទេសនាយ មទ្ធិត្វា បិតោ អនាគាមិនោ ចិត្តាចារោ, អនុសហគតោ
ឧសាទិគន្ធាវិយ អរហត្តមគ្គវជ្ជា កិលេសា, គន្ធករណ្ណាកោវិយ
អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ គន្ធករណ្ណកំ អាគម្ម អនុសហគតានំ ឧសគន្ធាទីនំ
សមុគ្គាតោវិយ អរហត្តមគ្គេន សព្ពកិលេសក្ខយោ, គន្ធបរិភាវិតវត្ថំ
និវាសេត្វា ធលាទិវសេ អន្តរវិចីយំ សុគន្ធកន្ធនោវិចរណំវិយ ឱណាសវស្ស
សីលគន្ធាទីហិ ទស ទិសា ឧបវាយន្តស្ស យថាកាមចារោ។

អាចិត្តិតុន្តិ កថេតុំ។ ទេសេតុន្តិ បកាសេតុំ។ បញ្ញាបេតុន្តិ ជាតាបេតុំ។
បដ្ឋបេតុន្តិ បតិជ្ជាបេតុំ។ វិវិវិតុន្តិ វិវដំ កាតុំ។ វិភជិតុន្តិ សុវិភត្ថំ កាតុំ។
ឧត្តានិកាតុន្តិ ឧត្តានកំ កាតុំ។ សង្ខមត្តានំ ថេរាទន្តិ តេ កិវ ថេរេន
កថិតកថិតជ្ជានេ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឧបរូបរិ សម្មសន្តា ទេសនាបរិយោសានេ
អរហត្ថំ ចាបុណីសុ។ ថេរេហិ អញ្ញេន និហារេន អកថេត្វា
វិបស្សនាសហគតចិត្តេនេវ កថេសិ។ តស្មា សោមិ អរហត្ថំ ចាបុណី។ តេន
វុត្ថំ - “សង្ខមត្តានំ ថេរាទំ ភិក្ខុនំ អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចីសុ
អាយស្មតោ ខេមកស្ស ចា”តិ។ សត្តមំ។

៨. ធនុសុត្តរវណ្ណា

៩០. អដ្ឋមេ អាយស្មា ធន្នោតិ តថាគតេន សទ្ធិ ឯកទិវសេ ជាតោ
មហាភិនិក្ខមនទិវសេ សទ្ធិ និក្ខមិត្វា បុន អបរភាគេ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា
“អម្ពាភំ ពុទ្ធា អម្ពាភំ ធម្មា”តិ ឯវំ មក្ខិ ថេវ បឡាសី ច ហុត្វា សព្វហ្មចារីនំ
ជុស្សវាចាយ សង្ឃដ្ឋនំ ករោត្តោ ថេរោ។ អវាបុរណំ អាទាយាតិ កុញ្ចកំ
គហេត្វា។ វិហារេន វិហារំ ឧបសង្កមិត្វាតិ ឯកំ វិហារំ បរិសិត្វា តតោ អញ្ចំ,
តតោ អញ្ចន្តិ ឯវំ តេន តេន វិហារេន តំ តំ វិហារំ ឧបសង្កមិត្វា។ ឯតទដោច
ឡិទន្ត មន្តិ កស្មា ឯវំ មហន្តេន ឧស្សហេន តត្ថ តត្ថ គន្ធា ឯតំ អវោចាតិ?
ឧប្បន្នសំវេគតាយ។ តស្ស ហិ បរិនិព្វតេ សត្តរិ ធម្មសង្កាហកត្ថេវហិ
បេសិតោ អាយស្មា អានន្នោ កោសម្ពី គន្ធា ព្រហ្មទណ្ឌំ អនាសិ។ សោ ទិន្នេ
ព្រហ្មទណ្ឌោ សញ្ញាតបរិឡាហោ វិសញ្ញិក្ខតោ បតិត្វា បុន សញ្ញំ លភិត្វា
វុដ្ឋាយ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកំ គតោ, សោ តេន សទ្ធិ កិញ្ចំ ន កថេសិ។
អញ្ញស្ស សន្តិកំ អគមាសិ, សោមិ ន កថេសីតិ ឯវំ សកលវិហារំ វិចិត្វា
និព្វិន្នោ បត្តចីវរំ អាទាយ ពារាណសី គន្ធា ឧប្បន្នសំវេគោ តត្ថ តត្ថ គន្ធា ឯវំ
អវោច។

សព្វេ សម្ពាទា អនិច្ចាតិ សព្វេ តេក្ខមកសម្ពាទា អនិច្ចា។ សព្វេ ធម្មា
អនត្តាតិ សព្វេ ចតុក្ខមកធម្មា អនត្តា។ ឥតិ សព្វេបិ តេ ភិក្ខុ ថេវ ឡិទន្តា
អនិច្ចលក្ខណំ អនត្តលក្ខណាន្តិ ទ្វេវ លក្ខណានិ កថេត្វា ទុក្ខលក្ខណំ ន
កថយីសុ។ កស្មា? ឯវំ កិវ នេសំ អហោសិ - “អយំ ភិក្ខុ វាទី ទុក្ខលក្ខណោ
បញ្ញាបិយមាទេ រូបំ ទុក្ខំ... ថេ... វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ, មគ្គោ ទុក្ខោ, ជលំ ទុក្ខន្តិ ‘តុម្ហេ
ទុក្ខប្បត្តា ភិក្ខុ នាមា’តិ គហណំ គណ្ណោយ្យ, យថា គហណំ គហេតុំ ន

សក្កាតិ, ឯវិទ្យាសមេស្ស កត្វា កថេស្សមា"តិ ទ្វេវលក្ខណានិ
កថយីសុ។

បរិតស្សនា ឧបាទានំ ឧប្បជ្ជតីតិ បរិតស្សនា ច ឧបាទានញ្ច ឧប្បជ្ជតិ។
បច្ចុទាវត្តតិ មានសំ, អថ កោ ចរហិ មេ អត្តាតិ យទិ រូបាទីសុ ឯកោបិ អនត្តា,
អថ កោ នាម មេ អត្តាតិ ឯវំ បដិនិវត្តតិ "មយ្ហំ មានស"ន្តិ។ អយំ កិរ ថេរោ
បច្ចយេ អបរិគ្គហេត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេសិ, សាស្ស ទុព្ពលវិបស្សនា អត្តកាហំ
បរិយាទាតុំ អសក្កណាន្តិ សម្មារេសុ សុញ្ញតោ ឧបជ្ឈហន្តេសុ "ឧច្ឆិដ្ឋិស្សមិ
វិនស្សិស្សមិ"តិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិយា ចេវ បរិតស្សនាយ ច បច្ចយោ អហោសិ។ សោ ច
អត្តានំ ចាបតេ បបតន្តំវិយ ទិស្វា, "បរិតស្សនា ឧបាទានំ ឧប្បជ្ជតិ,
បច្ចុទាវត្តតិ មានសំ, អថ កោ ចរហិ មេ អត្តា"តិ អាហា។ ន ខោ បនេវំ ធម្មំ
បស្សតោ ហោតីតិ ចតុសច្ចធម្មំ បស្សន្តស្ស ឯវំ ន ហោតិ។ តាវតិកាវិស្សជ្ជតិ
តត្ថកោវិស្សសោ។ សម្មាមេតន្តិ ថេរោ តស្ស វចនំ សុត្វា, "កីទិសា នុ ខោ
ឥមស្ស ធម្មទេសនា សប្បាយា"តិ? ចិន្តេន្តោ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ វិចិនិត្វា
កច្ចានសុត្តំ (សំ. និ. ២.១៥) អទ្ទស "ឥទំ អាទិតោវ ទិដ្ឋិវិនិវេបនំ កត្វា មជ្ឈេ
ពុទ្ធពាលំ ទីបេត្វា សណ្តាសុខុមបច្ចយាការំ បកាសយមានំ គតំ, ឥទមស្ស
ទេសេស្សមិ"តិ ទស្សេន្តោ "សម្មាមេត"ន្តិអាទិមាហា។ អជ្ជមំ។

៩-១០. រាហុលសុត្តានិវណ្ណនា

៩១-៩២. នវមទសមាទិ រាហុលសំយុត្តេ (សំ. និ. ២.១៨៨) វុត្តត្តានេវ។ កេវលំ
ហេតានិ អយំ ថេវវគ្គោតិ កត្វា ឥធាគតានីតិ។ នវមទសមាទិ។

ថេវវគ្គោ នវមោ។

១០. បុប្ផវគ្គោ

១. ធម៌សុត្តន្តបិដក

៩៣. បុប្ផវគ្គស្ស បឋមេ បព្ពតេយ្យាតិ បព្ពតេ បវត្តា។ ឱហារិដ្ឋិតិ សោតេ បតិបតិកានិ តិណបណ្ណកដ្ឋានិ ហេដ្ឋាហារិដ្ឋិ។ ទូរដ្ឋមាតិ និក្ខន្ធដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ចតុបញ្ចាយោជនសតកាមិនិ។ សីលសោតាតិ ចណ្ណសោតា។ កាសាតិអាទិនិ សព្វានិ តិណជាតានិ។ វុត្តាតិ វរណ្ណាទយោ ទុព្ពលវុត្តា។ តេ នំ អន្លោលម្ពេយ្យន្តិ តេ តិវេ ជាតាបិ ឱនមិត្វា អគ្គេហិ ឧទកំ ដុសន្តេហិ អធិឱលម្ពេយ្យំ, ឧបរិ លម្ពេយ្យន្តិ អត្ថោ។ បលុដ្ឋេយ្យន្តិ សមូលមត្តិកាយ សទ្ធិ សីសេ បតេយ្យំ។ សោតេហិ អន្លោត្តដោ វាលុកមត្តិកោទកេហិ មុខំ បរិសន្តេហិ មហារិដ្ឋានំ ចាបុណោយ្យ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ សោតេ បតិបតិកាសាវិយ វដ្ឋសន្និស្សិតោ ពាលបុប្ផដ្ឋនោ ទដ្ឋព្ពោ, ឧកតោតិវេ កាសាទយោវិយ ទុព្ពលបញ្ចក្ខន្ធា, “ឥមេ គហិតាបិ មំ តាវេតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ”តិ តស្ស បុរិសស្ស អជាតិក្វា គហណំវិយ ឥមេ ខន្ធា “ន មយ្ហំ សហាយា”តិ ពាលបុប្ផដ្ឋនស្ស អជាតិក្វា ចត្វហិ កាហេហិ គហណំ, គហិតគហិតានំ បលុដ្ឋនត្ថា បុរិសស្ស ព្យសនប្បត្តិវិយ ចត្វហិ កាហេហិ គហិតានំ ខន្ធានំវិបរិណាមេ ពាលបុប្ផដ្ឋនស្ស សោកាធិព្យសនប្បត្តិ វេទិតញ្ចា។ បឋមំ។

២. បុប្ផសុត្តន្តបិដក

៩៤. ទុតិយេ វិវទតីតិ “អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា អសុភ”ន្តិ យថាសភាវេន វទន្តេន សទ្ធិ “និច្ចំ សុខំ អត្តា សុភ”ន្តិ វទន្តោវិវទតិ។ លោកធម្មោតិ ខន្ធបញ្ចកំ។ តញ្ចិ លុដ្ឋនសភាវត្តា លោកធម្មោតិ វុច្ឆតិ។ កិច្ចំ ករោមីតិ កេតំ ករោមិ? មយ្ហញ្ចិ បដិបត្តិកថនមេវ ភាវោ, បដិបត្តិបូរណំ បន កុលបុត្តានំ ភាវោតិ ទស្សេតិ។

ឥមស្មី សុត្ត តយោ លោកា កថិតា។ “នាហំ, ភិក្ខុវេ, លោកេនា” តិ ឯត្ថ ហិ
សត្តលោកា កថិតោ, “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, លោកេ លោកេនា” តិ ឯត្ថ
សម្ពាសលោកា, “តថាគតោ លោកេ ជាតោ លោកេ សំវុឡោ” តិ ឯត្ថ
ឌីកាសលោកា កថិតោ។ ធុតិយំ។

៣. ដេវាបិណ្ឌាបមសុត្តវណ្ណាន

៩៥. តតិយេ គង្គាយ នទិយា តិវេតិ អយុជ្ឈបុរាសិនោ
អបរិមាណភិក្ខុបរិវារំ ចារិកំ ចរមាណំ តថាគតំ អត្តនោ នគរំ សម្បត្តំ ទិស្វា
ឯកស្មី គង្គាយ នវត្តនជ្ជានេ មហាវនសណ្ឋាមណ្ឌិតប្បទេសេ សត្តុវិហារំ
កត្វា អទំសុ។ ភគវា តត្ថ វិហារតិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “គង្គាយ នទិយា តិវេ” តិ។
តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ តស្មី វិហារេ វសន្តោ ភគវា សាយន្តសមយំ
គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា គង្គាតិវេ បញ្ញត្តវេតុទ្ធាសនេ និសិន្នោ គង្គាយ នទិយា
អាគច្ឆន្តំ មហន្តំ ដេវាបិណ្ឌំ ទិស្វា, “មម សាសនេ បញ្ចក្ខន្ធនិស្សិតំ ឯកំ ធម្មំ
កថេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា បរិវារេត្វា និសិន្នេ ភិក្ខុ អាមន្តេសី។

មហន្តំ ដេវាបិណ្ឌន្តិ ឧដ្ឋានុដ្ឋានេ ពនរបក្កប្បមាណតោ បដ្ឋាយ
អនុសោតាគមនេន អនុបុព្វេន បវុឡិត្វា បព្ពតក្ខជមត្តំ ជាតំ, យត្ថ
ឧទកសប្បាទយោ អនេកចាណាយោ និវេសន្តិ, ឯវុបំ មហន្តំ ដេវាបិណ្ឌំ។
អាវហោយ្យាតិ អាហារេយ្យ។ សោ បនាយំ ដេវាបិណ្ឌោ ឧដ្ឋិតជ្ជានេបិ ភិដ្ឋតិ,
ថោកំ គន្ធាបិ, ឯកទ្វិយោជនាទិវសេន ទ្វរំ គន្ធាបិ, អន្តរា បន អភិដ្ឋន្តោបិ
មហាសមុទ្ធិំ បត្វា អវស្សមេវ ភិដ្ឋតិ។ និដ្ឋាយេយ្យាតិ ឌីលោកេយ្យ។
យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យាតិ ការណេន ឧបបរិក្ខេយ្យ។ កិញ្ចិ សិយា, ភិក្ខុវេ,
ដេវាបិណ្ឌោ សារោតិ, ភិក្ខុវេ, ដេវាបិណ្ឌម្ហិ សារោ នាម កី ភវេយ្យ?
វិលីយិត្វា វិទ្ធិសេយ្យេវ។

ឯវមេវ ខោតិ យថា ដេណបិណ្ណោ និស្សរោ, ឯវំ រូបម្បី
និច្ចសារធុវសារអត្តសារិវហេន និស្សរមេវ។ យថា ច សោ “ឥមិនា បត្តំ វា
ថាលកំ វា ករិស្សមី”តិ គហេតុំ ន សក្កា, គហិតោបិ តមត្ថំ ន សាដេតិ, ភិជ្ជតិ
ឯវ, ឯវំ រូបម្បី និច្ចត្ថំ វា ធុវត្ថំ វា អហត្ថំ វា មមត្ថំ វា គហេតុំ ន សក្កា, គហិតម្បី ន
តថា ភិជ្ជតិ, អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា អសុតញ្ញាវ ហោតីតិ ឯវំ
ដេណបិណ្ណោសទិសមេវ ហោតិ។ យថា វា បន ដេណបិណ្ណោ និទ្ទាវនិទ្ទោ
អនេកសន្ធិយជិតោ ពហុនំ ឧទកសប្បាទីនំ ចាលានំ អាវាសោ, ឯវំ រូបម្បី
និទ្ទាវនិទ្ទំ អនេកសន្ធិយជិតំ, កុលវសេនេវេត្ថ អសីតិ កិមិកុលានិ វសន្តិ,
តនេវ តេសំ សូតិយរម្បី វច្ឆកុដិបិ គិលានសាលាបិ សុសានម្បី, ន តេ អញ្ញាត្ត
គន្ធា គព្ពុវដ្ឋានាទីនិ ករោត្តិ, ឯវម្បី ដេណបិណ្ណោសទិសំ។

យថា ច ដេណបិណ្ណោ អាទិតោ ពនរបក្កមត្តោ ហុត្វា អនុបុព្វេន
បព្ពតក្ខជមត្តោបិ ហោតិ, ឯវំ រូបម្បី អាទិតោ កលលមត្ថំ ហុត្វា អនុបុព្វេន
ព្យាមមត្តម្បី គោមហីសហត្ថិអាទីនំ វសេន បព្ពតក្ខជាទិមត្ថំ ហោតិ
មច្ឆកច្ឆចាទីនំ វសេន អនេកយោជនសតបមាលាម្បី, ឯវម្បី
ដេណបិណ្ណោសទិសំ។ យថា ច ដេណបិណ្ណោ ឧដ្ឋិតមត្តោបិ ភិជ្ជតិ, ថោកំ គន្ធាបិ,
ទុរំ គន្ធាបិ, សមុទ្ធំ បត្វា បន អវស្សមេវ ភិជ្ជតិ, ឯវមេវំ រូបម្បី កលលភាវេបិ
ភិជ្ជតិ អត្តទាទិភាវេបិ, អន្តរា បន អភិជ្ជមានម្បី វស្សសតាយុកានំ វស្សសតំ
បត្វា អវស្សមេវ ភិជ្ជតិ, មរណមុខេ ចុណ្ណាវិចុណ្ណំ ហោតិ, ឯវម្បី
ដេណបិណ្ណោសទិសំ។

កិញ្ចិ សិយា, ភិក្ខុវេ, វេទនាយ សារោតិអាទីសុ វេទនាទីនំ បុព្ពុទ្ធាទីហិ ឯវំ
សទិសតា វេទិតញ្ចា។ យថា ហិ បុព្ពុទ្ធា អសារោ ឯវំ វេទនាបិ។ យថា ច សោ
អពលោ អគយ្ហបគោ, ន សក្កា តំ គហេត្វា ជលកំ វា អាសនំ វា កាតុំ,

គហិតោបិ ភិជ្ជតេវ, ឯវំ វេទនាបិ អពលា អគយ្ហបកា, ន សក្កា និច្ចាតិ វា ធុវាតិ
វា គហេតុំ, គហិតាបិ ន តថា តិដ្ឋតិ, ឯវំ អគយ្ហបកតាយបិ វេទនា
បុព្ពឱសទិសា។ យថា បន តស្មី តស្មី ឧទកតិទ្គម្ហិ បុព្ពឱស ឧប្បជ្ជតិ ចេវ ភិជ្ជតិ
ច, ន ចិវជ្ជតិកោ ហោតិ, ឯវំ វេទនាបិ ឧប្បជ្ជតិ ចេវ ភិជ្ជតិ ច, ន ចិវជ្ជតិកា
ហោតិ។ ឯកច្ឆរក្ខណោ កោដិសតសហស្សសង្ខា ឧប្បជ្ជិត្វា និរុដ្ឋតិ។ យថា ច
បុព្ពឱស ឧទកតលំ, ឧទកតិទ្គំ, ឧទកជល្លំ, សង្កត្តិត្វា បុដំ កត្វា
គហាលាវាតញ្ញាតិ ចត្តារិ ការណានិ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំ វេទនាបិ វត្ថុ
អារម្មណំ កិលេសជល្លំ ជស្សសង្ឃជ្ជនញ្ញាតិ ចត្តារិ ការណានិ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ។
ឯវម្មិ វេទនា បុព្ពឱសទិសា។

សញ្ញាបិ អសារកដ្ឋេន មរិចិសទិសា។ តថា អគយ្ហបកដ្ឋេន។ ន ហិ សក្កា
តំ គហេត្វា បិវិតុំ វា ម្ហាយិតុំ វា ភាជនំ វា បូរេតុំ។ អបិច យថា មរិចិវិប្បន្នតិ,
សញ្ញាតូមិវេកាវិយ ខាយតិ, ឯវំ នីលសញ្ញាទិភេទា សញ្ញាបិ
នីលាទិអនុកវនត្ថាយ ជន្នតិវិប្បន្នតិ។ យថា ច មរិចិ មហាជនំវិប្បលម្កេតិ
“បុណ្ណាវាបិ វិយ បុណ្ណានទិវិយ ទិស្សតី”តិ វទាបេតិ, ឯវំ សញ្ញាបិ វិប្បលម្កេតិ,
“ឥទំ នីលកំ សុកំ សុខំ និច្ច”ន្តិ វទាបេតិ។ បីតកាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ
សញ្ញាវិប្បលម្កេននាបិ មរិចិសទិសា។

អកុក្កកជាតន្តិ អន្តោ អសញ្ញាតយននណ្ឌកំ។ សង្ខារាបិ អសារកដ្ឋេន
កទលិក្ខន្ធសទិសា, តថា អគយ្ហបកដ្ឋេន។ យថេវ ហិ កទលិក្ខន្ធតោ កិញ្ចិ
គហេត្វា ន សក្កា គោចានសិអាទីនំ អត្ថាយ ឧបនេតុំ, ឧបនីតម្មិ ន តថា
ហោតិ, ឯវំ សង្ខារាបិ ន សក្កា និច្ចាទិវសេន គហេតុំ, គហិតាបិ ន តថា
ហោតិ។ យថា ច កទលិក្ខន្ធទោ ពហុបត្តវដ្តិសមោធានោ ហោតិ, ឯវំ
សង្ខារក្ខន្ធទោ ពហុធម្មសមោធានោ។ យថា ច កទលិក្ខន្ធទោ នាណលក្ខណោ។

អញ្ជើញយេវ ហិ ពាហិរាយ បត្តវដ្តិយា វណ្ណោ, អញ្ជើញ តតោ អព្ពន្ធអព្ពន្ធរាជំ,
ឯវមេវ សង្ខារក្ខន្ធចិ អញ្ជើញ ជស្សស្ស លក្ខណំ, អញ្ជើញ ចេតនាធិនំ,
សមោធានេត្វា បន សង្ខារក្ខន្ធាវ វុច្ចតីតិ ឯវម្មិ សង្ខារក្ខន្ធា
កនលិក្ខន្ធសទិសោ។

ចក្ខុមា បុរិសោតិ មំសចក្ខុនា ចេវ បញ្ញាចក្ខុនា ចាតិ ទ្វីហិ ចក្ខុហិ
ចក្ខុមា។ មំសចក្ខុម្មិ ហិស្ស បរិសុទ្ធិ វដ្តតិ អបគតបដលបិឡកំ, បញ្ញាចក្ខុម្មិ
អសារភាវនស្សនសមត្ថំ។ វិញ្ញាណម្មិ អសារកដ្ឋន មាយាសទិសំ, តថា
អគយ្ហបគដ្ឋន។ យថា ច មាយា ឥត្តរា លហុបច្ចបដ្ឋានា, ឯវំវិញ្ញាណំ។ តញ្ជិ
តតោបិ ឥត្តរតរញ្ជោ លហុបច្ចបដ្ឋានតរញ្ជា។ តេនេវ ហិ ចិត្តន បុរិសោ
អាគតោវិយ គតោវិយ ឋិតោវិយ និសិន្នោវិយ ហោតិ។ អញ្ជើញ ច
អាគមនកាលេ ចិត្តំ, អញ្ជើញ គមនកាលាទិសុ។ ឯវម្មិវិញ្ញាណំ មាយាសទិសំ។
មាយា ច មហាជនំ វញ្ជេតិ, យំកិញ្ចីនេវ “ឥទំ សុវណ្ណំ រជតំ មុត្តា”តិ
តាហាបេតិ, វិញ្ញាណម្មិ មហាជនំ វញ្ជេតិ។ តេនេវ ហិ ចិត្តន អាគច្ឆន្តិវិយ
គច្ឆន្តិវិយ ឋិតិវិយ និសិន្និវិយ កត្វា តាហាបេតិ។ អញ្ជើញ ច អាគមនេ ចិត្តំ,
អញ្ជើញ គមនាទិសុ។ ឯវម្មិវិញ្ញាណំ មាយាសទិសំ។

ភូរិបញ្ចេនាតិ សណ្តាបញ្ចេន ចេវ វិបុលវិត្តតបញ្ចេន ច។ អាយុតិ
ជីវិតិទ្រិយំ។ ឧស្មាតិ កម្មជតេជោធាតុ។ បរកត្តន្តិ នាវាវិជានំ កិមិគណាធិនំ
ភត្តំ ហុត្វា។ ឯតាទិសាយំ សន្តានោតិ ឯតាទិសំ អយំ បវេណី មតកស្ស យាវ
សុសាធា យដ្ឋិយតីតិ។ មាយាយំ ពាលលាបិធិតិ យាយំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា នាម,
អយំ ពាលមហាជនលចាបនិកមាយា នាម។ វដ្ឋកោតិ ទ្វីហិ ការណេហិ អយំ
ខន្ធសង្ខារោ វដ្ឋកោ អញ្ជើញមញ្ញយាតនេនបិ, ខន្ធសុ សតិ វដ្ឋោ
បញ្ញាយតីតិបិ។ ឯកា ហិ បដិវិធាតុ ភិដ្ឋមាធា សេសធាតុយោ គហោត្វាវ

ភិជ្ជតិ, តថា អាចោធាតុអាទយោ។ រូបកូន្មោ ច ភិជ្ជមាណោ អរូបកូន្មោ គហេត្វាវ
ភិជ្ជតិ, តថា អរូបកូន្មោសុ វេទនាទយោ សញ្ញាទិកេ។ ចត្តារោបិ ចេតេ វត្ថុរូបន្តិ
ឯវំ អញ្ញមញ្ញាវធនេនេត្ត វេទកតា វេទិតញ្ញា។ ខន្មោសុ បន សតិ វេទនានុនេច្ឆនាទីនិ
សម្មវន្តិ, ឯវំ ឯតេសុ សតិ វេទការតោបិ វេទកតា វេទិតញ្ញា។ សព្ពសំយោគន្តិ
សព្ពំ ទសវិធម្មិ សំយោជនំ។ អច្ចុតំ បទន្តិ និព្វានំ។ តតិយំ។

៤-៦. គោមយបិណ្ឌាសុត្តានិវត្តនា

៩៦-៩៨. ចតុត្ថេ សស្សតិសមន្តិ សិនេរុមហាបថវីចន្តិមស្វរិយាទីហិ
សស្សតិហិ សមំ។ បរិត្តំ គោមយបិណ្ឌន្តិ អប្បមត្តកំ មធុកបុប្ផប្បមាណំ
គោមយខណ្ឌំ។ កុតោ បនាទេនេតំ លទ្ធិន្តិ។ បរិភណ្ឌាករណត្ថាយ អាកតតោ
គហិតន្តិ ឯកេ។ អត្ថស្ស បន វិញ្ញាបនតំ ឥទ្ធិយា អភិសម្មវិទ្យា ហត្ថារុទ្ធំ កតន្តិ
វេទិតព្ពន្តិ។ អត្ថការបដិលាភោតិ បដិលទ្ធអត្ថការោ។ ន យិទំ
ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថាតិ អយំ មគ្គព្រហ្មចរិយវាសោ នាម ន
បញ្ញាយេយ្យ។ មគ្គោ ហិ តេក្ខមកសម្ពាវេ វិវដ្តេន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។ យទិ ច ឯត្ថកោ
អត្ថការោ និច្ឆោតវេយ្យ, មគ្គោ ឧប្បជ្ជិត្វាបិ សម្ពារវដ្តំវិវដ្តេតុំ ន
សក្កុណោយ្យាតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ ន បញ្ញាយេថ។

ឥនានិ សចេ កោចិ សម្ពារោ និច្ឆោតវេយ្យ, មយា
មហាសុទ្ធស្សនរាជកាលេ អនុភូតា សម្បត្តិ និច្ឆោតវេយ្យ, សាបិ ច អនិច្ឆាតិ
តំ ទស្សេតុំ ភូតបុញ្ញាហំ ភិក្ខុ រាជា អហោសិន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ
កុសាវតីរាជធានីប្បមុខានីតិ កុសាវតីរាជធានី តេសំ នគរានំ បមុខា,
សព្ពសេដ្ឋាតិ អត្តោ។ សារមយានីតិ វត្តចន្ទនសារមយានី។ ឧបធានំ បន
សព្ពេសំ សុត្តមយមេវ។ កោណកត្តតានីតិ ចតុវដ្តុលាទិកលោមេន
កាឡកោជវេន អត្តតានិ, យំ មហាបិដ្ឋយកោជវោតិ វេទន្តិ។ បដកត្តតានីតិ

ឧកតោលោមេន ឧណ្ណាមយេន សេតកម្ពលេន អត្ថតានិ។ បដលិកត្ថតានិ
យនបុប្ផេន ឧណ្ណាមយអត្ថរណេន អត្ថតានិ។ កនលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ
កនលិមិគចម្មមយេន ឧត្តមបច្ចត្ថរណេន អត្ថតានិ។ តំ កិរ បច្ចត្ថរណំ
សេតវត្ថុស្ស ឧបរិ កនលិមិគចម្មំ អត្ថវិទ្យា សិព្ពេទ្យា ករោន្តិ។ សឧត្តរដ្ឋនានិ
សហ ឧត្តរដ្ឋនេន, ឧបរិ ពន្លេន វត្តវិការេន សទ្ធិន្តិ អត្ថោ។

ឧកតោលោហិតក្រូបនានិ សិស្វបធានញា ចាទ្ធិបធានញាតិ បល្លង្គានំ
ឧកតោលោហិតក្រូបនានិ។ វេជយន្តវេជ្ជមុខានិ ឯត្ថ វេជយន្តោ នាម
តស្ស រញ្ជោ រថោ, យស្ស ចក្កានំ ឥន្ទនីលមណីមយា នាភិ, សត្តវតនមយា
អរា, បវាឡមយា នេមិ, រជតមយោ អក្ខោ, ឥន្ទនីលមណីមយំ ឧបក្ខរំ,
រជតមយំ កុត្តរំ។ សោតេសំ រថានំ បមុខោ អក្ខោ។ ទុក្ខលសន្ធានានិ
ទុក្ខលសន្ធានិ។ កំសូបធារណានិ រជតមយនោហកាជនានិ។
វត្ថុកោដិសហស្សនិ យថាវចិតំ បរិភុញ្ញស្សតិ ទ្ធិត្ថា បិតកាលេ
ឧបនីតវត្ថានេវ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។ ភត្តាភិហារោតិ អភិហរិតព្ពកត្ថំ។

យមហំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមីតិ យត្ថ វសាមិ, តំ ឯកញ្ជោវ នករំ
ហោតិ, អវសេសេសុ បុត្តដីតាធម្មោ ចេវ ធាសមនុស្សា ច វសីសុ។
ចាសាធក្ខជាតារាជីសុបិ ឯសេវ នយោ។ បល្លង្គាជីសុ ឯកំយេវ សយំ
បរិភុញ្ញតិ, សេសា បុត្តាជីនំ បរិភោគា ហោន្តិ។ ឥត្ថីសុ ឯការ បច្ចបដ្ឋាតិ,
សេសា បរិវារមត្តា ហោន្តិ។ វេលាមិកាតិ ខត្តិយស្ស វា ព្រាហ្មណីយា,
ព្រាហ្មណស្ស វា ខត្តិយានិយា កុច្ឆិស្មី ជាតា។ បរិទហាមីតិ ឯកំយេវ
ទុស្សយុតំ និវាសេមិ, សេសានិ បរិវារេត្វាវិចរន្តានំ អសីតិសហស្សនិកានំ
សោឡសន្នំ បុរិសសតសហស្សនំ ហោន្តិ ធស្សេតិ។ ភុញ្ញាមីតិ
បរមប្បមាលោន នាឡិកោធនមត្តំ ភុញ្ញាមិ, សេសំ បរិវារេត្វាវិចរន្តានំ

ចត្តាលីសសហស្សនិកាណំ អដ្ឋន្តំ បុរិសសតសហស្សនំ ហោតីតិ ឧស្សេតិ។
ឯកថាលីចាកោ ហិ ធនន្តំ ជនានំ បហោតិ។

ឥតិ ឥមំ មហាសុធស្សនកាលេ សម្មត្ថី ឧស្សេត្វា ឥនាទិ តស្ស អនិច្ចតំ
ឧស្សេត្តោ ឥតិ ខោភិក្ខុតិអាទិមាហ។ តត្ថ វិបរិណាតាតិ បកតិជហនេន
និព្ពតបដិចោ វិយ អបណ្ណាត្ថិកភារំ គតា។ ឯវំ អនិច្ចា ខោភិក្ខុ សម្ពាហតិ ឯវំ
ហុត្វាអភារជ្ជេន អនិច្ចា។ ឯត្រាវតា ភគវា យថា នាម បុរិសោ សតហត្ថព្រៀង
ចម្បករុក្ខេ និស្សេណី ពន្ធិត្វា អភិរុហិត្វា ចម្បកបុប្ផំ អាទាយ និស្សេណី
មុញ្ចោត្តោ ឌីតវេយ្យ, ឯវំ ឯវំ និស្សេណី ពន្ធនោ វិយ
អនេកវស្សកោជិសតសហស្សព្ពេធំ មហាសុធស្សនសម្មត្ថី អារុយ្ហ
សម្មត្ថិមត្តកេ បីតំ អនិច្ចលក្ខណំ អាទាយ និស្សេណី មុញ្ចោត្តោ វិយ
ឌីតិណ្ណោ។ ឯវំ អន្តរាតិ ឯវំ ឧទកបុព្ពន្ធានយោ វិយ ធុវភារវហិតា។ ឯវំ
អនស្សាសិកាតិ ឯវំ សុបិនកេ បីតថានីយំ វិយ អនុលិត្តចន្ទនំ វិយ ច
អស្សាសវិវហិតា។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត អនិច្ចលក្ខណំ កថិតំ។ បញ្ចមេ សព្វំ
វុត្តនយមេវ។ ធម្មំ តថា ពុជ្ឈនកស្ស អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។ ចតុត្ថាធិនិ។

៧. គន្ធាលពន្ធសុត្តវណ្ណនា

៩៩. សត្តមេ យំ មហាសមុទ្ពោតិ យស្មី សមយេ បញ្ចមេ ស្វរិយេ ឧដ្ឋិតេ
មហាសមុទ្ពោ ឧស្សុស្សតិ។ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយន្តិ ចត្តារិ សច្ចានិ អប្បដិវិជ្ជិត្វា
អវិជ្ជាយ និវុតានំយេវ សតំ វុត្តទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ បរិច្ឆេទំ ន វនាមិ។ សា
គន្ធាលពន្ធាតិ គន្ធាលេន ពន្ធសុនខោ។ ឱលេតិ បថវិយំ អាគោជិតេ មហាឱលេ។
ថម្ពេតិ និខណិត្វា បបិតេ ថម្ពេ។ ឯវំ ឯវំ ខោតិ ឯវំ សុនខោវិយ វុត្តនិស្សិតោ
ពាលោ, គន្ធាលេ វិយ ធិដ្ឋិ, ថម្ពោ វិយ សក្កាយោ, គន្ធាលវុត្តយា ថម្ពេ

ឧបនិពន្ធសុនខស្ស បម្ភានុបរិវត្តនំវិយ ទិដ្ឋិតណ្ហាយ សក្កាយេ ពន្ធស្ស
បុប្ផនស្ស សក្កាយានុបរិវត្តនំវេទិតព្វំ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយកុទ្ទលពន្ធសុត្តវណ្ណនា

១០០. អដ្ឋមេ តស្មាតិ យស្មា ទិដ្ឋិកុទ្ទលនិស្សិតាយ តណ្ហារដ្ឋយា
សក្កាយបម្ភេ ឧបនិពន្ធនា វដ្ឋនិស្សិតោ ពាលបុប្ផនោ សត្តិរិយាបថេសុ
ខន្ធបញ្ចកំ និស្សយេវ បរវត្តតិ, យស្មា វា ទីយវត្តមិទំ ចិត្តំ សំកិលីដ្ឋំ រាគេន
នោសេន មោហេន, តស្មា។ ចិត្តសំកិលេសាតិ សុត្តាតាបិ ហិ សត្តា
ចិត្តសំកិលេសេនេវ សំកិលីស្សន្តិ, មលគ្គហិតសរីរាបិ ចិត្តស្ស វេទានត្តា
វិសុជ្ឈន្តិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“រូបម្ហំ សំកិលីដ្ឋម្ហំ, សំកិលីស្សន្តិ មាណវា;
រូបេ សុទ្ធវិសុជ្ឈន្តិ, អនក្ខាតំ មហេសិណ។

“ចិត្តម្ហំ សំកិលីដ្ឋម្ហំ, សំកិលីស្សន្តិ មាណវា;
ចិត្តេ សុទ្ធវិសុជ្ឈន្តិ, ឥតិ វុត្តំ មហេសិណ”តិ។

ចរណំ នាម ចិត្តន្តិវិចរណចិត្តំ។ សម្ពា នាម ព្រាហ្មណចាសណ្ឌិកា ហោន្តិ,
តេ បដកោដ្ឋកំ កត្វា តត្ថ នានប្បការា សុគតិទុគ្គតិវសេន សម្បត្តិវិបត្តិយោ
លេខាបេត្វា, “ឥមំ កម្មំ កត្វា ឥទំ បដិលភតិ, ឥទំ កត្វា ឥទ”ន្តិ ធស្សន្តា តំ ចិត្តំ
គហេត្វាវិចរន្តិ។ ចិត្តេនេវ ចិត្តិតន្តិ ចិត្តការេន ចិត្តេត្វា កតត្តា ចិត្តេន ចិត្តិតំ
នាម។ ចិត្តញ្ញោវ ចិត្តតវន្តិ តស្ស ចិត្តស្ស ឧចាយបរិយេសនចិត្តំ តតោបិ
ចិត្តតវំ។ តិវច្ឆានគតា ចាលា ចិត្តេនេវ ចិត្តិតាតិ កម្មចិត្តេនេវ ចិត្តិតា។ តំ
បន កម្មចិត្តំ ឥមេ វដ្ឋកតិក្ខិរាទយោ “ឯវំ ចិត្តា ភវិស្សមា”តិ អាយុហន្តា នាម
នត្តិ។ កម្មំ បន យោនី ឧបនេតិ, យោនិមូលកោ តេសំ ចិត្តភាវោ។

យោធិឧបគតា ហិ សត្តា តំតំយោធិកេហិ សទិសចិត្តាវ ហោន្តិ។ ៩តិ
យោធិសិទ្ធា ចិត្តកាវោ, កម្មសិទ្ធា យោធិតិ វេទិតញ្ចា។

អបិច ចិត្តំ នាមេតំ សហជាតំ សហជាតធម្មចិត្តតាយ ភូមិចិត្តតាយ
វុត្តចិត្តតាយ ធូរចិត្តតាយ អារម្មណចិត្តតាយ កម្មនាទត្តមូលកានំ
លីដ្ឋនាទត្តសញ្ញានាទត្តវេហារនាទត្តាទីនំ អនេកវិធានំ ចិត្តានំ
និច្ឆាននតាយបិ តិវច្ឆានគតចិត្តតោ ចិត្តតរមេវ វេទិតញ្ចំ។

រជកោតិ វត្ថេសុ រដ្ឋេន រូបសមុដ្ឋាបនកោ។ សោ បន អនេកោ អមនាបំ
រូបំ ករោតិ, ធលកោ មនាបំ ទស្សនីយំ, ឯវមេវ បុព្វដ្ឋនោ អកុសលចិត្តេន វា
ញ្ញាណវិប្បយុត្តកុសលេន វា ចក្ខុសម្បទាទិវិហិតំ វិរូបំ សមុដ្ឋាបេតិ,
ញ្ញាណសម្បយុត្តកុសលេន ចក្ខុសម្បទាទិសម្បន្នំ អភិរូបំ។ អដ្ឋមំ។

៩. វាសិជជសុត្តវណ្ណនា

១០១. នវមេ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, កុក្កុជិយា អណ្ណានីតិ ឥមា
កណ្ណាបក្ខសុក្កបក្ខវសេន ទ្វេ ឧបមា វុត្តា។ តាសុ កណ្ណាបក្ខឧបមា អត្ថស្ស
អសាធិកា, ឥតវា សាធិកាតិ។ សុក្កបក្ខឧបមាយ ឯវំ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ -
សេយ្យថាតិ ឧបម្មត្ថេ និចាតោ, អបីតិ សម្ភារនត្ថេ។ ឧភយេនាបិ សេយ្យថា
នាម, ភិក្ខុវេតិ ទស្សតិ។ កុក្កុជិយា អណ្ណានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទស វា ទ្វាទស វាតិ
ឯត្ថ បន កិញ្ចាបិ កុក្កុជិយា វុត្តប្បការតោ ឧនាធិកានិបិ អណ្ណានិ ហោន្តិ,
វេនសិលិដ្ឋតាយ បន ឯវំ វុត្តំ។ ឯវញ្ញំ លោកេ សិលិដ្ឋវេនំ ហោតិ។ តានស្សតិ
តានិ អស្ស, តានិ ភវេយ្យន្តិ អត្ថោ។ កុក្កុជិយា សម្មា អធិសយីតានីតិ តាយ ច
ជនេត្តិយា កុក្កុជិយា បក្ខេ បសារេត្វា តេសំ ឧបរិ សយន្តិយា សម្មា
អធិសយីតានិ។ សម្មា បរិសេទិតានីតិ កាលេន កាលំ ឧត្តំ គណ្ណាបេន្តិយា សុដ្ឋ

សមន្តតោ សេទិតានិ ឧស្មីកតានិ។ សម្មា បរិភាវិតានីតិ កាលេន កាលំ សុដ្ឋ
សមន្តតោ ភាវិតានិ, កុក្កជគន្ធ�ំ គាហាបិតានីតិ អត្ថោ។ កិញ្ចាបិ តស្ស
កុក្កជិយាតិ តស្ស កុក្កជិយា ឥមិនា តិវិធកិរិយាករណេន អប្បមាទំ កត្វា
កិញ្ចាបិ ន ឯវំ ឥច្ឆា ឧបន្នេយ្យ។ អថ ខោ ភព្ពាវ តេតិ អថ ខោ តេ
កុក្កជេចាតកា វុត្តនយេន សោត្តិនា អភិនិព្វិដ្ឋិតុំ ភព្ពាវ។ តេ ហិ យស្មា តាយ
កុក្កជិយា ឯវំ តីហាការេហិ តានិ អណ្ណានិ បរិចាលិយមាណានិ ន បូតីនិ
ហោន្តិ, យោ នេសំ អល្លសិនេហោ, សោបិ បរិយាទានំ គច្ឆតិ, កថាលំ តនុកំ
ហោតិ, ចាទនខសិខា ច មុខតុណ្ហាកញ្ច ខរំ ហោតិ, សយម្បិ បរិណាមំ គច្ឆន្តិ,
កថាលស្ស តនុត្តា ពហិ អាលោកោ អន្តោ បញ្ញាយតិ, តស្មា “ចិវំ វត មយំ
សង្កតិហត្ថចាទា សម្ពាធនេ សយិម្ហា, អយញ្ច ពហិ អាលោកោ ទិស្សតិ, ឯត្ថ
ទានិនោ សុខវិហារោ ភវិស្សតី” តិ និក្ខមិតុកាមា ហុត្វា កថាលំ ចាទេន
បហារន្តិ, គីរំ បសារេន្តិ, តតោ តំ កថាលំ ទ្វេធាភិជ្ជតិ។ អថ តេ បក្ខេវិជ្ជនន្តា
តំខណានុរូបំ វិវរន្តា និក្ខមន្តិយេវ, និក្ខមិត្វា ច គាមកេត្តំ ឧបសោភយមាណា
វិចរន្តិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឥទំ ឧបម្មសម្បជិចាទនំ។ តំ ឯវំ អត្ថេន សំសន្និទ្ធា វេទិតព្ពំ -
តស្ស កុក្កជិយា អណ្ណេសុ តិវិធកិរិយាករណំ វិយ ហិ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
ភាវានុយោគំ អនុយុត្តកាលោ, កុក្កជិយា តិវិធកិរិយាសម្បទនេន អណ្ណានំ
អបូតិភាវោ វិយ ភាវនានុយោគមនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ
តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន វិបស្សនាញាណស្ស អបរិហានិ, តស្ស
តិវិធកិរិយាករណេន អល្លសិនេហាបរិយាទានំ វិយ តស្ស ភិក្ខុនោ
តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន ភវត្តយានុកតនិកន្តិសិនេហាបរិយាទានំ,
អណ្ណាកថាលានំ តនុកាវោ វិយ តស្ស ភិក្ខុនោ អវិជ្ជណ្ណាកោសស្ស តនុកាវោ,
កុក្កជេចាតកានំ ចាទនខសិខមុខតុណ្ហាកានំ ចទ្ធខរភាវោ វិយ ភិក្ខុនោ

វិបស្សនាញាណស្ស តិក្ខុខវិប្បសន្ន សូរភាវោ, កុក្កុដចោតកាន់
បរិណាមកាលាវិយ ភិក្ខុនោវិបស្សនាញាណស្ស បរិណាមកាលា
វឡ្ជិតកាលោ គព្ពគ្គហធាកាលោ, កុក្កុដចោតកាន់ ចាទនខសិខាយ វា
មុខតុណ្ហាកេន វា អណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា បក្ខេ បច្ឆោដេត្វា សោត្តិនា
អភិនិព្វធាកាលាវិយ តស្ស ភិក្ខុនោវិបស្សនាញាណគព្ព គណ្ណាបេត្វា
វិចរន្តស្ស តជ្ជាតិកំ ឧតុសប្បាយំ វា ភោជនសប្បាយំ វា បុគ្គលសប្បាយំ វា
ធម្មស្សវនសប្បាយំ វា លភិត្វា ឯកាសនេ និសិន្នស្សវវិបស្សនំ វឡ្ជន្តស្ស
អនុបុព្វាធិគតេន អរហត្តមគ្គេន អវិជ្ជណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា អភិញ្ញាបក្ខេ
បច្ឆោដេត្វា សោត្តិនា អរហត្តបត្តកាលោ វេទិតព្ពោ។ យថា បន
កុក្កុដចោតកាន់ បរិណាមភាវំ ព្រាត្វា មាតាបិ អណ្ណាកោសំ ភិន្នតិ, ឯវំ
តថាវុបស្ស ភិក្ខុនោ ញាណបរិចាកំ ព្រាត្វា សត្តាបិ -

“ឧច្ឆិទ្ធ សិនេហាមត្តនោ, កុមុទំ សារទិកំវ ចាលីនា;
សន្តិមគ្គមេវ ព្រហ្មាយ, និព្វានំ សុគតេន ទេសិត”ន្តី។ (ធម. ប. ២៨៥) -

អាទិនា នយេន ឱកាសំ ជីវិត្វា គាថាយ អវិជ្ជណ្ណាកោសំ បហាវតិ។ សោ
គាថាបរិយោសានេ អវិជ្ជណ្ណាកោសំ ភិន្និត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ តតោ
បជ្ជាយ យថា តេ កុក្កុដចោតកា គាមក្ខេត្តំ ឧបសោភយមាណា តត្ថវិចរន្តិ,
ឯវំ អយម្បិ មហាឱណាសវោ និព្វានាវម្ពណំ ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា
សង្ខារាមំ ឧបសោភយមាណាវិចរតិ។

បលគណ្ណាស្សតិ វឡ្ជកិស្ស។ សោ ហិ ឱលម្ពកសង្ខាតំ បលំ ជារេត្វា ធារ្យនំ
គណ្ណំ ហាវតីតិ បលគណ្ណាតិ វុច្ចតិ។ វាសិជដេតិ វាសិនណ្ណាកស្ស
គហធាដ្ឋានេ។ ឯត្ថកំ វត មេ អដ្ឋ អាសវានំ ឱណាត្តិ បព្ពជិតស្ស ហិ
បព្ពជ្ជាសង្ខេបេន ឧទ្ទេសេន បរិបុច្ឆាយ យោនិសោ មនសិការេន វត្ថុបដិបត្តិយា

ចន្ទិកកាលំ អាសវា ជីយន្តិ។ ឯវំ ជីយមាណំ បនតេសំ “ឯត្ថកំ អន្ធិ ជីណំ,
ឯត្ថកំ ហិយេវ” តិ ឯវមស្ស ញាណំ នហោតិ តិ អត្ថោ។ ឥមាយ ឧបមាយ
វិបស្សនាយានិសំសោ ធីបិតោ។ ហេមន្តិកេនាតិ ហេមន្តសមយេន។
បជិប្បស្សម្ពន្តិ តិ ជីវភាវេន បរិហាយន្តិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ មហាសមុទ្ទោវិយ សាសនំ ទដ្ឋព្ពំ, នាវាវិយ
យោការចរោ, នាវាយ មហាសមុទ្ទេ បរិយាទានំវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
ឧបញ្ចវស្សកាលេ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិកេវិចរណំ, នាវាយ
មហាសមុទ្ទោទកេន ខដ្ឋមាណំ ពន្ធនាទំ តនុភារោវិយ ភិក្ខុនោ
បព្ពដ្ឋាសន្តេបេន ឧទ្ទេសបរិបុត្តាធិហិ ចេវ សំយោជនានំ តនុភារោ, នាវាយ
ចលេ ឧត្តិត្ថកាលាវិយ ភិក្ខុនោ និស្សយមុច្ឆកស្ស កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា អរញ្ញោ
វសនកាលោ, ធិវា វាតាតបេន សំសុស្សនំវិយ វិបស្សនាញាណោន
តណ្ហាស្មេហសំសុស្សនំ, វត្តិ ហិមោទកេន តេមនំវិយ កម្មដ្ឋានំ និស្សយ
ឧប្បន្នេន បីតិចាមោជ្ឈេន ចិត្តតេមនំ, វត្តិន្ទំ វាតាតបេន ចេវ ហិមោទកេន ច
បរិសុក្ខបរិវត្តនានំ ពន្ធនាទំ ទុព្ពលភារោវិយ ឯកទិវសំ ឧតុសប្បាយានីនិលទ្វា
វិបស្សនាញាណាបីតិចាមោជ្ឈេហិ សំយោជនានំ ភិយេវសោមត្ថាយ
ទុព្ពលភារោ, ចារុស្សកមេយោវិយ អរហត្តមគ្គញាណំ, មេយវុដ្ឋិទកេន
នាវាយ ពន្ធបូតិភារោវិយ អារទ្ធវិបស្សកស្ស រូបសត្តកាទិវសេនវិបស្សនំ
វង្សេន្តស្ស ឱក្ខាយមាទេ បក្ខាយមាទេ កម្មដ្ឋានេ ឯកទិវសំ ឧតុសប្បាយានីនិ
លទ្វា ឯកបល្លង្កេន និសិន្នស្ស អរហត្តជលាធិគមោ, បូតិពន្ធនាវាយ កញ្ចិ
កាលំ ហ្មំវិយ ជីណាសំយោជនស្ស អរហតោ មហាជនំ អនុគ្គណ្ហាន្តស្ស
យាវតាយុកំ ហ្មំ, បូតិពន្ធនាវាយ អនុបុព្វេន ភិដ្ឋិត្វា អបណ្ណាត្តិកភាវូបគមោ
វិយ ជីណាសវស្ស ឧបាទិណ្ហាភូន្តកេនេន អនុបាទិសេសាយ និព្ពាននាតុយា

បរិនិព្វតស្ស អបណ្ណាត្តិកការ្យបគមោតិ ឥមាយ ឧបមាយ សំយោជនានំ
ទុព្ពលតា ធិបិតា។ នវមំ។

១០. អនិច្ចសញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

១០២. ធនមេ អនិច្ចសញ្ញាតិ អនិច្ចំ អនិច្ចន្តិ ភាវេន្តស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។
បរិយាទិយតីតិ ខេបយតិ។ សព្ពំ អស្មីមានន្តិ នវិវិដំ អស្មីមានំ។
មូលសន្តានកានិ តិ សន្តានេត្វា បិតមូលានិ។ មហានន្តលំ វិយ ហិ អនិច្ចសញ្ញា,
ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ មូលសន្តានកានិ វិយ កិលេសា, យថា កស្សកោ កសន្តោ
នន្តលេន តានិ បទាលេតិ, វរំ យោគី អនិច្ចសញ្ញំ ភាវេន្តោ
អនិច្ចសញ្ញាញាណេន កិលេសេ បទាលេតីតិ ឥទេមេត្ថ ធិបម្មសំសន្នំ។

ធិគុណាតីតិ ហេដ្ឋា គុណាតិ។ និទុណាតីតិ បច្ឆោជេតិ។ និច្ឆោជេតីតិ បច្ឆោជេត្វា
ធម្មេតិ។ ឥធាបិ បព្ពដានិ វិយ កិលេសា, លាយនំ និច្ឆោជនំ វិយ
អនិច្ចសញ្ញាញាណន្តិ ឥមិនា អត្តេន ឧបមា សំសន្នេតញ្ញា។

វណ្ណាច្ឆិន្ទាយាតិ តិល្លោន ខុរប្បេន វណ្ណាច្ឆិន្ទាយ។ តទទ្ធយានិ ភវន្តីតិ តំ
អម្ពបិណ្ឌី អនុគច្ឆន្តិ, តស្ស បតមាណាយ អម្ពានិ ភូមិយំ បតន្តិ។ ឥធាបិ
អម្ពបិណ្ឌិ វិយ កិលេសា, តិល្លោខុរប្បេ វិយ អនិច្ចសញ្ញា, យថា ខុរប្បេន
ជិន្ទាយ អម្ពបិណ្ឌិយា សព្ពានិ អម្ពានិ ភូមិយំ បតន្តិ, វរំ អនិច្ចសញ្ញាញាណេន
កិលេសានំ មូលភូតាយ អវិជ្ជាយ ជិន្ទាយ សព្ពកិលេសា សមុគ្គានំ គច្ឆន្តីតិ,
ឥនំ ធិបម្មសំសន្នំ។

កូដន្តមាតិ កូដំ គច្ឆន្តិ។ កូដនិច្ឆាតិ កូដំ បរិសនភាវេន កូដេ និច្ឆា។
កូដសមោសវណាតិ កូដេ សមោសវិត្វា បិតា។ ឥធាបិ កូដំ វិយ អនិច្ចសញ្ញា,
កោចានសិយោ វិយ ចតុក្កមកកុសលធម្មា, យថា សព្ពកោចានសីនំ កូដំ អគ្គំ,

ឯវ៉ូ កុសលធម្មានំ អនិច្ចសញ្ញា អគ្គា។ ននុ ច អនិច្ចសញ្ញា លោកិយា, សា
លោកិយកុសលានំ តាវ អគ្គំ ហោតុ, លោកុត្តរានំ កថំ អគ្គន្តិ? តេសម្បី
បដិលាភករណត្ថេន អគ្គន្តិ វេទិតញ្ញា។ ឥមីនា ឧបាយេន សញ្ញាសុ ឧបមាសុ
ឱបម្មសំសន្តនំ វេទិតញ្ញំ។ បុរិមាហិ បនេត្ត តិហិ អនិច្ចសញ្ញាយ កិច្ចំ, បច្ឆិមាហិ
ពាលន្តិ។ ធនមំ។

បុប្ផវគ្គោ ធនមោ។

មជ្ឈិមបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

១១. អន្តវគ្គោ

១. អន្តសុត្តវណ្ណានា

១០៣. អន្តវគ្គស្ស បឋមេ អន្តាតិ កោដ្ឋាសា។ ឥទំ សុត្តំ ចតុសច្ចវសេន
បញ្ចក្ខន្ធឯយោដេត្វា អន្តោតិ វចនេន ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយវសេន វុត្តំ។
បឋមំ។

២-៣. ទុក្ខសុត្តាទិវណ្ណានា

១០៤-១០៥. ទុតិយម្បី បញ្ចក្ខន្ធឯ ចតុសច្ចវសេន យោដេត្វា ទុក្ខន្តិ
ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន កថិតំ។ តតិយម្បី តថេវ សក្កាយោតិ ពុជ្ឈនកានំ
អជ្ឈាសយេន កថិតំ។ ទុតិយតតិយានិ។

៤. បរិញ្ញេយ្យសុត្តវណ្ណានា

១០៦. ចតុត្ថ បរិញ្ញេយ្យតិ បរិជានិតព្ពេ សមតិក្កមិតព្ពេ។ បរិញ្ញន្តិ
សមតិក្កមំ។ បរិញ្ញាតារិទ្ឋំ តាយ បរិញ្ញាយ បរិជានិត្វា សមតិក្កមិត្វា បិតំ។
រាគក្ខយោតិអាទីហិ និព្វានំ ទស្សិតំ។ ចតុត្ថំ។

៥-១០. សមណសុត្តាទិវណ្ណានា

១០៧-១១២. បញ្ចមាធិសុ ចតុសុ ចត្តារិ សច្ចានិ កថិតានិ។ នវមទសមេសុ
កិលេសប្បហានន្តិ។ បញ្ចមាធិនិ។

អន្តរុត្តោ ឯកាទសមោ។

១២. ធម្មកថិកវុត្តោ

១-២. អវិជ្ជាសុត្តាទិវណ្ណានា

១១៣-១១៤. ធម្មកថិកវុត្តស្ស បឋមេ ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតីតិ
យាវតា ឥមាយ ចតុសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណភូតាយ អវិជ្ជាយ សមន្នាគតោ,
ឯត្តាវតា អវិជ្ជាគតោ ហោតីតិ អត្តោ។ ទុតិយេបិ ឯសេវ នយោ។
បឋមទុតិយានិ។

៣. ធម្មកថិកសុត្តវណ្ណានា

១១៥. តតិយេ បឋមេន ធម្មកថិកោ, ទុតិយេន សេខភូមិ, តតិយេន
អសេខភូមីតិ វេរំ ធម្មកថិកំ បុច្ឆិតេនវិសេសេត្វា ទ្វេភូមិយោ កថិតា។
តតិយំ។

៤. ទុតិយធម្មកថិកសុត្តវណ្ណានា

១១៦. ចតុត្ថ តិស្សន្ទម្បី បុច្ឆានំ តីណិវិស្សន្ទនាមិ កថិតានិ។ ចតុត្ថំ។

៥-៩. ពន្ធនសុត្តានិវគ្គោ

១១៧-១២១. បញ្ចមេ អតីរទស្សីតិ តីរំ វុច្ចតិ វុដ្ឋំ, តំ ន បស្សតិ។
អចារទស្សីតិ ចារំ វុច្ចតិ និព្វានំ, តំ ន បស្សតិ។ ពោធិតិ កិលេសពន្ធនេន ពោធិ
ហុត្វា ជ័យតិ ច មីយតិ ច អស្មាលោកា បរំ លោកំ គច្ឆតីតិ។ ឥមស្មី សុត្ត
វុដ្ឋុក្ខំ កថិតន្តិ។ ធម្មាធិនិ ឧត្តានត្ថានេវ។ បញ្ចមាធិនិ។

១០. សីលវន្តសុត្តវគ្គោ

១២២. ទសមេ អនិច្ចតោតិអាទីសុ ហុត្វា អភាវាការេន អនិច្ចតោ,
បដិប័ធម្មនាការេន ទុក្ខតោ, អាពាធរដ្ឋន រោគតោ, អន្តោទោសរដ្ឋន គណ្ហតោ,
តេសំ តេសំ គណ្ហានំ បច្ចយភារេន វា ខណ្ឌនរដ្ឋន វា សល្លតោ ទុក្ខរដ្ឋន
អយតោ, វិសភាគមហាភូតសមុដ្ឋានអាពាធបច្ចយរដ្ឋន អាពាធតោ,
អសករដ្ឋន បរតោ, បលុដ្ឋនរដ្ឋន បលោកតោ, សត្តសុញ្ញតរដ្ឋន សុញ្ញតោ,
អត្តាភារេន អនត្តតោ។ ឯវមេត្ថ “អនិច្ចតោ បលោកតោ”តិ ធ្វីហិ បទេហិ
អនិច្ចមនសិកាវេ, “សុញ្ញតោ អនត្តតោ”តិ ធ្វីហិ អនត្តមនសិកាវេ,
សេសេហិ ទុក្ខមនសិកាវេ វុត្តោតិ វេទិតញ្ចោ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ ទសមំ។

១១. សុតវន្តសុត្តវគ្គោ

១២៣. តថា ឯកាទសមេ។ ទសមស្មិត្តិ “សីលវតោ”តិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ
វុត្ថំ, ឥធន សុតវតោតិ កម្មដ្ឋានសុតំ ឥទមេវ នាជាករណំ។ ឯកាទសមំ។

១២-១៣. កប្បសុត្តានិវគ្គោ

១២៤-១២៥. ទ្វាទសមតេរសមាធិ វាហុលោវាទសទិសានេវាតិ។
ទ្វាទសមតេរសមាធិ។

ធម្មកថិកវគ្គោ ទ្វាទសមោ។

១៣. អវិជ្ជាវគ្គោ

១-១០. សមុទយធម្មសុត្តានិវណ្ណានា

១២៦-១៣៥. អវិជ្ជាវគ្គោ ឧត្តានត្តោវ។ ឥមស្មិញ្ចី វគ្គេ សព្វសុត្តេសុ
ចតុសច្ចមេវ កថិតំ។

អវិជ្ជាវគ្គោ តេរសមោ។

១៤. កុក្កឡវគ្គោ

១-១៣. កុក្កឡសុត្តានិវណ្ណានា

១៣៦-១៤៥. កុក្កឡវគ្គស្ស បឋមេ កុក្កឡន្តិ សន្តត្ថំ អាទិត្ថំ ធារិករាសី
រិយ មហាបរិឡាហំ។ ឥមស្មី សុត្តេ ទុក្ខលក្ខណំ កថិតំ, សេសេសុ
អនិច្ចលក្ខណានីតិ។ សព្វានិ ចេតានិ ចាដិយេ ក្កំ បុគ្គលជ្ឈាសយេន
កថិតានីតិ។

កុក្កឡវគ្គោ បុទ្ទសមោ។

១៥. ទិដ្ឋិវគ្គោ

១-៥. អដ្ឋត្តសុត្តានិវណ្ណានា

១៥០-១៥៨. ទិដ្ឋវគ្គស្ស បឋមេ កី ឧបាទាយាតិ កី បដិច្ច។ ទុតិយេ កី
អភិធិវិស្សាតិ កី អភិធិវិសិទ្ធា, បច្ចយំ កត្វាតិ អត្ថោ។ តតិយាទីសុ
ទិដ្ឋតិអាទីនិ បុគ្គលជ្ឈាសយេន វុត្តានិ។ បឋមាទីនិ។

១០. អាណន្តសុត្តវណ្ណានា

១៥៩. ទសមេ ឧបសង្កម្មីតិ អញ្ញោ ភិក្ខុ បញ្ចក្ខន្ធកម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា
យុញ្ញិត្វា យដេត្វា អរហត្តំ បត្វា សត្តុ សន្តិកេ អញ្ញំ ព្យាករោន្តេ ទិស្វា “អហម្មិ
បញ្ចក្ខន្ធកម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា យុញ្ញន្តោ យដេន្តោ, អរហត្តំ បត្វា អញ្ញំ
ព្យាករិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ឧបសង្កម្មី។ សត្តា បន អត្តនោ ធរមានកាលេ ថេរស្ស
ឧបរិមគ្គត្ថយវជ្ឈានំ កិលេសានំ បហានំ អបស្សន្តោបិ “ឥមស្ស ចិត្តំ
គណ្ហិស្សមី” តិ កថេសិ។ តស្សបិ ឯកំ ទ្វេ វារេ មនសិ កត្វាវ ពុទ្ធបដ្ឋានវេលា
ជាតាតិ គន្តព្ធិំ ហោតិ។ ឥតិស្ស ចិត្តំ សម្មហំសមាធនោ
វិមុត្តិបរិចាចនីយធម្មោវ សោ កម្មជ្ជានានុយោគោ ជាតោតិ។ ទសមំ។

ទិដ្ឋវគ្គោ បន្ទរសមោ។

ឧបរិបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

ខន្ធសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. រាជសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. មារសុត្តវណ្ណានា

១៦០. រាជសំយុត្តស្ស បឋមេ មារោ វា អស្សាតិ មរណំ វា ភវេយ្យ។ មារេតា វាតិ មារេតញ្ចោ វា។ យោ វា បន មីយតីតិ យោ វា បន មរតិ។ និព្វិនត្តន្តិ និព្វិនាញ្ញាណត្ថំ។ និព្វានត្តាតិ ដលវិមុត្តិ នាមេសា អនុបាទានិព្វានត្តាតិ អត្ថោ។ អច្ចយាសីតិ អតិក្កន្តោសិ។ និព្វានោគធន្តិ និព្វានេ បតិដ្ឋិតំ។ ឥទំ មគ្គព្រហ្មចរិយំ នាម និព្វានព្ពន្ធកេ វុស្សតិ, ន និព្វានំ អតិក្កមិត្វាតិ អត្ថោ។ និព្វានបរិយោសានន្តិ និព្វានំ អស្ស បរិយោសានំ, និប្បត្តិ និដ្ឋាតិ អត្ថោ។ បឋមំ។

២-១០. សត្តសុត្តាធិវណ្ណនា

១៦១-១៦៩. ទុតិយេ សត្តោ សត្តាតិ លក្ខបុច្ឆា។ តត្រ សត្តោ តត្រ វិសត្តាតិ តត្រ លក្ខោ តត្រ វិលក្ខោ។ បំស្វាការកេហិតិ បំសុយរកេហិ។ កេឡាយន្តីតិ កីឡន្តិ។ ធនាយន្តីតិ ធនំវិយ មញ្ញន្តិ។ មមាយន្តីតិ “មម ឥទំ, មម ឥទ”ន្តិ មមត្ថំ ករោន្តិ, អញ្ញស្ស ដុសិតុម្បិ ន ទេន្តិ។ វិកីឡនិយំ ករោន្តីតិ “និដ្ឋិតា កីឡា”តិ តេ ភិទ្ធមានា កីឡាវិគមំ ករោន្តិ។ តតិយេ ភវនេន្តីតិ ភវន្តំ។ ចតុត្ថំ ឧត្តានមេវ។ បញ្ចមាធិសុ ចតុសុ ចត្តាវិ សច្ចានិ កថិតានិ, ដ្ឋិសុ កិលេសប្បហានន្តិ។ ទុតិយាធិនិ។

បឋមោ វក្កោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១-១២. មារសុត្តាធិវណ្ណនា

១៧០-១៨១. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ មារោ, មារោតិ មរណំ បុច្ឆតិ។ យស្មា បន រូបាធិវិនិមុត្តំ មរណំ នាម នត្ថិ, តេនស្ស ភកវា រូបំ ខោ, រាជ, មារោតិអាធិមាហ។ ទុតិយេ មារធម្មោតិ មរណធម្មោ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោតិ។

ទុតិយោវគ្គោ។

៣-៤. អាយាចនវគ្គាទិ

១-១១. មារាទិសុត្តបកាទសកវណ្ណានា

១៨២-២០៥. តតោ បរំ ឧត្តានត្ថមេវ។ អយញ្ញំ រាជត្ថេរោ បដិភានិយត្ថេរោ
នាម។ តថាគតស្ស ឥមំ ថេរំ ទិស្វា សុខុមំ ការណំ ឧបជ្ជាតិ។ តេនស្ស ភគវា
នាណយេហិ ធម្មំ ទេសេតិ។ ឯវំ ឥមស្មី រាជសំយុត្តោ អាទិតោ ទ្វេវគ្គា
បុច្ឆាវសេន ទេសិតា, តតិយោ អាយាចនេន, ចតុត្ថោ ឧបទិសិន្នកកថាវសេន។
សកលម្បិ បនេតំ រាជសំយុត្តំ ថេរស្ស វិមុត្តិបរិចាចនីយធម្មវសេនេវ គហិតន្តិ
វេទិតព្វំ។

រាជសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទិដ្ឋិសំយុត្តំ

១. សោតាបត្តិវគ្គោ

១. វាតសុត្តវណ្ណានា

២០៦. ទិដ្ឋិសំយុត្តោ ន វាតា វាយន្តិកិអាទិសុ ឯវំ កិរ តេសំ ទិដ្ឋិ - “យេបិ ឯតេ
រុក្ខសាខាទីនិ ភញ្ញន្តា វាតា វាយន្តិ, ន ឯតេ វាតា, វាតលេសោ នាមេសោ, វាតោ
បន ឯសិកត្តម្ពោវិយ បព្ពតក្ខដំវិយ ច បិតោ។ តថា យាបិ ឯតា
តិណាកជ្ជាទីនិ វហន្តិយោ នទិយោ សន្នន្តិ, ន ឯត្ថ ឧទកំ សន្នកិ, ឧទកលេសោ
នាមេស, ឧទកំ បន ឯសិកត្តម្ពោវិយ បព្ពតក្ខដំវិយ ច បិតំ។ យាបិមា
គព្ពិនិយោ វិជាយន្តិកិ ច វុច្ឆន្តិ, កិញ្ញាបិ តា មិលាតុទរា ហោន្តិ, គព្ពោ បន ន

និក្ខមតិ, គព្ពលេសោ នាមេសោ, គព្ពោ បន ឯសិកត្តម្ភោវិយ បព្ពតក្ខន្ធវិយ ច
បិតោ។ យេបិ ឯតេ ចន្ទិមស្វរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា, នេវ តេ ឧទេន្តិ ន អបេន្តិ,
ចន្ទិមស្វរិយលេសោ នាមេស, ចន្ទិមស្វរិយា បន ឯសិកត្តម្ភោវិយ បព្ពតក្ខន្ធវិយ ច
បិតា"តិ។

២.២. ឯតមមសុត្តាទិវណ្ណា

២០៧-២០៩. ទិដ្ឋន្តិអាទីសុ ទិដ្ឋន្តិចាយតនំ។ សុតំ សន្ទាយតនំ។ មុតំ
គន្ទាយតនំ វសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ។ តញ្ញិ បត្វា គហោតព្ពតោ មុតន្តិ ច
វុត្តំ។ អវសេសានិ សន្ទាយតនានិ វិញ្ញាតំ នាម។ បត្តន្តិ បរិយេសិទ្ធា វា
អបរិយេសិទ្ធា វា បត្តំ។ បរិយេសិតន្តិ បត្តំ វា អបត្តំ វា បរិយេសិតំ។ អនុវិចរិតំ
មនសាតិ ចិត្តេន អនុសញ្ញាវតំ។ លោកស្មិត្តិ បរិយេសិទ្ធា បត្តម្បិ អតិ,
បរិយេសិទ្ធា នោបត្តម្បិ, អបរិយេសិទ្ធា បត្តម្បិ, អបរិយេសិទ្ធា នោបត្តម្បិ។
តត្ថ បរិយេសិទ្ធា បត្តំ បត្តំ នាម, បរិយេសិទ្ធា នោបត្តំ បរិយេសិតំ នាម។
អបរិយេសិទ្ធា បត្តញ្ញា អបរិយេសិទ្ធា នោបត្តញ្ញា មនសានុវិចរិតំ នាម។ អថ វា
បរិយេសិទ្ធា បត្តម្បិ អបរិយេសិទ្ធា បត្តម្បិ បត្តជ្ជេន បត្តំ នាម, បរិយេសិទ្ធា
នោបត្តមេវ បរិយេសិតំ នាម, អបរិយេសិទ្ធា នោបត្តំ មនសានុវិចរិតំ នាម។
សព្វំ វា ឯតំ មនសា អនុវិចរិតមេវ។

៥. នត្តិទិន្នសុត្តវណ្ណា

២១០. នត្តិ ទិន្នន្តិអាទីសុ នត្តិ ទិន្នន្តិ ទិន្នសុ ជលាភារំ សន្ទាយ វទន្តិ។ យិដ្ឋំ
វុច្ឆតិ មហាយាគោ។ ហុតន្តិ បហោណកសក្ការោ អធិប្បតោ។ តម្បិ ឧភយំ
ជលាភារមេវ សន្ទាយ បដិក្ខិបន្តិ។ សុកតទុក្ខជាទន្តិ សុកតទុក្ខតានំ,
កុសលាកុសលានន្តិ អត្ថោ។ ជលំ វិចាកោតិ យំ ជលន្តិ វា វិចាកោតិ វា វុច្ឆតិ,

តំ នត្តិតិ វទន្តិ។ នត្តិ អយំ លោកោតិ បរលោកេ ឋិតស្ស អយំ លោកោ នត្តិ។
 នត្តិ បរោ លោកោតិ ឥធិ លោកេ ឋិតស្សបិ បរោ លោកោ នត្តិ, សព្វេ តត្ថ
 តត្ថេវ ឧប្បជ្ឈន្តិតិ ទស្សន្តិ។ នត្តិ មាតា នត្តិ បិតាតិ តេសុ
 សម្មាបដិបត្តិមិច្ឆាបដិបត្តិនំ ជលាភាវវសេន វទន្តិ។ នត្តិ សត្តា ឌីបចាតិកាតិ
 ចរិត្វា ឧប្បជ្ឈនកសត្តា នាម នត្តិតិ វទន្តិ។ នត្តិ លោកេ សមណាព្រាហ្មណាតិ
 លោកេ សម្មាបដិបន្នា សមណាព្រាហ្មណា នាម នត្តិតិ វទន្តិ។

ចាតុមហាភូតិកោតិ ចតុមហាភូតមយោ។ បដី បដីកាយន្តិ អជ្ឈត្តិកា
 បដីធាតុ ពាហិរំ បដីធាតុំ។ អនុបេតីតិ អនុយាតិ។ អនុបគច្ឆតីតិ តស្សេវ
 វេវចនំ, អនុគច្ឆតីតិបិ អត្ថោ។ ឧកយេនាបិ ឧបេតិ ឧបគច្ឆតីតិ ទស្សន្តិ។
 អាចាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥន្ទ្រិយានីតិ មនច្ឆជ្ជានិ ឥន្ទ្រិយានិ។ សង្គមន្តិ
 អាគាសំ បក្ខន្តិ។ អាសន្និបញ្ចមាតិ និបន្នមញ្ចេន បញ្ចមា, មញ្ចោ ចេវ,
 ចត្តារោ មញ្ចោនេ គហេត្វា ឋិតា ចត្តារោ បុរិសា ចាតិ អត្ថោ។ យាវ
 អាឡាបាធាតិ យាវ សុសានា។ បទានីតិ “អយំ ឯវំ សីលវា អហោសិ, ឯវំ
 ទុស្សីលោ” តិអាទិនា នយេន បវត្តានិ គុណាគុណបទានិ។ សរីរមេវ វា ឯត្ថ
 បទានីតិ អធិប្បតំ។ កាចោតកានីតិ កាចោតកវណ្ណានិ,
 ចារាវតបក្ខវណ្ណានីតិ អត្ថោ។ ភស្សន្តាតិ ភស្សន្តា។ អយមេវ វា ចាឡិ។
 អាហុតិយោតិ យំ បហោណកសក្ការាទិភេទំ ទិន្នទានំ, សព្វំ តំ
 នារិការសានមេវ ហោតិ, ន តតោ បរំ ជលនាយកំ ហុត្វា គច្ឆតីតិ អត្ថោ។
 ទត្ថុបញ្ញត្តិ ទត្ថុហិ ពាលមនុស្សហិ បញ្ញត្តិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ពាលេហិ
 អពុទ្ធិហិ បញ្ញត្តិមិទំ ទានំ, ន បណ្ឌិតេហិ។ ពាលា ទេន្តិ, បណ្ឌិតា គណ្ណានីតិ
 ទស្សន្តិ។

៦. ករោតោសុត្តវណ្ណានា

២០០. ករោតោតិ សហត្ថា ករោន្តស្ស។ ការយតោតិ អាណត្តិយា
ការេន្តស្ស។ ធិន្តតោតិ បរេសំ ហត្ថាធិនិ ធិន្តន្តស្ស។ ធនាបយតោតិ បរេហិ
ធនាបេន្តស្ស។ បចតោតិ ឧណ្ណាន បីឡេន្តស្ស។ បចាបយតោតិ បរេហិ
ឧណ្ណាធិនា បីឡាបេន្តស្ស។ សោចតោ សោចាបយតោតិ បរស្ស
ភណ្ឌាហរណាធិហិ សោកំ សយំ ករោន្តស្សបិ បរេហិ ការេន្តស្សបិ។
កិលមតោ កិលមាបយតោតិ អាហារុបច្ឆេទន្តនាគារបវេសនាធិហិ សយំ
កិលមេន្តស្សបិ បរេហិ កិលមាបេន្តស្សបិ។ ជន្តតោ ជន្តាបយតោតិ បរំ ជន្តន្តំ
ជន្តនកាលេ សយម្បិ ជន្តតោ បរម្បិ ជន្តាបយតោ។ ចាណមតិចាតយតោតិ
ចាណំ ហនន្តស្សបិ ហនាបេន្តស្សបិ។ ឯវំ សព្ពត្ថ ករណាការាបនវសេនេវ
អត្ថោ វេទិតញោ។

សន្និទ្ធិ យរសន្និ។ និល្លាបន្តិ មហាវិលោមំ។ ឯកាការិកន្តិ ឯកមេវ យរំ
បរិវារេត្វាវិលុម្ពនំ។ បរិបន្តេ តិដ្ឋតោតិ អាគតាគតានំ អច្ឆិន្ទនត្ថំ មគ្គ
តិដ្ឋតោ។ ករោតោ ន ករិយតិ ចាបន្តិ យំកិញ្ចិ ចាបំ ករោមីតិ សញ្ញាយ
ករោតោបិ ចាបំ ន ករិយតិ, នត្ថិ ចាបំ។ សត្តា បន ករោមាតិ ឯវំសញ្ញិនោ
ហោន្តិទិ ធិបេន្តិ។ ខុរបរិយន្តេនាតិ ខុរនេមិនា, ខុរធារសទិសបរិយន្តេន វា។
ឯកមំសខលន្តិ ឯកមំសរាសី។ បុញ្ញន្តិ តស្សេវ វេវចនំ។ តតោនិទានន្តិ
ឯកមំសខលករណានិទានំ។

ឧក្ខិណាន្តិ ឧក្ខិណាតីវេ មនុស្សា កក្ខុឡា ធារុណា, តេ សន្ធាយ
ហនន្តោតិអាទិ វុត្ថំ។ ឧត្តរន្តិ ឧត្តរតីវេ សន្ធា ហោន្តិ បសន្នា ពុទ្ធមាមកា
ធម្មមាមកា សង្ឃមាមកា, តេ សន្ធាយ ឧទន្តោតិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ យជន្តោតិ
មហាយាគំ ករោន្តោ។ ឧមេនាតិ ឥន្ទ្រិយឧមេន ឧចោសថកម្មេន។ សំយមេនាតិ

សីលសំយមេន។ សច្ចវដ្ឋនាតិ សច្ចវចនេន។ អាគមោតិ អាគមនំ, បវត្តិតិ
អត្ថោ។ សព្ពថាបិ ចាបបុញ្ញានំ កិរិយមេវ បដិក្ខបន្តិ។

៧. ហេតុសុត្តវណ្ណា

២០២. នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោតិ ឯត្ថ បច្ចយោតិ ហេតុវេវចនមេវ។
ឧកយេនាបិ វិជ្ជមានមេវ កាយទុច្ចរិតាធិនំ សំកិលេសបច្ចយំ,
កាយសុចរិតាធិនញ្ចា វិសុទ្ធិបច្ចយំ បដិក្ខបន្តិ។ នត្ថិ ពលន្តិ យម្ហិ អត្តនោ ពលេ
បតិដ្ឋិតា ឥមេ សត្តា ទេវត្ថម្បិ មារត្ថម្បិ ព្រហ្មត្ថម្បិ សាវកពោធិម្បិ
បច្ចេកពោធិម្បិ សព្ពញ្ញតម្បិ ចាបុណ្ណន្តិ, តំ ពលំ បដិក្ខបន្តិ។ នត្ថិ វិរិយន្តិអាធិនំ
សព្ពានិ អញ្ញមញ្ញវេវចនានេវ។ “ឥទំ នោ វិរិយេន, ឥទំ បុរិសថាមេន, ឥទំ
បុរិសបរក្កមេន បត្ត”ន្តិ, ឯវំ បវត្តវចនបដិក្ខបករណាវសេន បនេតានិ វិសុ
អាធិយន្តិ។

សព្ពេ សត្តាតិ ឌីដ្ឋកោណគទ្រភាទយោ អនវសេសេ បរិគ្គណ្ណន្តិ។ សព្ពេ
ចាលោតិ ឯកិន្ទ្រិយោ ចាលោ, ទ្វិន្ទ្រិយោ ចាលោតិអាធិវសេន វទន្តិ។ សព្ពេ
ភូតាតិ អណ្ណាកោសវត្ថិកោសេសុ ភូតេ សន្ធាយ វទន្តិ។ សព្ពេ ជីវាតិ
សាលិយវគោធុមាទយោ សន្ធាយ វទន្តិ។ តេសុ ហិ តេ វិរុហនភាវេន
ជីវសញ្ញិនោ។ អវសា អពលា អវិរិយាតិ តេសំ អត្តនោ វសោ វា ពលំ វា វិរិយំ វា
នត្ថិ។ និយតិសង្កតិការបរិណាតាតិ ឯត្ថ និយតិ តិ និយតតា។ សង្កតិ ធន្តំ
អភិជាតីនំ តត្ថ តត្ថ គមនំ។ ភាវោតិ សភាវោយេវ។ ឯវំ និយតិយា ច
សង្កតិយា ច ភាវេន ច បរិណាតា នានប្បការតំ បត្តា។ យេន ហិ យថា ភវិតត្ថំ,
សោ តថេវ ភវតិ។ យេន ន ភវិតត្ថំ, សោ ន ភវតីតិ ធស្សេន្តិ។ ធស្សេវាភិជាតីស្វតិ
ធសុ ឯវំ អភិជាតីសុ បត្វា សុខញ្ច ទុក្ខញ្ច បដិសំវេទន្តិ, អញ្ញា សុខទុក្ខភូមិ
នត្ថិ ធស្សេន្តិ។

៨-១០. មហាទិដ្ឋសុត្តានិវង្គនា

២០៣-២០៥. អកដាតិ អកតា។ អកដវិធាតិ អកតវិធានា, “ឯវំ
ករោហី”តិ កេនចិ ការិតាបិ ន ហោន្តិតិ អត្ថោ។ អនិម្មិតាតិ ឥទ្ធិយាបិ ន
និម្មិតា។ អនិម្មាតាតិ អនិម្មាបិតា។ “អនិម្មិតញ្ចា”តិបិ ចាហេ, ន និម្មិតញ្ចាតិ
អត្ថោ។ វញ្ញាតិ វញ្ញបសុវញ្ញតាលាធម្មោ វិយ អដលា កស្សបិ អជនកា។
បព្ពតក្ខដវិយ បិតាតិ ក្ខដដ្ឋា។ ឯសិកដ្ឋាយិនោ វិយ ហុត្វា បិតាតិ
ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋតា, យថា សុនិខាតោ ឯសិកត្ថម្ភោ និច្ចលោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ បិតាតិ
អត្ថោ។ ន ឥញ្ញន្តិតិ ឯសិកត្ថម្ភោ វិយ បិតត្ថា ន ចលន្តិ។ ន វិបរិណាមន្តិតិ បកតី
ន វិជហន្តិ។ ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពារេន្តិតិ អញ្ញមញ្ញំ ន ឧបហានន្តិ។ នាលន្តិ ន
សមត្ថា។ បថវីកាយោតិអាទីសុ បថវីយេវ បថវីកាយោ, បថវីសមូហោ វា។
សត្តន្ធុត្វេវ កាយានន្តិ យថា មុគ្គរាសិអាទីសុ បហជំ សត្តំ មុគ្គរាសិអាទីនំ
អន្តរេនេវ បរិសតិ, ឯវំ សត្តន្ធុ កាយានំ អន្តរេន ជិទ្ទេន វិវេន សត្តំ បរិសតិ។
តត្ថ “អហំ ឥមំ ជីវិតា វោរោបេមី”តិ កេវលំ សញ្ញាមត្តមេវ ហោតីតិ ធស្សេន្តិ។

យោនិបមុខសតសហស្សានិ បមុខយោនីនំ ឧត្តមយោនីនំ
ចុទ្ធសសតសហស្សានិ អញ្ញានិ ច សដ្ឋិសតានិ អញ្ញានិ ច ធនសតានិ បញ្ច ច
កម្មនោ សតានិ បញ្ចកម្មសតានិ ចាតិ កេវលំ តក្កមត្តកេន និវត្តកទិដ្ឋិ
ដីបេន្តិ។ បញ្ច ច កម្មានិ តីណិ ច កម្មានិ តិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ កេចិ
បនាហុ “បញ្ច កម្មានិ បញ្ចន្ទ្រិយវសេន គណ្ណាន្តិ, តីណីតិ
កាយកម្មានិវសេនា”តិ។ កម្មេ ច អឡកម្មេ ចាតិ ឯត្ថ បនស្ស
កាយកម្មវចីកម្មានិ កម្មន្តិ លទ្ធិ, មនោកម្មំ ឧបឡកម្មន្តិ។ ទ្វិបដិបទាតិ
ទ្វាសដិបដិបទាតិ វេទន្តិ។ ទ្វិដ្ឋន្តរកប្បាតិ ឯកស្មី កប្បេ ចតុសដ្ឋិ អន្តរកប្បា
នាម ហោន្តិ, អយំ បន អញ្ញោ ទ្វេ អជានន្តោ ឯវមាហា។

ធម្មាភិជាតិយោតិ កណ្ណាភិជាតិ នីលាភិជាតិ លោហិតាភិជាតិ
ហលិទ្កាភិជាតិ សុក្កាភិជាតិ បរមសុក្កាភិជាតិ ឥមា ធម្មាភិជាតិយោ វទន្តិ។
តត្ថ ឡិវត្តិកា សូករិកា សាកុណិកា មាគរិកា លុទ្ធា មជ្ឈយាតកា ចោរា
ចោរយាតកា ពន្ធនាគារិកា, យេ វា បនព្វេបិ កេចិ កុរុរកម្មន្តា, អយំ
កណ្ណាភិជាតិ វទន្តិ។ ភិក្ខុ នីលាភិជាតិ វទន្តិ។ តេ កិរ ចតុសុ បច្ឆយេសុ
កណ្ណាកេ បក្ខិបិទ្វា ខាទន្តិ, “ភិក្ខុ ច កណ្ណាកុត្តិកា” តិ (អ. និ. ៦.៥៧) អយំ
ហិស្ស ចាឡិ ឯវ។ អថ វា កណ្ណាកុត្តិកា ឯវ នាម ឯកេ បព្ពជិតាតិ វទន្តិ។
លោហិតាភិជាតិ នាម និកណ្ណា ឯកសាជកាតិ វទន្តិ។ ឥមេ កិរ បុរិមេហិ ធ្វើហិ
បណ្ណាវតរា។ គិហិ ឡិទាតវសនា អថេលកសាវកា ហលិទ្កាភិជាតិ វទន្តិ។ ឯវ
អត្ថនោ បច្ឆយនាយកេ និគណ្ឌេហិបិ ជេដ្ឋកតវេ ករោន្តិ។ អាជីវកា
អាជីវិនិយោ អយំ សុក្កាភិជាតិ វទន្តិ។ តេ កិរ បុរិមេហិ ចតុហិ បណ្ណាវតរា។
នន្ទោ វច្ឆោ, កិសោ សំកិច្ចោ, មក្ខលិ កោសាលោ បរមសុក្កាភិជាតិ វទន្តិ។
តេ កិរ សព្វេហិ បណ្ណាវតរា។

អដ្ឋបុរិសភូមិយោតិ មន្ទភូមិ ឱទ្ធាភូមិ វីមំសកភូមិ ឧដុគតភូមិ សេឡភូមិ
សមណភូមិ ជាននភូមិ បន្ទភូមិ ឥមា អដ្ឋបុរិសភូមិយោតិ វទន្តិ។ តត្ថ
ជាតទិវសតោ បដ្ឋាយ សត្ត ទិវសេ សម្ពាធជ្ជានតោ និក្ខន្តត្តា សត្តា មន្ទា
ហោន្តិ មោម្យហា, អយំ មន្ទភូមិ វទន្តិ។ យេ បន ឧគ្គតិតោ អាគតា ហោន្តិ, តេ
អភិណ្ណំ រោទន្តិ ចេវ វិវរោន្តិ ច, សុគតិតោ អាគតា តំ អនុស្សរិទ្ធា អនុស្សរិទ្ធា
ហសន្តិ, អយំ ឱទ្ធាភូមិ នាម។ មាតាបិតុនំ ហត្ថំ វា ចាទំ វា មញ្ចំ វា បីបំ វា
គហេត្វា ភូមិយំ បទនិក្ខិបនំ វីមំសកភូមិ នាម។ បទសា គន្ធី សមត្ថកាលោ
ឧដុគតភូមិ នាម។ សិប្បានិ សិក្ខនកាលោ សេឡភូមិ នាម។ យរា និក្ខម្ហ
បព្ពជនកាលោ សមណភូមិ នាម។ អាចរិយំ សេរិទ្ធា ជាននកាលោ ជាននភូមិ

នាម។ “ភិក្ខុ ច បន្ទុកោ ជិនោ ន កិញ្ចា អាហារ” តិ ឯវំ អលាភី សមណំ បន្ទក្ខមីតិ
វេទន្តិ។

ឯក្ខនបញ្ញាស អាជីវកសតេតិ ឯក្ខនបញ្ញាស អាជីវុត្តិសតានិ។
បរិព្ពាជកសតេតិ បរិព្ពាជកបព្ពដ្ឋាសតានិ។ នាគវាសសតេតិ
នាគមណ្ឌលសតានិ។ វីសេ ឥន្ទ្រិយសតេតិ វីសេ ឥន្ទ្រិយសតានិ។ តីសេ
និរយសតេតិ តីសេ និរយសតានិ។ រដោធាតុយោតិ រដឡិកិរណដ្ឋានានិ។
ហត្ថបិដ្ឋិចានបិដ្ឋាធិនិ សន្ធាយ វេទន្តិ។ សត្វ សញ្ញិកញ្ញាតិ
ឡិដ្ឋគោណាកម្រកអដបសុមិគមហីសេ សន្ធាយ វេទន្តិ។ សត្វ អសញ្ញិកញ្ញាតិ
សាលិយវគោធមមុគ្គកង្កុវកកុម្រុសកេ សន្ធាយ វេទន្តិ។ និគណ្ឌិកញ្ញាតិ
គណ្ឌិម្ហិ ជាតគញ្ញា, ឧត្តវេឡុនឡានយោ សន្ធាយ វេទន្តិ។ សត្វ ទេវាតិ ពហូ ទេវា,
សោ បន សត្តាតិ វេទន្តិ។ មនុស្សបិ អនន្តា, សោ សត្តាតិ វេទន្តិ។ សត្វ
បេសាចាតិ បិសាចា មហន្តមហន្តា, សត្តាតិ វេទន្តិ។ សរាតិ មហាសរា។
កណ្តាមុណ្ឌា-វថការ-អនោតត្ថ-សីហប្បចាត-ធន្តន្ត-មុចលិន្ទ-កុណាលទហោ
គហោត្វា វេទន្តិ។

បរុដាតិ គណ្ឌិកា។ បចាតាតិ មហាបចាតា។ បចាតសតានីតិ
ខុទ្ទកបចាតសតានិ។ សុបិណាតិ មហាសុបិណា។ សុបិនសតានីតិ
ខុទ្ទកសុបិនសតានិ។ មហាកប្បិណោតិ មហាកប្បានំ។ ឯត្ថ ឯកម្ហា មហាសរា
វស្សសតេ វស្សសតេ កុសគ្គេន ឯកំ ឧទកតិន្តំ នីហវិទ្យា សត្វក្ខត្តំ តម្ហិ សរេ
និរុទកេ កតេ ឯកោ មហាកប្បោតិ វេទន្តិ។ ឯវុចានំ មហាកប្បានំ
ចតុរាសីតិសតសហស្សនិ ខេបេត្វា ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច ទុក្ខស្សន្តំ ករោន្តិតិ
អយមស្ស លទ្ធិ។ បណ្ឌិតោបិ កិរ អន្តរាវិសុជ្ឈិតុំ ន សក្កោតិ, ពាលោបិ តតោ
ឧទ្ធិ ន គច្ឆតិ។

សីលេនវាតិ អលេនកសីលេនវា អញ្ជេនវា យេនកេនចិ។ វតេនាតិ
តាធិសេនេវ វតេន។ តបេនាតិ តចាកមេន។ អបរិបក្កំ បរិចាចេតិ នាម យោ
“អហំ បណ្ឌិតោ”តិ អន្តរាវិសុជ្ឈតិ។ បរិបក្កំ ដុស្ស ដុស្ស ព្យង្គិកេវាតិ នាម
យោ “អហំ ពាលោ”តិ វុត្តបរិមាណកាលំ អតិក្កមិត្វា យាតិ។ ហេវំ នត្ថិតិ ឯវំ
នត្ថិ។ តញ្ញា ឧភយម្បិ ន សក្កា កាតុន្តិ ជីបេតិ។ ទោណមិតេតិ ទោណេន មិតំ
វិយ។ សុខទុក្ខេតិ សុខទុក្ខំ។ បរិយន្តកេតេតិ វុត្តបរិមាណេន កាលេន
កតបរិយន្តោ។ នត្ថិ ហាយនវឿនេតិ នត្ថិ ហាយនវឿនានិ, ន សំសារោ
បណ្ឌិតស្ស ហាយតិ, ន ពាលស្ស វឿនីតិ អត្ថោ។ ឧក្កំសាវកំសេតិ
ឧក្កំសាវកំសា។ ហាយនវឿនានមេវេតំ វេវចនំ។ ឥទានិ តមត្ថំ ឧបមាយ
សាធន្តោ សេយ្យថាបិ នាមាតិអាធិមាហ។ តត្ថ សុត្តតុឡេតិ វេបេត្វា
កតសុត្តតុឡេ។ និព្វេបិយមាណមេវ បលេតីតិ បព្វតេ វា វុក្ខត្ថេ វា វេត្វា ទិត្តំ
សុត្តប្បមាណេន និព្វេបិយមាណមេវ គច្ឆតិ, សុត្ត ធីណោ តត្ថវ តិដ្ឋតិ, ន គច្ឆតិ
ឯវមេវ ពាលា ច បណ្ឌិតា ច កាលវសេន និព្វេបិយមាណា សុខទុក្ខំ បលេន្តិ,
យថាវុត្តេន កាលេន អតិក្កមិត្តិ ទស្សេតិ។

១១-១៨. អន្តរាសុត្តាធិវណ្ណានា

២១៦-២២៣. អន្តរា លោកោតិ ឯកតោ វឿននិមិត្តំ លោកោតិ គាហេន វា
តក្កេន វា ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ អន្តរាតិ សព្វតោ វឿនំ អប្បមាណានិមិត្តំ លោកោតិ
គាហេន វា តក្កេន វា ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ តំ ជីវំ តំ សរីរន្តិ ជីវញ្ច សរីរញ្ច ឯកមេវាតិ
ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ឥមាធិ តាវ សោតាបត្តិមគ្គវសេន
អជ្ឈាស វេយ្យាករណានិ ឯកំ គមនំ។

២. ទុតិយគមនាធិវគ្គវណ្ណានា

២២៤-៣០១. ទុតិយំ គមនំ ទុក្ខវសេន វុត្តំ។ តត្រាបិ អជ្ឈាវសេវ
វេយ្យាករណានិ, តតោ បរាជំ “រូបំ អត្តា ហោតី” តិអាទិនិ អដ្ឋ
វេយ្យាករណានិ, តេហិ សទ្ធិំ តំ ទុតិយបេយ្យាលោតិ វុត្តោ។

តត្ថ រូបំ តិ អារម្មណាមេវ “អត្តា” តិ គហិតទិដ្ឋិ។ អរូបំ តិ ឈានំ “អត្តា” តិ
គហិតទិដ្ឋិ។ រូបំ ច អរូបំ ចាតិ អារម្មណញ្ច ឈានញ្ច “អត្តា” តិ គហិតទិដ្ឋិ។ នេវ
រូបំ នារូបំ តិ តក្កមត្ថេន គហិតទិដ្ឋិ។ ឯកន្តសុខំ តិ លាភិតក្កិជាតិស្សរានំ
ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ ឈានលាភិនោបិ ហិ អតីតេ ឯកន្តសុខំ អត្តការំ មនសិករោតោ
ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ តក្កិនោបិ “យថា ឯតវហិ អហំ ឯកន្តសុខំ, ឯវំ សម្បរាយេបិ
ភវិស្សមី” តិ ឧប្បជ្ជតិ។ ជាតិស្សរស្សបិ សត្តជ្ជកវេ សុខិតការំ បស្សន្តស្ស ឯវំ
ឧប្បជ្ជតិ, ឯកន្តទុក្ខំ តិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តតិយបេយ្យាលោ អនិច្ចទុក្ខវសេន តេហិយេវ ធម្មិសតិយា សុត្តេហិ វុត្តោ,
ចតុត្ថបេយ្យាលោ តិបរិវដ្តវសេនាតិ។

ទិដ្ឋិសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ឡិក្ខន្ធសំយុត្តំ

១-១០. ចក្ខុសុត្តាទិវណ្ណានា

៣០២-៣១១. ឡិក្ខន្ធសំយុត្តេ អធិប្បដ្ឋានីតិ សទ្ធាធិមោក្ខំ បដិលភតិ។ ឡិក្ខន្ធន្តោ
សម្មត្តនិយាមន្តិ បរិដ្ឋោ អរិយមគ្គំ។ អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុន្តិ ឥមីនា
ឧប្បន្នេ មគ្គេ ជលស្ស អនន្តរាយតំ ទីបេតិ។ ឧប្បន្នស្មញ្ញិ មគ្គេ ជលស្ស
អន្តរាយករណំ នាម នត្ថិ។ តេនេវាហ - “អយញ្ច បុគ្គលោ
សោតាបត្តិជលសង្ខិកិរិយាយ បដិបន្នោ អស្ស, កប្បស្ស ច ឧឡាយនវេលា

អស្ស, នៅ តាវ កប្បា ឧទ្ទយេយ្យ, យាវាយំ បុគ្គលោ ន សោតាបត្តិដលំ
សច្ចិករោតិ, អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ បិតកប្បី”តិ (បុ. ប. ១៧)។ មត្តសោ និដ្ឋានំ
ឧមន្តិតិ បមាណោតោ ឡិលោកនំ ឧមន្តិ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

ឡិក្កន្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧប្បាទសំយុត្តវណ្ណានា

៣១២-៣២១. ឧប្បាទសំយុត្តេ ត្ថំ ចាកជមេវ។

ឧប្បាទសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. កិលេសសំយុត្តវណ្ណានា

៣២២-៣៣១. កិលេសសំយុត្តេ ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោតិ
កតវចិត្តស្ស? ចតុក្ខមកចិត្តស្ស។ តេក្ខមកចិត្តស្ស តាវ ហោតុ,
លោកុត្តរស្ស កងំ ឧបក្កិលេសោ ហោតីតិ? ឧប្បត្តិនិវាណោតោ។ សោ ហិ
តស្ស ឧប្បន្នំ អប្បនាទេន ឧបក្កិលេសោតិ វេទិតញោ។ នេក្ខម្ពនិទ្ធន្តិ
នវលោកុត្តរធម្មនិទ្ធន្តិ។ ចិត្តន្តិ សមថវិបស្សនាចិត្តំ។ អភិញ្ញា សច្ចិករណីយេសុ
ធម្មេស្មតិ បច្ចវេក្ខណាញាណោន អភិជាតិស្វា សច្ចិកាតព្កេសុ
ធម្មភិញ្ញាធម្មេសុ, ឯកំ ធម្មំ វា គណ្ណាន្តេន នេក្ខម្ពន្តិ គហោតព្ពំ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

កិលេសសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សារិបុត្តសំយុត្តំ

១៩. វិវេកជសុត្តាទិវដ្ឋានា

៣៣២-៣៤០. សារិបុត្តសំយុត្តស្ស បឋមេ ន ឯវំ ហោតីតិ
អហោត្តារមមដ្ឋារាជំ បហំនត្តា ឯវំ ន ហោតិ។ ធុតិយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។
បឋមាធិនិ។

១០. សុចិមុខីសុត្តវដ្ឋានា

៣៤១. ធនមេ សុចិមុខីតិ ឯវំនាមិកា។ ឧបសង្កម្មីតិ ថេវំ អភិវុទ្ធំ ធន្សនីយំ
សុវដ្ឋានវដ្ឋានំ សមន្តចាសាធិកំ ទិស្វា “ឥមីនា សទ្ធិ បរិហាសំ ករិស្សមី”តិ
ឧបសង្កម្មី។ អថ ថេវេន តស្មី វេចនេ បជិត្តិត្តេ “ឥនាធិស្ស វាទំ អាហេបស្សមី”តិ
មញ្ញមាណ តេន ហិ, សមណ, ឧត្តមុខោ ភុញ្ញសីតិ អាហា។ ទិសាមុខោតិ
ចតុទ្ធិសាមុខោ, ចតុស្សោ ទិសា ឱលោកេន្តោតិ អត្ថោ។ វិទិសាមុខោតិ
ចតុស្សោ វិទិសា ឱលោកេន្តោ។

វត្ថុវិជ្ជាតិវច្ឆានវិជ្ជាយាតិ វត្ថុវិជ្ជាសម្ពាតាយ តិវច្ឆានវិជ្ជាយ។ វត្ថុវិជ្ជា នាម
លាពុវត្ថុ-កុម្មណ្ណវត្ថុ-មូលកវត្ថុ-អាធិនំ វត្ថុនំ
ជលសម្បត្តិការណកាលជាធនុចាយោ។ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បន្តីតិ តេនេវ
វត្ថុវិជ្ជាតិវច្ឆានវិជ្ជាសម្ពាតេន មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បន្តី, តេសំ វត្ថុនំ
សម្មាទនេន បសន្នេហិ មនុស្សហិ ទិន្នេ បច្ចយេ បរិកុញ្ញន្តា ជីវន្តីតិ អត្ថោ។
អនោមុខោតិ វត្ថុំ ឱលោកេន្តា ភុញ្ញមាណវសេន អនោមុខោ ភុញ្ញន្តី នាម។ ឯវំ
សព្ពត្ថ យោជនា កាតព្វា។ អបិ ចេត្ត នក្ខត្តវិជ្ជាតិ “អន្ធិ ឥមំ នក្ខត្តំ ឥមីនា
នក្ខត្តេន កន្តព្ធំ, ឥមីនា ឥនព្វិទព្វា កាតព្វ”ន្តិ ឯវំ ជាធនវិជ្ជា។ ទូតេយ្យន្តិ
ទូតកម្មំ, តេសំ តេសំ សាសនំ គហេត្វា តត្ថ តត្ថ គមនំ។ បហំណាគមនន្តិ
ឯកតាមស្មីយេវ ឯកកុលស្ស សាសនេន អញ្ញកុលំ ឧបសង្កម្មនំ។ អន្តវិជ្ជាតិ

ឥត្តិលក្ខណបុរិសលក្ខណវសេន អង្គសម្បត្តិ ញាតា “តាយ អង្គសម្បត្តិយា
ឥទំ នាម លព្ពតិ” តិ ឯវំ ជាននវិជ្ជា។ វិទិសាមុខាតិ អង្គវិជ្ជា ហិ តំ តំ
សរីរកោដ្ឋាសំ អារត្ត បវត្តត្តាវិទិសាយ បវត្តា នាម, តស្មា តាយ វិជ្ជាយ ជីវិកំ
កប្បេត្វា ភុញ្ញន្តាវិទិសាមុខា ភុញ្ញន្តំ នាម។ ឯវមារោចេសីតិ “ធម្មិកំ
សមណា” តិ អាទិនិ វទមាណា សាសនស្ស និយ្យានិកំ គុណំ កថេសិ។ តព្វា
បរិញ្ញាជីកាយ កថំ សុត្វា បញ្ចមត្តានិ កុលសតានិ សាសនេ ឌីតវីស្វតិ។

សារិបុត្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. នាគសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកសុត្តវណ្ណានា

៣៤២. នាគសំយុត្ត អណ្ណាជាតិ អណ្ណា ជាតា។ ជលាពុជាតិ វត្តិកោសេ
ជាតា។ សំសេនជាតិ សំសេនេ ជាតា។ ឌុបចាតិកាតិ ឌុបបតិគ្វាវិយ ជាតា។
ឥនព្វា បន សុត្តំ អង្គសម្បត្តិយា វុត្តំ។ ភិក្ខុនញ្ចិ “កតិ នុ ខោ នាគយោនិយោ” តិ
កថា ឌុបចាតិ។ អថ ភគវា បុគ្គលានំ នាគយោនីហិ ឌុទ្ធវណត្ថំ នាគយោនិយោ
អារិករោន្តោ ឥមំ សុត្តមាហា។

២-៥០. បណ្ឌិតតវសុត្តាធិវណ្ណានា

៣៤៣-៣៨១. ឌុតិយាធិសុ វោស្សជ្ជកាយាតិ អហិគុណ្ឌិកបរិពុទ្ធី
អគណោត្វាវិស្សជ្ជកាយា។ ទ្វយការិណោតិ ឌុវិធការិណោ,
កុសលាកុសលការិណោតិ អត្តោ។ សចជ្ជ មយន្តិ សចេ អជ្ជ មយំ។ សហព្យតំ
ឌុបបជ្ជតិ តិ សហការំ អាបជ្ជតិ។ តត្រស្ស អកុសលំ ឌុបបត្តិយា បច្ឆយោ
ហោតិ, កុសលំ ឌុបបន្នានំ សម្បត្តិយា។ អន្ធន្តិ ខាទនីយភោជនីយំ។ ចានន្តិ

យំកិញ្ចិ ចានកំ។ វត្តន្តិ និវាសនចារុបនំ។ យានន្តិ ធម្មតាបាវនំ អាទិ កត្វា
យំកិញ្ចិ គមនបច្ចយំ។ មាលន្តិ យំកិញ្ចិ សុមនមាលាទិបុប្ផំ។ គន្ធន្តិ យំកិញ្ចិ
ចន្ទនាទិគន្ធា។ វិលេបនន្តិ យំកិញ្ចិ ធម៌រាគករណំ។ សេយ្យាវសេបទីបេយ្យន្តិ
មញ្ចបីហ្មធិសេយ្យំ ឯកត្វមិកាទិអារសេ វដ្តិតេលាទិបទីបូបករណញ្ចា ទេតិទិ
អត្តោ។ តេសញ្ញិ ទីយាយុកតាយ ច វណ្ណាវន្តតាយ ច សុខពហុលតាយ ច
បត្តនំ កត្វា ឥមំ ទសវិធំ ទានវត្ថុំ ទត្វា តំ សម្បត្តិ អនុភវិតុំ តត្ថ និព្វត្តន្តិ។
សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាទិ។

នាគសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សុបណ្ណាសំយុត្តវណ្ណានា

៣៩២-៤៣៧. សុបណ្ណាសំយុត្តេ បត្តានំ វណ្ណាវន្តតាយ គរុឡា សុបណ្ណាតិ
វុត្តា។ ឥធាបិ បឋមសុត្តំ បុរិមនយេនេវ អដ្ឋប្បត្តិយំ វុត្តំ។ ហរន្តិទិ ឧទ្ធវន្តិ។
ឧទ្ធវមាណ ច បន តេ អត្តនា ហីនេ វា សមេ វា ឧទ្ធវិតុំ សក្កោន្តិ, ន អត្តនា
បណ្ឌិតតរេ។ សត្តវិទា ហិ អនុទ្ធវណីយនាគា នាម បណ្ឌិតតរា
កម្ពលស្សតរា ធនវជ្ជា សត្តសីទន្តវាសិនោ បថវិជ្ជកា បព្វតជ្ជកា
វិមាណជ្ជកាតិ។ តត្រ អណ្ណាជាទីនំ ជលាពុជាទយោ បណ្ឌិតតរា, តេ តេហិ
អនុទ្ធវណីយា។ កម្ពលស្សតរា បន នាគសេនាបតិនោ, តេ យត្ថ កត្តចិ ទិស្វា
យោ កោចិ សុបណ្ណា ឧទ្ធវិតុំ ន សក្កោតិ។ ធនវជ្ជា បន នាគរាជាណោ, តេបិ
កោចិ ឧទ្ធវិតុំ ន សក្កោតិ។ យេ បន សត្តសីទន្តវេ មហាសមុទ្ទេ វសន្តិ, តេ
យស្មា កត្តចិ វិកម្មនំ កាតុំ ន សក្កា, តស្មា កោចិ ឧទ្ធវិតុំ ន សក្កោតិ។
បថវិជ្ជកាទីនំ និលីយនោកាសោ អត្ថិ, តស្មា តេបិ ឧទ្ធវិតុំ ន សក្កោតិ។ យេ បន

មហាសមុទ្រ ឌុមិបិដ្ឋេវសន្តិ, តេ យោ កោចិ សមោ វា បណីតតរោ វា
សុបណ្ណោ ឌុន្ទិវតុំ សក្កោតិ។ សេសំ នាគសំយុត្តេ វុត្តនយមេវាតិ។

សុបណ្ណាសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. គន្ធាកាយសំយុត្តវណ្ណានា

៤៣៨-៥៤៩. គន្ធាកាយសំយុត្តេ មូលគន្ធវេ អធិវត្ថាតិ យស្ស វុត្តស្ស
មូលេ គន្ធវេ អត្ថិ, តំ និស្សាយ និព្ពត្តា។ សោ ហិ សកលោបិ វុត្តោ តេសំ
ឧបកប្បតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ គន្ធាកន្ធាតិ មូលានិគន្ធានំ គន្ធវេ
យស្ស ហិ វុត្តស្ស សព្វេសម្មិ មូលានិគំ គន្ធវេ អត្ថិ, សោ ឥធ គន្ធវេ នាម។ តស្ស
គន្ធាស្ស គន្ធវេ, តស្មី អធិវត្ថា។ ឥធ មូលានិគំ សព្វានិ តេសំយេវ ឧបកប្បន្តិ។ សោ
នាតា ហោតិ មូលគន្ធានន្តិ សោ កាឡានុសារិកានិគំ មូលគន្ធានំ នាតា
ហោតិ។ ឯវំ សព្វបទេសុ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ ឯវំស្មិ សវិក្ខុនាមម្បិ ធិន្វា បត្តនំ
បេបន្តិ, អសវិក្ខុនាមម្បិ។ តំ ធស្សេតុំ សោ អន្ធន្តេតិវាទិ ធសវិធំ នាជវត្ថុ
វុត្តំ។ សេសំ សព្វត្ថ ឌុត្តានមេវាតិ។

គន្ធាកាយសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. វលាហកសំយុត្តវណ្ណានា

៥៥០-៦០៦. វលាហកសំយុត្តេ វលាហកកាយិកាតិ វលាហកនាមកេ
នេវកាយេ ឧប្បន្នា អាកាសចារិកនេវា។ សីតវលាហកាតិ
សីតករណវលាហកា។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។
ចេតោបណិធិមន្វាយាតិ ចិត្តជ្ជបនំ អាកម្ម។ សីតំ ហោតិវិ យំ វស្សានេ វា

ហេមន្ត វា សីតំ ហោតិ, តំ ឧតុសមុជ្ជានមេវ។ យំ បន សីតេបិ អតិសីតំ, គិម្ហេ
ច ឧប្បន្នំ សីតំ, តំ ទេវតានុភារេន និព្វត្តំ សីតំ នាម។ ឧណ្ហំ ហោតិ តិ យំ គិម្ហានេ
ឧណ្ហំ, តំ ឧតុសមុជ្ជានិកំ ចាកតិកមេវ។ យំ បន ឧណ្ហេបិ អតិឧណ្ហំ,
សីតកាលេ ច ឧប្បន្នំ ឧណ្ហំ, តំ ទេវតានុភារេន និព្វត្តំ ឧណ្ហំ នាម។ អព្ពំ ហោតិ តិ
អព្ពមណ្ឌាចា ហោតិ។ ឥធាបិ យំ វស្សានេ ច សិសិវេ ច អព្ពំ ឧប្បន្នតិ, តំ
ឧតុសមុជ្ជានិកំ ចាកតិកមេវ។ យំ បន អព្ពេយេវ អតិអព្ពំ, សត្វសត្វាហម្បិ
ចន្ទស្វរិយេ នាទេត្វា ឯកន្ទការំ ករោតិ, យញ្ច ចិត្តវេសាឧមាសេសុ អព្ពំ, តំ
ទេវតានុភារេន ឧប្បន្នំ អព្ពំ នាម។ វាតោ ហោតិ តិ យោ តស្មី តស្មី ឧតុម្ហិ
ឧត្តរទក្ខិណាធិបកតិវាតោ ហោតិ, អយំ ឧតុសមុជ្ជានោវ។ យោបិ បន
រុក្ខក្ខន្ធាធិបទាលនោ អតិវាតោ នាម អត្ថិ, អយព្ពេវ, យោ ច អព្ពោបិ
អកាលវាតោ, អយំ ទេវតានុភារេន និព្វត្តា នាម។ ទេវោ វស្សតិ តិ យំ វស្សិកេ
ចត្តារោ មាសេ វស្សំ, តំ ឧតុសមុជ្ជានមេវ។ យំ បន វស្សេយេវ អតិវស្សំ, យញ្ច
ចិត្តវេសាឧមាសេសុ វស្សំ, តំ ទេវតានុភារេន និព្វត្តំ នាម។

តត្រិទំ វត្ថុ - ឯកោ កិរ វស្សវលាហកទេវបុត្តោ តលក្ខជកវាសិ
ខីណាសវត្តេស្ស សន្តិកំ គន្ធា វន្តិទ្វា អជ្ជាសិ។ ថេរោ “កោសិ ត្វ” ត្ថិ បុច្ឆិ។
“អហំ, ភន្តេ, វស្សវលាហកទេវបុត្តោ” តិ។ “តុម្ហាកំ កិរ ចិត្តេន ទេវោ
វស្សតិ” តិ? “អាម, ភន្តេ” តិ។ “បស្សិតុកាមា មយ” ត្ថិ។ “តេមិស្សេន, ភន្តេ” តិ។
“មេយសីសំ វា គន្ធិតំ វា ន បញ្ញាយតិ, កថំ តេមិស្សមា” តិ? “ភន្តេ,
អម្ហាកំ ចិត្តេន ទេវោ វស្សតិ, តុម្ហេ បណ្ណាសាលំ បរិសថា” តិ។ “សាធុ
ទេវបុត្តោ” តិ សោ ចាទេ ធាវិទ្វា បណ្ណាសាលំ ចារិសិ។ ទេវបុត្តោ តស្មី
បរិសន្តេយេវ ឯកំ គីតំ កាយិទ្វា ហត្ថំ ឧក្ខិបិ។ សមន្តា តិយោជនជ្ជានំ
ឯកមេយំ អហោសិ។ ថេរោ អទ្ធិតិទ្តោ បណ្ណាសាលំ បរិដ្ឋាតិ។ អបិច ទេវោ
នាមេស អជ្ជហិ ការណេហិ វស្សតិ នាគានុភារេន សុបណ្ណានុភារេន

ទេវតានុកាវេន សច្ចកិរិយាយ ឧតុសមុជ្ជានេន មារាវដ្ឋនេន ឥទ្ធិពលេន
វិនាសមេយេនាតិ។

វលាហកសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. វច្ឆកោត្តសំយុត្តវណ្ណានា

៦០៧-៦៦១. វច្ឆកោត្តសំយុត្ត អញ្ញាណាតិ អញ្ញាលោន។ ឯវំ សត្តបទេសុ
ករណាវសេនេវ អត្ថោ វេទិតញ្ញា។ សញ្ញានិ ចេតានិ អញ្ញមញ្ញវេវចនានេវាតិ។
ឥមស្មិញ្ចា បន សំយុត្ត ឯកាទស សុត្តានិ បញ្ចបញ្ញាស វេយ្យាករណានីតិ
វេទិតញ្ញានិ។

វច្ឆកោត្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. ឈានសំយុត្ត

១. សមាធិមូលកសមាបត្តិសុត្តវណ្ណានា

៦៦២. ឈានសំយុត្តស្ស បឋមេ សមាធិកុសលោតិ បឋមំ ឈានំ បញ្ចន្តិកំ
ធុតិយំ តិវង្គិកន្តិ ឯវំ អង្គវវត្តានកុសលោ។ ន សមាធិស្មី សមាបត្តិកុសលោតិ
ចិត្តំ ហាសេត្វា កល្លំ កត្វា ឈានំ សមាបច្ឆិតុំ ន សក្កោតិ។ ឥមីនា នយេន
សេសបទានិបិ វេទិតញ្ញានិ។

២-៥៥. សមាធិមូលកវិចិត្តសុត្តានិវណ្ណានា

៦៦៣-៧១៦. ធុតិយាធិសុ ន សមាធិស្មី វិចិត្តកុសលោតិ ឈានំ វេបេតុំ
អកុសលោ, សត្តជ្ជអច្ឆរាមត្តំ ឈានំ វេបេតុំ ន សក្កោតិ។ ន សមាធិស្មី

វុជ្ជានកុសលោតិ ឈានតោ វុជ្ជាតុំ អកុសលោ, យថាបរិច្ឆេទន វុជ្ជាតុំ ន
សក្កោតិ។ ន សមាធិស្មី កល្ល័តកុសលោតិ ចិត្តំ ហាសេត្វា កល្លំ កាតុំ
អកុសលោ។ ន សមាធិស្មី អារម្មណកុសលោតិ កសិណារម្មណេសុ
អកុសលោ។ ន សមាធិស្មី គោចរកុសលោតិ កម្មជ្ជានគោចរេ ចេរ
ភិក្ខាចារគោចរេ ច អកុសលោ។ ន សមាធិស្មី អភិធិហារកុសលោតិ កម្មជ្ជានំ
អភិធិហារីតុំ អកុសលោ។ ន សមាធិស្មី សក្កច្ចការីតិ ឈានំ អប្បេតុំ
សក្កច្ចការី ន ហោតិ។ ន សមាធិស្មី សាតច្ចការីតិ ឈានប្បនាយ សតតការី
ន ហោតិ, កធាចិទេវ ករោតិ។ ន សមាធិស្មី សប្បាយការីតិ សមាធិស្ស
សប្បាយេ ឧបការកធម្មេ បូរេតុំ ន សក្កោតិ។ តតោ បរំ សមាបត្តិអាធិហិ
បទេហិ យោជេត្វា ចតុក្កា វុត្តា។ តេសំ អត្ថោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ។ សកលំ
បនេត្ត ឈានសំយុត្តំ លោកិយជ្ឈានវសេនេវ កថិតន្តិ។

ឈានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ សារត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

ខន្ធវុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ ទុតិយោ ភាគោ។

